

*Προτυπώσεις τοῦ Τιμίου Σταυροῦ
στὴν Παλαιὰ Διαθήκη*

Σειρά: «Χριστολογικά» ἀριθμ. 21

ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ
ΚΑΙΣΑΡΙΑΝΗΣ, ΒΥΡΩΝΟΣ ΚΑΙ ΥΜΗΤΤΟΥ
ΔΑΝΙΑΛ

*Προτυπώσεις τοῦ Τιμίου Σταυροῦ
στὴν Παλαιὰ Διαθήκη*

ΚΑΙΣΑΡΙΑΝΗ 2009

*Προτυπώσεις του Τιμίου Σταυρού
στην Παλαιά Διαθήκη*

Κείμενον:
Μητροπολίτου Καισαριανῆς, Βύρωνος καὶ Ὑμηττοῦ
Δανιήλ

Στοιχειοθεσία, Διακόσμησης, Ἐπιμέλεια Ἐκδόσεως:
Ἀδελφότης Ἱεραῶς Μονῆς Ἁγίου Ἰωάννου Προδρομοῦ Καρέα

Copyright: Ἱερά Μητρόπολις Καισαριανῆς, Βύρωνος καὶ Ὑμηττοῦ.

Λεωφόρος Ὑμηττοῦ 47-51, 161 21 Καισαριανή

Τηλ. 210 72.24.123

www.imkby.gr (e-mail) info@imkby.gr

ISBN: 978-960-6841-22-4

ΕΠΙΤΑΛΕΥΣΕ Α.Ε.Ε.Ε.

Ἀρτέμιδος 12-16, 116 36 Ἀθήνα

Τηλ: 210.921.7513, 210.921.4820 - Fax: 210.923.7033

www.epitalofna.gr - e-mail: info@epitalofna.gr

Περιεχόμενα

Πρόλογος	11
Είσαγωγή	13
α'. Τὸ ξύλο στὸν παράδεισο	21
β'. Ἡ θυσία τοῦ Ἰσαὰκ ἀπὸ τὸν πατέρα του Ἀβραάμ	33
γ'. Ἡ προσκύνηση τῆς ράβδου τοῦ Ἰωσήφ	37
δ'. Ἰωσήφ ὁ Πάγκαλος	41
ε'. Ἡ φλεγόμενη καὶ μὴ καιομένη δάτος	47
στ'. Ἡ σταυροτύπως πλήξασα τὴν Ἐρυθρὰ θάλασσα Μωσαϊκὴ ράβδος	51
ζ'. Τὸ ξύλο ποὺ ἐγλύκανε τὰ νερὰ τῆς πηγῆς Μερρὰ στὴν ἔρημο.....	57
η'. Ἡ ράβδος Ἀαρὼν ἢ βλαστήσασα.....	59
θ'. Οἱ σταυροειδῶς ἐκτεινόμενες χεῖρες τοῦ Μωυσῆ ποὺ ἔτρεψαν σὲ φυγὴ τοὺς Ἀμαληγίτες.....	63
ι'. Ὁ χάλκινος ὄφεις.....	69
ια'. Ὁ πολυάθλος Ἰώδ	75
ιβ'. Ὁ πάσχων «δοῦλος τοῦ θεοῦ»	77
ιγ'. Ὁ ἄνθραξ ποὺ ἔδωσε τὸ Σεραφεῖμ στὸν Ἡσαΐα	79
ιδ'. Τὸ σημεῖο τῆς νίκης - ἡ ράβδος τῆς ἰσχύος	83

Άγνωστου, Σταυρός 17ος αι.

(Από το βιβλίο: «ΕΙΚΟΝΕΣ ΖΑΚΥΝΘΟΥ ΚΑΙ ΤΑ ΠΡΟΤΥΠΑ ΤΟΥΣ», τ. Γ').

Πρόλογος

Ὁ Κύριός μας Ἰησοῦς Χριστὸς στὴν ὁμιλία Του γιὰ τὴν συντέλεια τοῦ κόσμου χαρακτήρισε τὸν Τίμιο Σταυρὸ «σημεῖο τοῦ Υἱοῦ τοῦ Ἀνθρώπου» (Ματθαίου κδ' 30). Εἶναι, κατὰ τὸν εὐαγγελιστὴ Ἰωάννη, ἡ «σφραγιδα Θεοῦ ζῶντος» μὲ τὴν ὁποία σφραγίζονται οἱ «δοῦλοι τοῦ Θεοῦ ἡμῶν ἐπὶ τῶν μετώπων» (πρβλ. Ἀποκαλύψεως ζ' 2-3).

Ἡ ἐνέργεια καὶ ἡ δύναμη αὐτοῦ «τοῦ σημείου» καὶ «τῆς σφραγιδος» ἐκδηλώνεται ποικιλοτρόπως:

α'. Σὲ ὁλόκληρη τὴν ἱερὰ ἱστορία τῆς σωτηρίας, καθὼς ἐξελίσσεται ἀπὸ τὴν δημιουργία τοῦ παρόντος κόσμου, πὸ ἀναφέρεται στὸ πρῶτο κεφάλαιο τοῦ βιβλίου τῆς Γενέσεως, μέχρι τὴν ἀναδημιουργία πὸ θὰ συμβεῖ στὸ τέλος τῆς ἱστορίας καὶ τοῦ κόσμου, πὸ προφητεύεται στὸ εἰκοστὸ πρῶτο κεφάλαιο τοῦ βιβλίου τῆς Ἀποκαλύψεως.

β'. Κυρίως στὴν ζωὴ τῶν πιστῶν, πὸ ζοῦν «ἐν Χριστῶ» καὶ συγκροτοῦν τὸ ζωντανὸ Σῶμα τοῦ Κυρίου μας Ἰησοῦ Χριστοῦ, τὴν Ἐκκλησία.

γ'. Στὴν αἰώνια ζωὴ «ὡς ξύλον τῆς ζωῆς», ὅπως ἀναφέρεται στὸ εἰκοστὸ δεῦτερο κεφάλαιο τοῦ βιβλίου τῆς Ἀποκαλύψεως.

Γιὰ νὰ διδάξουμε στοὺς πιστοὺς τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεώς μας τὰ θαυμαστὰ καὶ μεγαλεῖα τῆς δυνάμεως τοῦ Τιμίου Σταυροῦ, πὸ ἀγιάστηκε μὲ τὴν σταυρικὴ θυ-

σία τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ καὶ Κυρίου μας Ἰησοῦ Χριστοῦ, συμπεριλάβαμε στὸ βιβλίο μας αὐτὸ τὶς προτυπώσεις τοῦ Τιμίου Σταυροῦ στὴν Παλαιὰ Διαθήκη, τὶς προφητικὲς δηλαδὴ ἀναφορὲς γι' Αὐτόν, σημειοῦντες καὶ τοῦτο, ὅτι ὅπως προφητεύθηκαν στὴν ἐποχὴ τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης ὁ Μεσσίας καὶ Κύριός μας Ἰησοῦς Χριστός, ἡ Παρθένος Μαρία, ἡ Μητέρα τοῦ Θεοῦ, ὁ Πρόδρομος καὶ Βαπτιστὴς Ἰωάννης ὁμοίως καὶ ὁ Τίμιος Σταυρός.

Οἱ ἐρμηνευτὲς τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης θεοφόροι Πατέρες μᾶς ἐξήγησαν τὰ πρόσωπα καὶ τὰ γεγονότα, ποὺ προτύπωσαν τὸν Τίμιο Σταυρὸ. Ἐρανισθήκαμε μερικὰ καὶ ἀπὸ τὴν ὑμνολογία τῆς Ἐκκλησίας, ποὺ τὰ παρθέτουμε ἰκετεύοντες

«Σταυρὲ τοῦ Χριστοῦ
σῶσον ἡμᾶς τῇ δυνάμει Σου».

Μὲ πατρικὲς εὐχές.

Ο ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ

† Ὁ Καισαριανῆς, Βύρωνος καὶ Ὑμηττοῦ

Δανιήλ

Ἡ Καινὴ Διαθήκη ἐρμηνεύει τὴν Παλαιὰ Διαθήκη

Ὁ σταυρικός θάνατος τοῦ Κυρίου μας Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ ὁ Τίμιος Σταυρὸς ἀποτελοῦν ἓνα ἀπὸ τὰ σημαντικότερα θέματα τῆς θεολογίας καὶ τῆς εὐσεβείας τῆς Ἐκκλησίας, ἀφοῦ κατὰ τὸν κορυφαῖο ἀπόστολο Πέτρο:

«Αὐτὸς σήκωσε τὶς ἁμαρτίες μας μὲ τὸ ἴδιο του τὸ σῶμα στὸν σταυρό, γιὰ νὰ πεθάνουμε κι ἐμεῖς ὡς πρὸς τὴν ἁμαρτία, καὶ νὰ ζήσουμε μέσα στὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ. Μὲ τὶς πληγὲς τοῦ Χριστοῦ γιαιτρευτήκατε»¹.

❖ Ὁ ἐσταυρωμένος Κύριος εἶναι τὸ περιεχόμενο τοῦ κηρύγματος τῶν ἁγίων Ἀποστόλων κατὰ τὴν ὁμολογία τοῦ ἀποστόλου τῶν ἐθνῶν Παύλου:

«Ἐμεῖς ὅμως κηρύττουμε τὸν Σωτήρα, καὶ μάλιστα σταυρωμένον - κήρυγμα ἀπαράδεκτο γιὰ τὶς μεσσιανικὲς προσδοκίαις τῶν Ἰουδαίων καὶ ἀνόητο γιὰ τὶς ἀναζητήσεις τῶν Ἑθνικῶν»².

«Γιατὶ σκοπὸς μου δὲν ἦταν νὰ σᾶς κάνω νὰ γνωρί-

---

1. «Ὅς (ὁ Ἰησοῦς Χριστός) τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν αὐτὸς ἀνήνεγκεν ἐν τῷ σώματι αὐτοῦ ἐπὶ τὸ ξύλον, ἵνα ταῖς ἁμαρτίαις ἀπογενόμενοι τῇ δικαιοσύνῃ ζήσωμεν· οὗ τῷ μῶλωπι αὐτοῦ ἰάθητε» (Α' Πέτρου β' 24).

2. «Ἡμεῖς δὲ κηρύσσομεν Χριστὸν ἐσταυρωμένον, Ἰουδαίοις μὲν σκάνδαλον, Ἑλλήσι δὲ μωρίαν» (πρὸς Κορινθίους Α' α' 23).

σετε κάτι ἄλλο, παρὰ μόνο τὸν Ἰησοῦ Χριστό, καὶ μάλιστα σταυρωμένο»³.

Μὲ καύχηση ὁ μέγας ἀπόστολος τοῦ Χριστοῦ Παῦλος ἀναφερόταν στὴν σταυρική θυσία τοῦ Λυτρωτοῦ καὶ Σωτῆρος Κυρίου μας Ἰησοῦ Χριστοῦ:

«Ὅσο γιὰ μένα, δὲν θέλω ἄλλη ἀφορμὴ γιὰ καύχηση ἐκτὸς ἀπὸ τὸν σταυρὸ τοῦ Κυρίου μας Ἰησοῦ Χριστοῦ, τὸν σταυρό, ποὺ πάνω του πέθανε ὁ κόσμος γιὰ μένα κι ἐγὼ γιὰ τὸν κόσμο»⁴.

❖ Οἱ ἀνὰ τοὺς αἰῶνες ἅγιοι καὶ θεοφόροι Πατέρες μας καὶ ἐκκλησιαστικοὶ συγγραφεῖς μελέτησαν ποικιλοτρόπως τὰ περὶ τοῦ Πάθους καὶ τὸν ἐπὶ τοῦ σταυροῦ θάνατο τοῦ Σωτῆρος μας Ἰησοῦ Χριστοῦ. Στὴν διδασκαλία τους ὁ σταυρικός θάνατος συσχετίσθηκε μὲ πολλὰ γεγονότα τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, ποὺ θεωροῦνται τύπος ἢ προεικόνισή του.

Ἡ Καινὴ Διαθήκη ὄχι μόνον ἐπιτρέπει, ἀλλὰ καὶ συνηθίζει νὰ ἀναζητεῖ στὴν Παλαιὰ Διαθήκη τύπους τῶν μελώντων γεγονότων, ὅπως θὰ ἀποδειχθεῖ στὴν συνέχεια.

❖ Ἀπὸ τοὺς ἱεροὺς συγγραφεῖς τῆς Καινῆς Διαθήκης ἐρμηνεύονται τὰ γεγονότα τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης.

---

3. «Οὐ γὰρ ἔχρινα τοῦ εἰδέναι τι ἐν ὑμῖν εἰ μὴ Ἰησοῦν Χριστόν, καὶ τοῦτον ἐσταυρωμένον» (πρὸς Κορινθίους Α' β' 2).

4. «Ἐμοὶ δὲ μὴ γένοιτο καυχᾶσθαι εἰ μὴ ἐν τῷ σταυρῷ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, δι' οὗ ἐμοὶ κόσμος ἐσταύρωται καὶ ἐγὼ τῷ κόσμῳ» (πρὸς Γαλάτας στ' 14).

Ἐνδεικτικῶς ἀναφέρουμε τὸν εὐαγγελιστὴ Ματθαῖο ποὺ καταγράφοντας τὴν μαρτυρία του γιὰ τὰ γεγονότα τῆς ζωῆς τοῦ Κυρίου μας Ἰησοῦ Χριστοῦ συχνὰ ἐπικαλεῖται τὴν Παλαιὰ Διαθήκη μὲ τὴν ἔκφραση:

«Μὲ ὅλα αὐτὰ ποὺ ἔγιναν, ἐκπληρώθηκε ὁ λόγος τοῦ Κυρίου, ποὺ εἶχε πεῖ ὁ προφήτης»⁵.

Ἰδιαιτέρως ὁ ἀπόστολος Παῦλος στὶς ἐπιστολές του πολλὲς φορές καταφεύγει στὴν Παλαιὰ Διαθήκη, γιὰ νὰ ἐρμηνεύσει γεγονότα καὶ ιδέες τῆς Καινῆς Διαθήκης. Ἀναφέρουμε μερικὲς περιπτώσεις:

Στὴν πρὸς Ρωμαίους ἐπιστολὴ α΄ 17 διδάσκει, ὅτι ὁ λόγος τοῦ προφήτου Ἀββακούμ «ὁ δὲ δίκαιος ἐξαιτίας τῆς πίστεώς του θὰ ζήσει»⁶ ἐπαληθεύεται καὶ ἐπιβεβαιοῦνται, ὅταν μὲ τὴν πίστη του ὁ ἄνθρωπος ἀποδέχεται τὸ περιεχόμενο τοῦ κηρύγματος τοῦ Εὐαγγελίου τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Στὴν πρὸς Ρωμαίους ἐπιστολὴ β΄ 24 ἐλέγχει τοὺς Ἰουδαίους, ὅτι δὲν ζοῦσαν ἐφαρμόζοντας τὶς ἐντολές τοῦ Θεοῦ, ποὺ τοὺς δόθηκαν μὲσω τοῦ Μωυσῆ, μὲ συνέπεια νὰ ἀτιμάζεται καὶ νὰ ὑβρίζεται τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ, ὅπως ἔχουν προφητεύσει ὁ Ἡσαΐας στὸ νβ΄ 5 καὶ ὁ Ἰεζεκιὴλ στὸ λστ΄ 20-24 τὸ παράπονο τοῦ Κυρίου καὶ Θεοῦ μας «ἐξαιτίας σας τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ διασύρεται ἀπὸ τοὺς εἰδωλολάτρες»⁷.

---

5. «Τοῦτο δὲ ὅλον γέγονεν ἵνα πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν ὑπὸ τοῦ Κυρίου διὰ τοῦ προφήτου λέγοντος» (Ματθαίου α΄ 22).

6. «Ὁ δὲ δίκαιος ἐκ πίστεως ζήσεται».

7. «Τὸ γὰρ ὄνομα τοῦ Θεοῦ δι' ὑμᾶς βλασφημεῖται ἐν τοῖς ἔθνεσιν».

Στὴν πρὸς Ρωμαίους ἐπιστολὴ γ' 10 -18 περιγράφει τὴν καθολικὴν κατάπτωση τῶν ἀνθρώπων μὲ τοὺς στίχους τῶν Ψαλμῶν γ' 1-3, νβ' 2-4, ε' 10, ρλθ' 4, θ' 28, λε' 2, καὶ στὸν Ἡσαΐα νθ', γιὰ νὰ τονίσει τὴν ἀνάγκη λυτρώσεως, σωτηρίας καὶ ἀποκαταστάσεως ὅλου τοῦ ἀνθρώπινου γένους στὸν πνευματικὸ κόσμον τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ.

Στὴν πρὸς Ρωμαίους ἐπιστολὴ δ' 3 καὶ 17 φέρει ὡς παράδειγμα δικαιοσύνης καὶ πίστεως τὸν πατριάρχην Ἀβραάμ, ποὺ εἶναι τύπος καὶ πατέρας ὅλων τῶν πιστῶν στὸν Θεὸ ἀνθρώπων.

Στὴν πρὸς Ρωμαίους ἐπιστολὴ δ' 7 ἐφαρμόζει τοὺς πανηγυρικοὺς λόγους τοῦ προφήτου Δαυὶδ «Μακάριοι εἶναι ἐκεῖνοι ποὺ τοὺς συγχωρέθηκαν οἱ ἀνομίες καὶ ποὺ τοὺς σκεπάσθηκαν οἱ ἁμαρτίες»⁸ στὴν ἄφεση τῶν ἁμαρτιῶν, ποὺ δόθηκε μὲ τὸν σταυρικὸ θάνατον τοῦ Κυρίου μας Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Στὸ θ' κεφάλαιον τῆς πρὸς Ρωμαίους ἐπιστολῆς ἐφαρμόζει τὴν ἱστορία τῶν δύο υἱῶν τοῦ Ἀβραάμ, Ἰσαάκ καὶ Ἰσμαήλ, καὶ τῶν δύο υἱῶν τοῦ Ἰσαάκ, Ἡσαῦ καὶ Ἰακώβ, στὴν Συναγωγὴ καὶ στὴν Ἐκκλησία. Κατὰ τὸν ἀπόστολον Παῦλον, ὅπως στὶς ἱστορίες αὐτὲς ὁ Θεὸς ἀπεδοκίμασε τὸν Ἰσμαήλ καὶ τὸν Ἡσαῦ, ἔτσι ἀπεδοκίμασε καὶ τὸν Ἰσραηλιτικὸ λαὸ καὶ ἐξέλεξε τὸν νέον λαὸν Του, τὴν Ἐκκλησία.

Στὸ ι' κεφάλαιον τῆς πρὸς Ρωμαίους ἐπιστολῆς ἀποδεικνύει, ὅτι ὁ Μωυσῆς ἀναφέρεται καὶ στὸ ἀδύνατον τῆς

---

8. «Μακάριοι ὧν ἀφέθησαν αἱ ἀνομίαι καὶ ὧν ἐπεκαλύφθησαν αἱ ἁμαρτίαι» (Ψαλμοῦ λα (λβ') 1).

σωτηρίας τῶν ἀνθρώπων μὲ τὴν τήρηση τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ, ἐπειδὴ ἡ ἀκριβὴς τήρηση τῶν ἐντολῶν εἶναι ἀδύνατη, καὶ σὸ δυνατὸ τῆς σωτηρίας μὲ τὴν πίστη στὸν Κύριο Ἰησοῦ Χριστό.

Στὴν πρὸς Κορινθίους Α΄ ἐπιστολὴ α΄ 19 ἐξαγγέλλει ὅτι τὸ κήρυγμα τῆς σταυρικῆς θυσίας τοῦ Κυρίου μας Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐξαφάνισε κάθε ἀνθρώπινη σοφία, ποὺ τὴν κατέστησε ἀνωφελῆ καὶ ἄχρηστη, ὅπως εἶχε προφητευθεῖ ἀπὸ τὸν Ἡσαΐα σὸ κθ΄ 14.

Στὴν ἴδια ἐπιστολὴ σὸ α΄ 31 διδάσκει, ὅτι οἱ λόγοι τοῦ προφήτου Ἱερεμίου θ΄ 23-24 ἐπαληθεύονται, ὅταν οἱ κήρυκες τοῦ Εὐαγγελίου καὶ οἱ πιστοὶ καυχῶνται μόνο γιὰ τὴν σωτηρία τους καὶ τὸν Σωτῆρα τους.

Ἀκόμη καὶ ἡ περίπτωση τῶν Ἰουδαίων ποὺ κατασκεύασαν καὶ λάτρευσαν τὸ χρυσὸ μοσχάρι στὴν ἔρημο ἀντιστοιχεῖ στὴν περίπτωση τῶν χριστιανῶν ἐκείνων, ποὺ τιμοῦν τοὺς ψευδεῖς θεοὺς τοῦ μάταιου κόσμου χορτασμένοι ἀπὸ τὶς ἡδονὲς τῆς σαρκός⁹.

Γιὰ τὸν ἀπόστολο Παῦλο ἡ πίστη καὶ ἡ ὁμολογία, ποὺ προφητεύθηκαν ἀπὸ τὸν Δαυίδ¹⁰ ἐπαληθεύτηκαν ἀπὸ τοὺς θείους καὶ ἱερούς Ἀποστόλους τοῦ Κυρίου μας Ἰησοῦ Χριστοῦ¹¹.

Ὅτι ὁ καιρὸς τῆς σωτηρίας, ποὺ προαναγγέλθηκε ἀπὸ τὸν προφήτη Ἡσαΐα σὸ μθ΄ 8, ἤρθε μετὰ τὴν ἀνάσταση τοῦ Κυρίου μας Ἰησοῦ Χριστοῦ¹².

---

9. Πρὸς Κορινθίους Α΄ ι΄ 7.

10. Ψαλμοῦ ριε΄ 1.

11. Πρὸς Κορινθίους Β΄ δ΄ 13.

12. Πρὸς Κορινθίους Β΄ στ΄ 2.

Μὲ αὐτὰ ἀποδείχθηκε ὅτι ἡ Καινὴ Διαθήκη μὲ τὴν θεολογία της ἐρμηνεύει τὴν Παλαιὰ Διαθήκη.

❖ Ὁ ἴδιος ὁ Κύριός μας ἐπικαλέστηκε γεγονότα τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης ποὺ ἐπαληθεύτηκαν ἀπὸ γεγονότα τῆς ζωῆς Του:

Συσχέτισε τὸν λυτρωτικὸ μὲ σταύρωση θάνατό Του μὲ τὴν ἱστορία τοῦ χάλκινου φιδιοῦ στὴν ἔρημο:

«Ὅπως ὁ Μωυσῆς ὕψωσε τὸ χάλκινο φίδι στὴν ἔρημο, ἔτσι πρέπει νὰ ὑψωθεῖ ὁ Υἱὸς τοῦ Ἀνθρώπου, ὥστε ὁποῖος πιστεύει σ' αὐτὸν νὰ μὴ χαθεῖ ἀλλὰ νὰ ζήσει αἰώνια»¹³.

Συνέδεσε ἐπίσης τὴν ἀνάστασή Του μὲ τὴν ἱστορία τοῦ προφήτου Ἰωνᾶ, ποὺ τὴν ἀποκαλεῖ σημεῖο Ἰωνᾶ τοῦ προφήτου¹⁴.

❖ Ὡς πρὸς τὸ Πάθος, εἰδικῶς, καὶ τὸν Σταυρὸ ἐπισημαίνονται πλεῖστοι ὅσοι τύποι στὴν ἱστορία τῆς σωτηρίας, στὰ βιβλία τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, μὲ τοὺς ὁποίους προετοιμαζόταν ὁ ἐκλεκτὸς λαός, γιὰ νὰ ὑποδεχθεῖ τὸν Μεσσία, τὸ ἔργο Του καὶ τὴν ἐποχὴ Του.

---

13. «Καὶ καθὼς Μωϋσῆς ὕψωσε τὸν ὄφιν ἐν τῇ ἐρήμῳ, οὕτως ὕψωθῆναι δεῖ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου, ἵνα πᾶς ὁ πιστεύων εἰς αὐτὸν μὴ ἀπόληται, ἀλλ' ἔχη ζωὴν αἰώνιον» (Ἰωάννου γ' 14 -15).

14. (Ματθαίου ιβ' 38-42).

Ὁ Κύριός μας ἔλεγξε τήν ἀπιστία τῶν Ἰουδαίων, πού ἐνῶ μελετοῦσαν καί ἐρευνοῦσαν τίς ἅγιες Γραφές, ἐπειδῆ παραδέχονταν, ὅτι σ' αὐτές περιέχεται ἡ αἰώνια ζωή καί ἐνῶ ἀναφέρονταν σ' Αὐτόν, ἐκεῖνοι δὲν θέλησαν νὰ πιστεύσουν στὸν Ἰῶ τοῦ Θεοῦ γιὰ νὰ ἔχουν τὴν αἰώνιο ζωή¹⁵.

Ἐπίσης ὅτι καί ὁ Ἄβραάμ καί οἱ ἄλλοι δίκαιοι τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, πού ἔζησαν μὲ τὴν ἐλπίδα τῆς σωτηρίας τους ἀπὸ τὸν Μεσσία, Αὐτὸν ἀνέμεναν, καί ὅταν ἦλθε στὸν κόσμο σὰν ἄνθρωπος, χάρηκαν χαρὰ μεγάλη¹⁶.

❖ Ὁ ἅγιος καί θεοφόρος πατέρας μας Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς (ιδ' αἰ. μ.Χ.) ἀρχίζει τὴν ὁμιλία του στὸν Τίμιο Σταυρὸ ὡς ἐξῆς :

«Ὁ Σταυρὸς τοῦ Χριστοῦ προαναγγελλόταν καί προτυπωνόταν ἀπὸ τὰ παλαιότερα χρόνια (τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης), καί κανεὶς ποτὲ δὲν συμφιλιώθηκε μὲ τὸν Θεὸ χωρὶς τὴν δύναμη τοῦ Σταυροῦ»¹⁷.

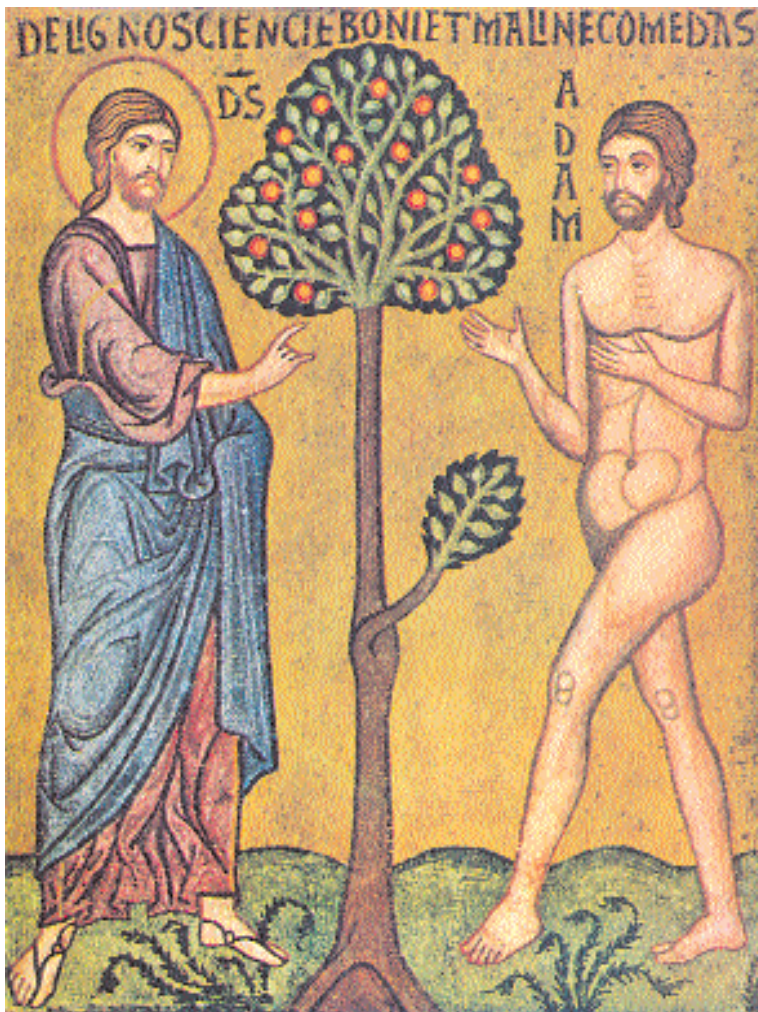
Μερικοὺς ἀπὸ αὐτοὺς τοὺς τύπους θὰ ἀναφέρουμε στήν συνέχεια γιὰ τὴν πνευματικὴ οἰκοδομὴ μας.

---

15. Ἰωάννου ε' 39-40.

16. Ἰωάννου η' 56.

17. «Ὁ τοῦ Χριστοῦ σταυρὸς προανεκηρύττετο καί προετυποῦτο ἐκ γενεῶν ἀρχαίων, καί οὐδεὶς ποτὲ κατηλλάγη τῷ Θεῷ χωρὶς τῆς τοῦ Σταυροῦ δυνάμεως» (Ὁμιλία ΙΑ' «εἰς τὸν Τίμιον καὶ Ζωοποιὸν Σταυρὸν») (P.G. 151,124).

«Ἀπὸ δὲ τοῦ ξύλου τοῦ γινώσκειν καλὸν καὶ πονηρὸν,
οὐ φάγεσθε ἀπ' αὐτοῦ».

(Μωσαϊκὸ 12 αἰ. Capella Palatina. Palérmo. Σικελία)

α'. Το ξύλο στον παράδεισο

Κατὰ τὸ βιβλίον τῆς Γενέσεως ὁ Θεὸς ἔδωκε ἐντολὴν στοὺς Πρωτοπλάστους νὰ μὴ γευθοῦν ἀπὸ τοῦ ξύλου, δηλαδὴ ἀπὸ τοὺς καρποὺς τοῦ δέντρου τῆς γνώσεως τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ κακοῦ, ποὺ βρισκόταν στὸ κέντρο τοῦ Παραδείσου.

«Καὶ ἔδωκε ἐντολὴν ὁ Κύριος ὁ Θεὸς στὸν Ἀδὰμ: Ἀπὸ ὅλα τὰ καρποφόρα δέντρα ποὺ ὑπάρχουν στὸν παράδεισο μπορεῖς νὰ τρῶς ἐλεύθερα. Ἀπὸ τὸ δέντρο ὅμως τῆς γνώσεως τοῦ καλοῦ καὶ κακοῦ δὲν πρέπει ποτὲ νὰ φᾶτε· τὴν ἡμέρα ποὺ θὰ φᾶτε ἀπὸ αὐτό, θὰ ὑπαχθεῖτε κάτω ἀπὸ τὴν ἐξουσία τοῦ θανάτου»¹⁸.

Ὁ ἅγιος Φιλόθεος Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως (τέλη γ' αἰ. -1379 μ.Χ.) θεωρεῖ ὅτι τὸ ξύλο, τὸ δέντρο δηλαδὴ, ποὺ βρισκόταν στὸν Παράδεισο προτύπωσε τὸν Σταυρὸ τοῦ Κυρίου μας. Ἀντιπαραθέτει ὡς ἐξῆς τὸ ξύλο στὸν παράδεισο μὲ τὸ ξύλο τοῦ Σταυροῦ:

«Τὸ ξύλο τοῦ Παραδείσου ἔκανε τὸν Ἀδὰμ αἰχμάλωτο καὶ γυμνὸ καὶ τὸν ἀνάγκασε νὰ κρυφτεῖ, ἐνῶ τὸ ξύλο τοῦ Σταυροῦ ἔδειχνε ἀπὸ ψηλὰ τὸν νικητὴ τοῦ θανάτου. Ὁ θάνατος τοῦ Ἀδὰμ καὶ τοὺς ἀνθρώπους ποὺ ἔζησαν μετὰ ἀπ' αὐτὰ τὰ γεγονότα θανάτωσε καὶ κατὰ δίκασε, ἐνῶ ὁ θάνατος τοῦ Χριστοῦ καὶ ἐκείνους ποὺ

---

18. «Καὶ ἐνετείλατο Κύριος ὁ Θεὸς τῷ Ἀδὰμ λέγων· ἀπὸ παντὸς ξύλου τοῦ ἐν τῷ παραδείσῳ βρώσει φαγῆν, ἀπὸ δὲ τοῦ ξύλου τοῦ γινώσκειν καλὸν καὶ πονηρὸν, οὐ φάγεσθε ἀπ' αὐτοῦ· ἥ δ' ἂν ἡμέρα φάγητε ἀπ' αὐτοῦ, θανάτῳ ἀποθανεῖσθε» (Γενέσεως β' 16-17).

ἔπεσαν καὶ θανατώθηκαν πρὸ αὐτοῦ σήκωσε καὶ ζωοποίησε καὶ σὲ ὅλους χάρισε ὁδὸ σωτηρίας»¹⁹.

Ὁ σοφὸς Ἰωάννης ὁ Ζωναρᾶς (ιβ' αἰ. μ.Χ.) ὁ ἐξηγητὴς τῶν ἀναστασίμων κανόνων τοῦ Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ (ἡ' αἰ. μ.Χ.), ἐρμηνεύοντας τὸ τροπάριο²⁰ τῆς τετάρτης ὠδῆς τοῦ ἀναστάσιμου κανόνα τοῦ πλάγιου δευτέρου ἤχου, γράφει ὅτι:

«Ἐκεῖνο τὸ ξύλο ποὺ βλάστησε μέσα στὸν Παράδεισο ἐπρόκειτο νὰ εἶναι ἡ αἰτία τῆς (φυσικῆς) ζωῆς τοῦ ἀνθρώπου· ἐνῶ στὸ ξύλο τοῦ Σταυροῦ ἐπρόκειτο νὰ ὀφείλεται ἡ ὄντως ζωή, ἡ νοητή.

»Ὅτι κάλεσε τὸ ξύλο τοῦ Σταυροῦ ξύλο ζωῆς ὁ μελωδὸς (ἐννοεῖ τὸν ἅγιο Ἰωάννη τὸν Δαμασκηνό) τὸ ἀπέδειξε μὲ τὰ ὅσα εἶπε στὴν συνέχεια· ὁ σταυρὸς καρφώθηκε κατὰ κάποιον τρόπο στὴν πλευρά σου, Χριστέ, σὰν νὰ φυτεύθηκε. Ἐπειδὴ τὰ φυτὰ ποὺ τοποθετοῦνται σὲ τόπους ἢ δοχεῖα χρειάζονται πότισμα, λέει ὁ μελωδός. (ὁ Σταυρός) ἀφοῦ ποτίστηκε μὲ τὸ αἷμα καὶ ὕδωρ τῆς ἀμόλυντης πλευρᾶς σου βλάστησε γιὰ μᾶς τὴν ζωή. Αὐ-

19. «Τὸ ξύλον τοῦ παραδείσου αἰχμάλωτο καὶ γυμνὸ ἐποίησε τὸν Ἀδὰμ καὶ κρυβῆναι αὐτὸν παρεσκεύασε, τὸ ξύλον τοῦ σταυροῦ τὸν νικητὴν Χριστὸν ἀφ' ὑψηλοῦ πᾶσιν ἐδείκνυεν. Ὁ θάνατος τοῦ Ἀδὰμ καὶ τοὺς μετὰ ταῦτα ἀνθρώπους κατεδίκησε καὶ ἐθανάτωσε καὶ κατέκρινεν, ὁ δὲ θάνατος τοῦ Χριστοῦ καὶ τοὺς πρὸ αὐτοῦ πεσόοντας καὶ θανατωθέντας ἀνέστησε καὶ ἐζώωσε καὶ πᾶσι τῆς ἀνθρωπίνης σωτηρίας ὁδὸν ἐχαρίσατο» (Λόγος εἰς τὴν ὕψωσιν τοῦ Τιμίου καὶ Ζωοποιοῦ Σταυροῦ P.G. 154, 726).

20. «Τὸ ξύλον ἦνθησε, Χριστέ τῆς ὄντως ζωῆς· ὁ σταυρὸς γὰρ ἐπάγη καὶ ἀρδευθεῖς, αἷματι καὶ ὕδατι, ἐξ ἀκηράτου σου πλευρᾶς, τὴν ζώην ἡμῖν ἐβλάστησεν».

τὸ δὲν ἦταν ἐνέργεια τοῦ ξύλου ἀλλὰ ἐκείνου ποὺ καρ-
φώθηκε σ' αὐτὸ καὶ τοῦ αἵματος καὶ ὕδατος ποὺ ἔρ-
ρευσε ἀπὸ αὐτὴ τὴν πλευρὰ.

»Καὶ πῶς ἐξήνθησε τὴν ζωὴ τὸ ξύλο τοῦ Σταυροῦ; Ὁ
Χριστὸς ποὺ πέθανε σ' αὐτὸν καὶ ἐνταφιάστηκε καὶ ἀνα-
στήθηκε μᾶς ἔδωσε βεβαία ἐλπίδα τῆς ἀναστάσεως καὶ
τῆς μέλλουσας ζωῆς. Σύμφωνα μὲ τοὺς φυσικοὺς νόμους
τῶν δέντρων ἔχουν λεχθεῖ, ὅτι πρῶτον ἐξήνθησε καὶ ἔπει-
τα βλάστησε. Διότι τὰ δέντρα πρῶτα βγάζουν τὰ ἄνθη,
καὶ ὅταν πέσουν τὰ ἄνθη, τότε γίνεται ὁ καρπός.

»Τὴν δὲ φράση “ἀκηράτου πλευρᾶς σου” τὴν εἶπε
διδάσκοντάς μας ὅτι ὁ Χριστὸς εἶναι ὁ δεῦτερος Ἀδάμ·
καὶ ὅπως ἀκριβῶς ἀπὸ τὴν πλευρὰ τοῦ Ἀδάμ δημιουρ-
γήθηκε ἡ γυναίκα καὶ ὀνομάστηκε μετὰ τὴν δημιουργία
τῆς Ζωῆς, κατὰ ὅμοιο τρόπο καὶ ἀπὸ τὴν πλευρὰ τοῦ
Χριστοῦ, ποὺ κατὰ κάποιον τρόπο εἶναι δεῦτερος Ἀδάμ,
βλάστησε γιὰ μᾶς ἡ ζωὴ· ἀλλὰ ἂν καὶ ἡ πλευρὰ τοῦ
Ἀδάμ δὲν ἦταν ἀμόλυντη εἶχε ὅμως μέσα τὴς τόση δύνα-
μη, ὥστε προήγαγε τὴν Εὐὰ· ἡ πλευρὰ ὅμως τοῦ δεύτε-
ρου Ἀδάμ, ἐπειδὴ ἦταν ἀμόλυντη βλάστησε γιὰ μᾶς
τέτοια ζωὴ, δηλαδὴ τὴν πραγματικὴ ζωὴ»²¹.

---

21. «Ἐκεῖνο γὰρ τὸ ξύλον τὸ ἐν τῷ Παραδείσῳ βλαστῆσαι
αἰσθητῶς ἐμελλεν εἶναι ζωῆς τοῦ ἀνθρώπου αἷτιον· τὸ δὲ τοῦ
Σταυροῦ ξύλον τῆς ὄντως ζωῆς τῆς νοητῆς ἐπαίτιον. Ὅτι δὲ ξύλον
ζωῆς τὸ ξύλον ἔφησεν ὁ μελωδὸς τοῦ Σταυροῦ ἔδειξεν ἐπαγαγών·
ὁ Σταυρὸς γὰρ ἐπάγη, οἷον ἐν τῇ σῆ πλευρᾷ φυτευθεῖς· ἐπειδὴ τὰ
ἐν τισι τιθέμενα φυτὰ ἀρδεύειας δέονται, φησὶ καὶ ἀρδευθεῖς αἵματι
καὶ ὕδατι ἐξ ἀκηράτου σου πλευρᾶς τὴν ζωὴν ἡμῖν ἐβλάστησεν·

Στὸν δεῦτερο εἰρμό²² τῆς ἐνάτης ὠδῆς τοῦ κανόνα τῆς ὑψώσεως τοῦ Τιμίου Σταυροῦ ὁ μελωδὸς ἀναφέρει ὅτι ὁ θάνατος ποὺ ἐπῆλθε ὡς τιμωρία γιὰ τὴν παρακοή τους στοὺς πρωτοπλάστους, ποὺ ἔφαγαν ἀπὸ τὸ ἀπαγορευμέ- νο ξύλο, καταργήθηκε ἀπὸ τὸ ξύλο τοῦ σταυροῦ.

Τοῦτον ἐρμηνεύει ὁ σοφὸς Ζωναρᾶς ὡς ἐξῆς :

«Ὁ θάνατος ποὺ προκλήθηκε στὸ ἀνθρώπινο γένος ἐξ αἰτίας τοῦ δέντρου, τοῦ ὁποῖου τὸν ἀπηγορευμένο καρπὸ ἔφαγαν οἱ πρωτόπλαστοι, σήμερα ἔχασε τὴν δύ- ναμὴ του μὲ τὸν Σταυρικὸ θάνατο τοῦ Χριστοῦ. Γιατὶ ἡ κατάρα, ποὺ δόθηκε στὴν πρώτη μητέρα (τῶν ἀνθρώ-

---

οῦ τοῦ ξύλου δὲ ἦν ἡ ἐνέργεια αὕτη ἀλλὰ τοῦ ἐν αὐτῷ παγέντος καὶ τοῦ ἐξ αὐτῆς πλευρᾶς αὐτοῦ ρυέντος αἵματος καὶ ὕδατος.

»Πῶς δὲ ἐξήνθησε τὴν ζωὴν τὸ ξύλον τοῦ Σταυροῦ; ὅτι ἐν αὐτῷ θανῶν ὁ Χριστὸς καὶ ταφείς καὶ ἀναστὰς παρέσχεν ἡμῖν βεβαίαν ἐλπίδα τῆς ἀναστάσεως καὶ τῆς μελλούσης ζωῆς· ἀκο- λούθως δὲ τῇ φύσει τῶν δένδρων εἴρηται· πρῶτον τὸ ἐξήνθησεν εἶτα τὸ ἐβλάστησεν. Τὰ γὰρ δένδρα πρῶτον ἀνηφοροῦσιν, ἀπο- διαρρυσκομένων δὲ τῶν ἀνθῶν, τότε ὁ καρπὸς γίνεται.

»Τὸ δὲ ἀκήρατου σου πλευρᾶς ἔφη διδάσκων ἡμᾶς ὅτι δεύ- τερος Ἀδὰμ ἐστὶν ὁ Χριστὸς· καί, ὡσπερ ἐκ τῆς πλευρᾶς τοῦ Ἀδὰμ ἡ γυνὴ δεδημιούργητο ζωὴ μετὰ ταῦτα ὀνομασθεῖσα οὕτω καὶ ἐκ τῆς πλευρᾶς τοῦ Χριστοῦ οἶος δεῦτερος Ἀδὰμ ἡ ζωὴ ἡμῖν ἐβλάστησεν· ἀλλ' ἡ μὲν τοῦ Ἀδὰμ μὴ ἀκήρατος οὕσα ἀλλὰ μέσης ἔχουσα τοιαύτην καὶ τὴν Εὐὰν προήγαγεν· ἡ δὲ τοῦ δευτέρου Ἀδὰμ πλευρὰ ἀκήρατος οὕσα τοιαύτην ἡμῖν ἐβλάστησε ζωὴν τοὔτέστι τὴν ὄντως ζωὴν». (Ἀγιορειτικὸν Περιοδικὸν «Ὁ Ἄθως», τ. Α', ἐν Ἀθήναις 1920, σελ. 166-167).

22. «Ὁ διὰ βρώσεως τοῦ ξύλου, τῷ γένει προσγενόμενος θά- νατος, διὰ σταυροῦ κατήργηται σήμερον· τῆς γὰρ προμήτορος ἡ παγενῆς κατάρα διαλέλυται τῆς ἀγνῆς Θεομήτορος, ἣν πάσαι αἱ δυνάμεις τῶν οὐρανῶν μεγαλύνουσιν».

πων) και πού ξαπλώθηκε σ' όλο τὸ ἀνθρώπινο γένος, λύθηκε ἀπὸ τὸν (Μονογενῆ) Υἱὸ τῆς ἀγνῆς Μητέρας τοῦ Θεοῦ, τὴν ὁποία ὅλες οἱ οὐράνιες Δυνάμεις δοξολογοῦν μὲ μεγάλη δόξα.

»Ὁ Ἀδάμ οὔτε ἀθάνατος οὔτε θνητὸς δημιουργήθηκε, ἀλλὰ ἦταν δεκτικὸς καὶ τῶν δύο. Ὡστε ἢ τὴν ἀφθαρσία θὰ εἶχε ὡς βραβεῖο, ἐπειδὴ φύλαξε τὴν ἐντολή, ἢ τὸν θάνατο ὡς τιμωρία τῆς παραβάσεως τῆς ἐντολῆς. Αὐτὸ φανερώνει καὶ ἡ λέξη προσγενόμενος, διότι δὲν ὑπῆρχε ἐντὸς τῆς ἀνθρώπινης φύσεως ὁ θάνατος, λέει, ἀλλὰ προστέθηκε, δηλαδή μετὰ ἐπεβλήθηκε ἀπὸ τὴν βρώση τοῦ ξύλου. Ἀλλὰ θὰ πεῖ κάποιος· πῶς “διὰ βρώσεως τοῦ ξύλου” ἔχει εἰπωθεῖ· διότι οἱ πρωτόπλαστοι δὲν ἔφαγαν ἀπὸ τὸ ξύλο ἀλλὰ ἀπὸ τὸν καρπὸ. Αὐτὸ ὁ μελωδὸς τὸ εἶπε ἀκολουθώντας τὸ βιβλίον τῆς Γενέσεως· σ' αὐτὸ φέρεται ὁ Θεὸς νὰ λέει στὸν Ἀδάμ ἀπὸ κάθε ξύλο (δηλαδή δέντρο) πού εὐρίσκεται στὸν Παράδεισο νὰ φᾶς γιὰ τροφή σου, ἀπὸ δὲ τὸ ξύλο (δηλαδή τὸ δέντρο) τῆς γνώσεως τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ πονηροῦ δὲν θὰ φᾶς. Αὐτὸς λοιπὸν ὁ θάνατος πού ἐπιβλήθηκε στὸ γένος, δηλαδή, στὴν φύση τῶν ἀνθρώπων διὰ τοῦ Ἀδάμ, καταργήθηκε διὰ τοῦ σταυροῦ· λέει «καταργήθηκε» ἀντὶ τοῦ ἔμεινε ἀνενεργὸς καὶ ἄπρακτος· διότι ἐφ' ὅσον ὁ Χριστὸς πέθανε στὸν σταυρὸ καὶ ἀναστήθηκε, ὥστε νὰ μὴν εἶναι δυνατὸν νὰ πεθάνει, ὁ θάνατος ἔμεινε ἀργὸς ἀντὶ τοῦ ἀσθενῆς, ἐπειδὴ δὲν μπόρεσε νὰ τὸν κρατήσῃ στὴν φυλακὴ τοῦ Ἰᾶδη»²³.

---

23. «Ὁ διὰ βρώσεως τοῦ ξύλου τῷ γένει προσγενόμενος θάνατος», διδάσκειν ὡς οὐ θνητὸς ἐπλάσθη κατ' ἐνίους ὁ ἄνθρω-

Κατὰ τὴν παύλειο θεολογία²⁴ ὁ παλαιὸς Ἀδὰμ ἦταν τύπος τοῦ μέλλοντος νὰ γεννηθεῖ νέου Ἀδάμ, δηλαδή τοῦ Κυρίου μας Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ἀμφότεροι συσχετίζονται μὲ τὸν Σταυρό:

«Ὁ Θεὸς ὅμως ξεπερνώντας αὐτὰ τὰ ὄρια ἔδειξε τὴν ἀγάπη του γιὰ μᾶς, γιατί ἐνῶ ἐμεῖς ζούσαμε ἀκόμα στὴν ἁμαρτία, ὁ Χριστὸς ἔδωσε τὴν ζωὴ του γιὰ μᾶς. Τώρα λοιπόν, ἀφοῦ ὁ Θεὸς μᾶς ἀπάλλαξε ἀπὸ τὴν καταδίκη, μὲ τὸν σταυρικὸ θάνατο τοῦ Χριστοῦ, πολὺ περισσότερο ὁ ἴδιος θὰ μᾶς σώσει καὶ ἀπὸ τὴν μελλοντικὴ ὀργή. Ἐάν, ἀφοῦ ἤμασταν ἐχθροὶ μὲ τὸν Θεό, συμφιλιωθήκαμε μαζί του μὲ τὸν σταυρικὸ θάνατο τοῦ Ἰησοῦ του, πολὺ περισσότερο τώρα ποὺ συμφιλιωθήκαμε, ἡ ζωὴ

πος, ἀλλὰ διὰ τὴν παρακοὴν κατεδικάσθη εἰς τὸν θάνατον· οὔτε γὰρ ἀθάνατος ἐποιήθη ὁ Ἀδὰμ οὔτε θνητός, ἐκατέρου δὲ δεκτικός, ὥστε ἡ τὴν ἀφθαρσίαν ἔξει γέρας φυλάξας τὴν ἐντολήν, ἡ τὸν θάνατον τιμωρίαν τῆς παραβάσεως· τοῦτο δὲ καὶ τὸ προσγεγόμενος ἐκφαίνει· οὐκ ἐνῆν γὰρ τῷ ἀνθρώπῳ, φησὶν, ὁ θάνατος, ἀλλὰ προσεγένετο· τοὔτέστιν, ὕστερον ἐπηνέχθη διὰ τὴν βρωσιν τοῦ ξύλου· εἶποι δέ τις πῶς διὰ βρώσεως τοῦ ξύλου εἴρηται· οὐ γὰρ ἐκ τοῦ ξύλου ἔφαγον οἱ πρωτόπλαστοι ἀλλ' ἐκ τοῦ καρποῦ· τοῦτο δὲ ὁ μελωδὸς ἔφη, τῇ τῆς Γενέσεως βίβλῳ ἀκολουθῶν· πεποιήται γὰρ ὁ Θεὸς ἐν αὐτῇ λέγων τῷ Ἀδὰμ «ἀπὸ παντός ξύλου τοῦ ἐν τῷ Παραδείσῳ βρώσει φαγῆ, ἀπὸ δὲ τοῦ ξύλου τοῦ γινώσκειν καλὸν καὶ πονηρὸν οὐ φάγεσθε».

»Ὁ γοῦν τῷ γένει, ἤγουν τῇ φύσει τῶν ἀνθρώπων διὰ τοῦ Ἀδάμ προσγεγόμενος θάνατος, διὰ σταυροῦ κατήργηται σήμερον, ἀντὶ ἤρρησεν, ἠπράκτησε· τοῦ γὰρ Χριστοῦ θανόντος ἐν τῷ σταυρῷ καὶ ἀναστάντος ὥστε μηκέτι θανεῖν, ἤρρησεν ὁ θάνατος, ἀντὶ τοῦ ἠσθένησε, μὴ δυνηθεῖς κατασχεῖν αὐτὸν ἐν τῇ τοῦ ἄδου φρουρᾷ» (ἐνθ' ἀνωτέρω, σελ. 253).

24. Πρὸς Ρωμαίους ε' 14.

του θα μᾶς προξενήσει σωτηρία. Καὶ ὄχι μόνο συμφιλιωθήκαμε, ἀλλὰ καὶ καυχόμαστε γιὰ τὸν Θεό, μέσω τοῦ Κυρίου μας Ἰησοῦ Χριστοῦ, χάρις στὸν ὁποῖο ἔχουμε λάβει αὐτὴ τὴν συμφιλίωση. Μέσω ἐνὸς ἀνθρώπου μπήκε στὸν κόσμο ἡ ἁμαρτία καὶ μέσω τῆς ἁμαρτίας ὁ θάνατος καὶ ἔτσι ξαπλώθηκε ὁ θάνατος σὲ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους, διότι ὅλοι ἁμάρτησαν. Ἡ ἁμαρτία ὑπῆρχε στὸν κόσμο καὶ πρὶν νὰ δοθεῖ ὁ νόμος, χωρὶς ὅμως τὸν νόμο δὲν μποροῦσε νὰ θεωρηθεῖ ὡς ἁμαρτία ἢ παράβαση τῶν ἐντολῶν του. Ὡστόσο ὁ θάνατος κυριάρχησε σὲ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους ἀπὸ τὸν Ἀδὰμ μέχρι τὸν Μωυσῆ, ἀκόμη καὶ σὲ αὐτοὺς ποὺ δὲν ἁμάρτησαν ὅμοια μὲ τὴν παρακοὴ τοῦ Ἀδὰμ, ὁ ὁποῖος Ἀδὰμ ἦταν προτύπωση τοῦ μελλοντικοῦ γενάρχη. Ἡ δωρεὰ ὅμως τοῦ Θεοῦ ποὺ δόθηκε δὲν ἦταν ἀνάλογη μὲ τὸ παράπτωμα. Γιατὶ ἐάν ἢ παράβαση τοῦ ἐνὸς ἀνθρώπου εἶχε ὡς συνέπεια τὸν θάνατο τῶν πολλῶν, πολὺ περισσότερο ἢ χάρις τοῦ Θεοῦ καὶ ἡ πλούσια δωρεὰ τῆς χάριτος ποὺ ἔφερε στὸν κόσμο ὁ ἓνας ἄνθρωπος, ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς, πλεόνασε στοὺς πολλούς. Δὲν συγκρίνεται ἡ πλούσια δωρεὰ τοῦ Χριστοῦ μὲ τὸ κακὸ ποὺ ἔκανε ἡ ἁμαρτία ἐνὸς ἀνθρώπου. Διότι ἡ ἀπόφαση γιὰ τὸ ἓνα παράπτωμα ἦταν καταδικαστική, ἐνῶ ἡ χαριστική πράξη γιὰ τὰ πολλὰ παραπτώματα ὁδήγησε στὴν ἀθώωση. Ἐφτασε λοιπὸν τὸ παράπτωμα ἐνὸς ἀνθρώπου, γιὰ νὰ κυριαρχήσει ὁ θάνατος σὲ ὅλον τὸν κόσμο, ἐξαιτίας ἐνὸς ἀνθρώπου. Τὸ ἴδιο, καὶ ἀκόμα περισσότερο, ὁ ἓνας Ἰησοῦς Χριστὸς θὰ γίνεῖ ἡ αἰτία νὰ κυριαρχήσουν μέσα στὴν ἀληθινὴ ζωὴ ὅσοι ἀποδέχονται τὴν ἀφθονὴ χάρη τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν δωρεὰ τῆς λυτρώσε-

ως. Ἐπομένως λοιπόν, ὅπως τὸ ἕνα παράπτωμα ἔγινε αἰτία καταδίκης ὅλων τῶν ἀνθρώπων, ἔτσι καὶ τὸ σωτήριο ἔργο ἔγινε αἰτία σωτηρίας καὶ ζωῆς γιὰ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους. Καὶ ὅπως ἡ παρακοὴ τοῦ ἑνὸς ἀνθρώπου ἔκανε ὅλη τὴν ἀνθρωπότητα ἁμαρτωλή, ἔτσι καὶ μὲ τὴν ὑπακοὴ τοῦ ἑνὸς θὰ ἀναγνωριστοῦν ὅλοι δίκαιοι ἀπὸ τὸν Θεό. Ἀνάμεσα στοὺς δύο γενάρχες μπῆκε στὸ μεταξὺ ὁ νόμος, γιὰ νὰ φανοῦν πόσο πολλὰ ἦταν τὰ ἀνθρώπινα παραπτώματα. Ἐκεῖ ὅμως, ὅπου πληθύνθηκε ἡ ἁμαρτία, δόθηκε πολὺ ἀφθονώτερη χάρις»²⁵.

25. «Συνίστησι δὲ τὴν ἑαυτοῦ ἀγάπην εἰς ἡμᾶς ὁ Θεός, ὅτι ἔτι ἁμαρτωλῶν ὄντων ἡμῶν Χριστὸς ὑπὲρ ἡμῶν ἀπέθανε. πολλῶ οὖν μᾶλλον δικαιοθέντες νῦν ἐν τῷ αἵματι αὐτοῦ σωθησόμεθα δι' αὐτοῦ ἀπὸ τῆς ὀργῆς. εἰ γὰρ ἐχθροὶ ὄντες κατηλλάγημεν τῷ Θεῷ διὰ τοῦ θανάτου τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, πολλῶ μᾶλλον καταλλαγέντες σωθησόμεθα ἐν τῇ ζωῇ αὐτοῦ· οὐ μόνον δέ, ἀλλὰ καὶ καυχώμενοι ἐν τῷ Θεῷ διὰ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, δι' οὗ νῦν τὴν καταλλαγὴν ἐλάβομεν. Διὰ τοῦτο ὡσπερ δι' ἑνὸς ἀνθρώπου ἡ ἁμαρτία εἰς τὸν κόσμον εἰσῆλθε καὶ διὰ τῆς ἁμαρτίας ὁ θάνατος, καὶ οὕτως εἰς πάντας ἀνθρώπους ὁ θάνατος διῆλθεν, ἐφ' ᾧ πάντες ἥμαρτον· ἄχρι γὰρ νόμου ἁμαρτία ἦν ἐν κόσμῳ, ἁμαρτία δὲ οὐκ ἔλλογεῖται μὴ ὄντος νόμου· ἀλλ' ἐβασίλευσεν ὁ θάνατος ἀπὸ Ἀδάμ μέχρι Μωϋσέως καὶ ἐπὶ τοὺς μὴ ἁμαρτήσαντας ἐπὶ τῷ ὁμοιωμάτι τῆς παραβάσεως Ἀδάμ, ὅς ἐστι τύπος τοῦ μέλλοντος, ἀλλ' οὐχ ὡς τὸ παράπτωμα, οὕτω καὶ τὸ χάρισμα· εἰ γὰρ τῷ τοῦ ἑνὸς παραπτώματι οἱ πολλοὶ ἀπέθανον, πολλῶ μᾶλλον ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ καὶ ἡ δωρεὰ ἐν χάριτι τῇ τοῦ ἑνὸς ἀνθρώπου Ἰησοῦ Χριστοῦ εἰς τοὺς πολλοὺς ἐπερίσσευσε. καὶ οὐχ ὡς δι' ἑνὸς ἁμαρτήσαντος τὸ δῶρημα· τὸ μὲν γὰρ κριμα ἐξ ἑνὸς εἰς κατάκριμα, τὸ δὲ χάρισμα ἐκ πολλῶν παραπτωμάτων εἰς δικαίωμα. εἰ γὰρ τῷ τοῦ ἑνὸς παραπτώματι ὁ θάνατος ἐβασίλευσε διὰ τοῦ ἑνός, πολλῶ μᾶλλον οἱ τὴν περισσεῖαν τῆς χάριτος καὶ τῆς δωρεᾶς τῆς δικαιοσύνης λαμβάνοντες ἐν ζωῇ βασιλεύσουσι διὰ τοῦ ἑνός Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Αὐτὸν τὸν συσχετισμὸ παλαιοῦ καὶ νέου Ἀδάμ ἀναπτύσσει ἐπίσης ὁ ἀπόστολος Παῦλος καὶ στὸ πιὸ ἔνδοξο κεφάλαιο τῆς Καινῆς Διαθήκης τὸ ἐ' τῆς Α' πρὸς Κορινθίους ἐπιστολῆς.

«Διότι ὅπως ὁ θάνατος ἦρθε στὸν κόσμον μέσω ἐνὸς ἀνθρώπου, ἔτσι καὶ ἀπὸ ἓναν ἄνθρωπο ἦρθε καὶ ἡ ἀνάστασις τῶν νεκρῶν. Ὅπως πεθαίνουν ὅλοι ἐξαιτίας τῆς συγγένειας μὲ τὸν Ἀδάμ, ἔτσι χάρις στὴν συγγένεια μὲ τὸν Χριστὸ ὅλοι θὰ ξαναπάρουν ζωὴ»²⁶.

«Πραγματικά, ἔτσι διδάσκει καὶ ἡ Γραφή: Στὸν Ἀδάμ, τὸν πρῶτο ἄνθρωπο, δόθηκε ἡ φυσικὴ ζωὴ. Αντίθετα στὸν ἔσχατο Ἀδάμ, τὸν Χριστό, δόθηκε τὸ Πνεῦμα ποῦ εἶναι ἡ πηγὴ τῆς ζωῆς. Ὅμως δὲν προηγεῖται τὸ πνευματικὸ, ἀλλὰ πρῶτα ἔρχεται τὸ φυσικὸ, ἔπειτα τὸ πνευματικὸ. Ὁ πρῶτος ἄνθρωπος προέρχεται ἀπὸ τὴν γῆ καὶ εἶναι χωματένιος· ὁ δεύτερος ἄνθρωπος, ὁ Κύριος, προέρχεται ἀπὸ τὸν οὐρανό. Ὅπως εἶναι ὁ Ἀδάμ, ποῦ εἶναι χωματένιος, ἔτσι εἶναι καὶ ὅσοι ἀνήκουν στὸν παλιὸ κόσμον· καὶ ὅ,τι λογῆς εἶναι ὁ οὐράνιος ἄνθρωπος,

---

Ἄρα οὖν ὡς δι' ἐνὸς παραπτώματος εἰς πάντας ἀνθρώπους εἰς κατάκριμα, οὕτω καὶ δι' ἐνὸς δικαιώματος εἰς πάντας ἀνθρώπους εἰς δικαίωσιν ζωῆς. Ὡσπερ γὰρ διὰ τῆς παρακοῆς τοῦ ἐνὸς ἀνθρώπου ἁμαρτωλοὶ κατεστάθησαν οἱ πολλοί, οὕτω καὶ διὰ τῆς ὑπακοῆς τοῦ ἐνὸς δίκαιοι κατασταθήσονται οἱ πολλοί. νόμος δὲ παρεῖσθη ἵνα πλεονάσῃ τὸ παράπτωμα. οὐδὲ ἐπλεόνασεν ἡ ἁμαρτία, ὑπερεπερίσσευσεν ἡ χάρις» (πρὸς Ρωμαίους ε' 8-20).

26. «Ἐπειδὴ γὰρ δι' ἀνθρώπου ὁ θάνατος, καὶ δι' ἀνθρώπου ἀνάστασις νεκρῶν. ὥσπερ γὰρ ἐν τῷ Ἀδάμ πάντες ἀποθνήσκουσιν, οὕτω καὶ ἐν τῷ Χριστῷ πάντες ζωοποιηθήσονται» (πρὸς Κορινθίους Α' ἐ' 21-22).

ὁ Χριστός, τέτοιοι εἶναι ὅσοι περιμένουν τὸν οὐράνιο κόσμο. Καὶ ὅπως τώρα εἴμαστε ὅμοιοι μὲ τὸν ἄνθρωπο ποὺ πλάστηκε ἀπὸ γῆ, ἀργότερα θὰ μοιάσουμε μ' ἐκείνον ποὺ ἤρθε ἀπὸ τὸν οὐρανό»²⁷.

Ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος (344-407 μ.Χ.) στὴν ὁμιλία τοῦ “Εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Κοιμητηρίου, καὶ εἰς τὸν σταυρὸν τοῦ Κυρίου καὶ Θεοῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ” ἐπεκτείνει τὴν ἔννοια αὐτῶν τῶν συμβόλων συμπεριλαμβάνοντας ἐκτὸς τοῦ ξύλου καὶ τὴν Παρθένο καὶ τὸν θάνατο.

«Παρθένος καὶ ξύλο καὶ θάνατος ἦταν τὰ σύμβολα τῆς ἤττας μας. Παρθένος ἦταν ἡ Εὐὰ διότι δὲν εἶχε ἔρθει ἀκόμη σὲ συνουσία μὲ τὸν ἄνδρα τῆς. Ξύλο ἦταν τὸ δέντρο, καὶ θάνατος ἦταν ἡ τιμωρία τοῦ Ἀδάμ. Ἀλλὰ νά, πάλι παρθένος καὶ ξύλο καὶ θάνατος, τὰ σύμβολα αὐτὰ τῆς ἤττας μας, ἔγιναν σύμβολα τῆς νίκης. Διότι στὴν θέση τῆς Εὐᾶς ἔχουμε τὴν Μαρία, στὴν θέση τοῦ ξύλου τῆς γνώσεως τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ κακοῦ ἔχουμε τὸ ξύλο τοῦ σταυροῦ, καὶ στὴν θέση τοῦ θανάτου τοῦ Ἀδάμ, ἔχουμε τὸν θάνατο τοῦ Χριστοῦ»²⁸.

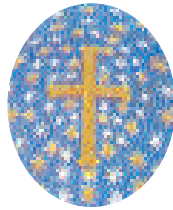
---

27. «Οὕτω καὶ γέγραπται· ἐγένετο ὁ πρῶτος ἄνθρωπος Ἀδὰμ εἰς ψυχὴν ζῶσαν· ὁ ἔσχατος Ἀδὰμ εἰς πνεῦμα ζωοποιούν· ἀλλ' οὐ πρῶτον τὸ πνευματικόν, ἀλλὰ τὸ ψυχικόν, ἔπειτα τὸ πνευματικόν. ὁ πρῶτος ἄνθρωπος ἐκ γῆς χοϊκός, ὁ δεύτερος ἄνθρωπος ὁ Κύριος ἐξ οὐρανοῦ. οἶος ὁ χοϊκός, τοιοῦτοι καὶ οἱ χοϊκοί, καὶ οἶος ὁ ἐπουράνιος, τοιοῦτοι καὶ οἱ ἐπουράνιοι. καὶ καθὼς ἐφορέσαμεν τὴν εἰκόνα τοῦ χοϊκοῦ, φορέσομεν καὶ τὴν εἰκόνα τοῦ ἐπουρανοῦ» (πρὸς Κορινθίους Α' ιε' 45-49).

28. «Παρθένος καὶ ξύλον καὶ θάνατος τῆς ἤττης ἡμῶν ἦν τὰ σύμβολα. Παρθένος ἦν ἡ Εὐὰ· οὐπὼ γὰρ ἄνδρα ἐγνώρισε· ξύλον

Καί ὁ πρῦτανις τῶν θεολόγων ἅγιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός (ἡ' αἰ. μ.Χ) θεωρεῖ τὸ ξύλο, στὸν παράδεισο, τύπο τοῦ Σταυροῦ:

«Ἐπειδὴ διὰ μέσου τοῦ ξύλου ὁ θάνατος προῆλθε, ἔπρεπε διὰ μέσου τοῦ ξύλου νὰ δωρηθοῦν ἡ ζωὴ καὶ ἡ ἀνάστασις»²⁹.

ἦν τὸ δένδρον καὶ θάνατος ἦν τὸ ἐπιτίμιον τοῦ Ἀδάμ. Ἄλλ' ἰδοὺ πάλιν παρθένος καὶ ξύλον καὶ θάνατος τὰ τῆς ἡττας σύμβολα, ταῦτα καὶ νίκης ἐγένετο σύμβολα. Ἐντὶ γὰρ τῆς Εὐσας ἢ Μαριάμ· ἀντὶ τοῦ ξύλου τοῦ εἰδέναι τὸ καλὸν καὶ τὸ πονηρόν, τὸ ξύλον τοῦ σταυροῦ· ἀντὶ τοῦ θανάτου τοῦ Ἀδάμ ὁ θάνατος τοῦ Χριστοῦ» (P.G. 49, 396).

29. «Ἐπειδὴ γὰρ διὰ ξύλου ὁ θάνατος, ἔδει διὰ ξύλου δωρηθῆναι τὴν ζωὴν καὶ τὴν ἀνάστασιν» (Ἐκδοσις ἀκριβῆς περὶ ὀρθόδοξου πίστεως στὸ ἰά' (πδ') κεφάλαιο Περὶ σταυροῦ, ἐν ᾧ ἔτι καὶ περὶ πίστεως (P.G. 94, 1132).

Ἡ θυσία τοῦ Ἰσαάκ.
(Ἀπὸ τὸ βιβλίο: «Ο ΚΡΗΤΙΚΟΣ ΖΩΓΡΑΦΟΣ ΘΕΟΦΑΝΗΣ»)

β'. Ἡ θυσία τοῦ Ἰσαάκ ἀπὸ τὸν πατέρα του Ἀβραάμ

✿ Κατὰ τὸ βιβλίον τῆς Γενέσεως ὁ Θεὸς ζήτησε ἀπὸ τὸν πατριάρχη Ἀβραάμ νὰ θυσιάσει τὸν υἱὸ τοῦ Ἰσαάκ: «Ἐπειτα ἀπὸ τὰ γεγονότα αὐτὰ ὁ Θεὸς ὑπέβαλε σὲ δοκιμασία τὸν Ἀβραάμ καὶ τοῦ εἶπε· Ἀβραάμ, Ἀβραάμ! Ἐκεῖνος ἀπάντησε· ἰδοὺ ἐγώ, Κύριε, εἶμαι παρών. Καὶ τοῦ εἶπε ὁ Θεός· πᾶρε τὸ παιδί σου τὸ ἀγαπημένο, τὸν Ἰσαάκ, τὸν ὁποῖον τόσο πολὺ ἔχεις ἀγαπήσει, πήγαινε μαζί με αὐτὸν στὴν ὑψηλὴ περιοχὴ καὶ πρόσφερε τὸν ὀλοκαύτωμα πάνω σ' ἓνα ἀπὸ τοὺς λόφους ἐκείνους ποὺ ἐγὼ θὰ σοῦ εἶπω»³⁰.

✿ Κατὰ τὴν πρὸς Ἑβραίους ἐπιστολὴ, αὐτὴ ἡ θυσία ἦταν τύπος τῆς προσφορᾶς τοῦ Μονογενοῦς Υἱοῦ Του, ἀπὸ τὸν Θεὸ Πατέρα, γιὰ νὰ θυσιασθεῖ ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ· «Μὲ τὴν πίστη πρόσφερε ὁ Ἀβραάμ τὸν Ἰσαάκ, ὅταν δοκιμάστηκε ἀπὸ τὸν Θεό. Αὐτὸς ποὺ πῆρε τὴν ὑποσχέσεις τοῦ Θεοῦ πρόσφερε τὸν μονάκριβο υἱὸ του, μολονότι τοῦ εἶχε εἰπωθεῖ: Ἀπὸ τὸν Ἰσαάκ θὰ προέλθουν οἱ ἀπόγονοί σου. Ὁ Ἀβραάμ ὅμως σκέφτηκε ὅτι ὁ Θεὸς μποροῦσε καὶ ἀπὸ τοὺς νεκροὺς νὰ τοῦ ἀναστήσει

---

30. «Καὶ ἐγένετο μετὰ τὰ ῥήματα ταῦτα ὁ Θεὸς ἐπέειρασε τὸν Ἀβραάμ καὶ εἶπεν αὐτῷ· Ἀβραάμ, Ἀβραάμ, ὁ δὲ εἶπεν· ἰδοὺ ἐγώ, καὶ εἶπε· λαβὲ τὸν υἱόν σου τὸν ἀγαπητόν, ὃν ἠγάπησας, τὸν Ἰσαάκ, καὶ πορευθήτι εἰς τὴν γῆν τὴν ὑψηλὴν καὶ ἀνένεγκον αὐτὸν ἐκεῖ εἰς ὀλοκάρπωσιν ἐφ' ἓν ἐν τῶν ὀρέων, ὧν ἄν σοι εἶπω» (Γενέσεως κβ' 1-2).

ἀπογόνους· και ἔτσι ὁ Ἀβραὰμ πῆρε πίσω τὸν υἱό του, ἀφοῦ πρῶτα τὸν εἶχε καταθέσει στὸν Θεὸ σὰν παράβολο»³¹.

✿ Ὁ εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης μαρτυρεῖ ὅτι αὐτὴ ἡ προσφορὰ σὲ θυσία τοῦ Μονογενοῦς ἔγινε ἀπὸ ἀγάπη:

«Τόσο πολὺ ἀγάπησε ὁ Θεὸς τὸν κόσμον, ὥστε παρέδωσε στὸν θάνατο τὸν μονογενῆ Του Υἱό, γιὰ νὰ μὴ χαθεῖ ὁποῖος πιστεύει σ' αὐτὸν ἀλλὰ νὰ ἔχει ζωὴ αἰώνια»³².

Στὸν τόπο τῆς θυσίας ὁ Ἰσαὰκ μετέφερε στοὺς ὤμους του τὰ ξύλα τῆς θυσίας, ὅπου τὸ ὑπάκουο τέκνο θὰ προσφερόταν ὡς θῦμα:

«Πῆρε ὁ Ἀβραὰμ τὰ ξύλα γιὰ τὴν θυσία τῆς ὀλοκαυτώσεως και τὰ φόρτωσε στὸν υἱό του Ἰσαὰκ. Καὶ ὁ ἴδιος κράτησε στὰ χέρια του τὸ δοχεῖο τῆς φωτιᾶς και τὸ μαχαίρι, και βάδισαν και οἱ δυὸ μαζὶ γιὰ τὸν τόπο τῆς θυσίας»³³.

Τὰ ξύλα ἐκεῖνα θεωροῦνται και ὡς τύπος τοῦ Σταυροῦ, τὸν ὁποῖο μετέφερε στοὺς ὤμους Του ὁ Κύριός μας

31. «Πίστει προσενήνοχεν Ἀβραὰμ τὸν Ἰσαὰκ πειραζόμενος, και τὸν μονογενῆ προσέφερεν ὁ τὰς ἐπαγγελίας ἀναδεξάμενος, πρὸς ὃν ἐλαλήθη ὅτι ἐν Ἰσαὰκ κληθήσεται σοι σπέρμα, λογισάμενος ὅτι και ἐκ νεκρῶν ἐγείρειν δυνατὸς ὁ Θεός· ὅθεν αὐτὸν και ἐν παραβολῇ ἐκομίσαστο» (πρὸς Ἐβραίους ια' 17-19).

32. «Οὕτω γὰρ ἠγάπησεν ὁ Θεὸς τὸν κόσμον, ὥστε τὸν υἱὸν αὐτοῦ τὸν μονογενῆ ἔδωκεν, ἵνα πᾶς ὁ πιστεύων εἰς αὐτὸν μὴ ἀπόληται ἀλλ' ἔχη ζωὴν αἰώνιον» (Ἰωάννου γ' 16).

33. «Ἐλαβε δὲ Ἀβραὰμ τὰ ξύλα τῆς ὀλοκαυτώσεως και ἐπέθηκεν Ἰσαὰκ τῷ υἱῷ αὐτοῦ· ἔλαβε δὲ μετὰ χειρᾶς και τὸ πῦρ και τὴν μάχαιραν, και ἐπορεύθησαν οἱ δύο ἅμα» (Γενέσεως κβ' 6).

Ἰησοῦς Χριστός³⁴. Ὁ μέχρι θυσίας ὑπάκουος υἱός, ὁ Ἰσαάκ, εἶναι τύπος τοῦ θυσιασθέντος ἀπὸ ὑπακοῆς Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, ἀφοῦ, κατὰ τὸν ἀποστολικὸν λόγο:

«Ὁ Κύριός μας ὄντας πραγματικὸς ἄνθρωπος ταπεινώθηκε θεληματικὰ ὑπακούοντας μέχρι θανάτου, καὶ μάλιστα θανάτου σταυρικοῦ»³⁵.

Ἐπιβεβαιώνει καὶ ὁ ἅγιος Ἀνδρέας ὁ Κρήτης (660-740 μ.Χ.) αὐτὸν τὸν συμβολισμό:

«Τὴν προτύπωση τοῦ Σταυροῦ ἐκπλήρωσε... ὁ Ἰσαάκ ἀφοῦ φορτώθηκε τὰ ξύλα τῆς θυσίας, ἀκολούθησε πρόθυμα τὸν πατέρα του, ποὺ βιαζόταν νὰ τὸν προσφέρει θυσία»³⁶.

✿ Ἀναφερόμενος στὰ γεγονότα αὐτὰ ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ ἀρχιεπίσκοπος Θεσσαλονίκης ὁ Παλαμᾶς (ιδ' αἰ. μ.Χ.) διδάσκει, ὅτι ὁ Θεός «στὸν μὲν Ἀβραάμ ἐνεργοῦσε τὸ μυστήριον τοῦ Σταυροῦ, ἐνῶ ὁ υἱός του Ἰσαάκ ἦταν τύπος τοῦ ἀργότερα σταυρωθέντος Χριστοῦ»³⁷.

---

34 Ἰωάννου ιθ' 17.

35. Ὁ Κύριός μας «σχῆματι εὐρεθεὶς ὡς ἄνθρωπος ἐταπείνωσεν ἑαυτὸν γενόμενος ὑπήκοος μέχρι θανάτου, θανάτου δὲ σταυροῦ» (πρὸς Φιλιππησίους β' 8).

36. «Σταυροῦ τύπον ἐπλήρου... Ἰσαάκ, τὰ ξύλα τῆς θυσίας ἀναλαβὼν καὶ τῷ πατρὶ θυσίαν ἑαυτὸν ἐπείγομένῳ προτροπάδην ἐχόμενος» (Εἰς τὴν παγκόσμιον Ὑψωσιν τοῦ Τιμίου καὶ Ζωοποιοῦ Σταυροῦ P.G. 97, 1032).

37. «Ἐν τῷ Ἀβραάμ τὸ μυστήριον ἐνεργεῖ τοῦ σταυροῦ, ὁ δὲ αὐτοῦ υἱός ἦν τύπος τοῦ σταυρωθέντος ὕστερον Χριστοῦ» (Εἰς τὸν Τίμιον καὶ Ζωοποιὸν Σταυρόν P.G.151, 132-3. Πρβλ. καὶ P.G. 140, 563).

*Ἡ προσκύνηση τοῦ ἄκρου τῆς ράβδου τοῦ Ἰωσήφ
ἀπὸ τὸν Πατριάρχη Ἰακώβ.
(Ἀπὸ τὸ βιβλίο: «ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΑ ΝΗΣΟΥ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ»).*

γ'. Ἡ προσκύνηση
τοῦ ἄκρου τῆς ράβδου τοῦ Ἰωσήφ
ἀπό τὸν Πατριάρχη Ἰακώβ καὶ ἡ εὐλογία τοῦ
Πατριάρχου Ἰακώβ στὰ τέκνα τοῦ Ἰωσήφ

Γιὰ τὸν Πατριάρχη Ἰακώβ πληροφορούμαστε ὅτι συνέβησαν τὰ ἑξῆς:

✱ Πρὸ τοῦ θανάτου του εὐλόγησε τὸν υἱό του Ἰωσήφ καὶ τοῦ ζήτησε νὰ ὀρκισθεῖ, ὅτι ὅταν πεθάνει θὰ τὸν μεταφέρει νὰ τὸν θάψει μαζί με τοὺς πατέρες του (τὸν Ἀβραάμ καὶ τὸν Ἰσαάκ). Ὁ Ἰωσήφ ὑποσχέθηκε με ὄρκο. Μετὰ τὸν δοθέντα ὄρκο ἀπὸ τὸν Ἰωσήφ στὸν πατέρα του, ὁ Ἰακώβ, πού ὁ Θεὸς τὸν μετονόμασε σὲ Ἰσραήλ³⁸, γιὰ νὰ εὐχαριστήσῃ τὸν ἀξιωματοῦχο καὶ ἰσχυρὸ ἄρχοντα στήν διοίκηση τῶν Αἰγυπτίων καὶ υἱό του Ἰωσήφ, ἔσκυψε, προσκύνησε καὶ ἀσπάσθηκε τὸ ἄκρο τῆς ράβδου τοῦ υἱοῦ του Ἰωσήφ:

«Τότε ὁ Ἰακώβ προσκύνησε στήν ἄκρη τῆς ράβδου τοῦ υἱοῦ του, ἡ ὁποία συμβόλιζε τὴν βασιλική του ἐξουσία»³⁹.

✱ Ὁ ἴδιος Πατριάρχης Ἰακώβ εὐλόγησε τὰ τέκνα τοῦ υἱοῦ του Ἰωσήφ, τὸν Ἐφραὶμ καὶ τὸν Μανασσῆ, με σταυρωμένα τὰ χέρια του πάνω ἀπὸ τὰ κεφάλια τους, ὅπως δηλαδὴ ὁ παράνυμφος τοποθετεῖ τὰ χέρια του, γιὰ νὰ ἀλλάξῃ τὰ στέφανα στὸν νυμφίο καὶ τὴν νύμφη:

---

38. Γένεσις λβ' 27.

39. «Καὶ προσεκύνησεν Ἰσραὴλ ἐπὶ τὸ ἄκρον τῆς ράβδου αὐτοῦ» (Γενέσεως μζ' 31).

«Καὶ τέντωσε ὁ Ἰακώβ τὸ δεξιὸν τοῦ χέρι καὶ τὸ ἔβαλε στὸ κεφάλι τοῦ Ἐφραΐμ, ἐνῶ αὐτὸς ἦταν ὁ νεώτερος, καὶ τὸ ἀριστερὸν τοῦ χέρι στὸ κεφάλι τοῦ Μανασσῆ. Ἐβαλε δηλαδὴ τὰ χέρια του ἐναλλάξ, σταυρωτά. Καὶ τοὺς εὐλόγησε λέγοντας· ὁ Θεὸς, ἀπέναντι τοῦ ὁποῖου οἱ πατέρες μου Ἀβραὰμ καὶ Ἰσαὰκ ἦταν πολὺ ἀγαπητοὶ καὶ ἀρεστοί, ὁ Θεὸς ὁ ὁποῖος μὲ διατρέφει ἀπὸ τὴν πρώτη μου ἡλικία μέχρι τούτῃ τὴν ἡμέρα»⁴⁰.

Ἡ ἀναφερθεῖσα προσκύνηση, ἀλλὰ καὶ ἡ ἐναλλαγὴ τῶν χειρῶν κατὰ τὴν πατρικὴ εὐλογία ποῦ ἔδωσε ὁ Ἰακώβ στὰ ἐγγόνια του, τὰ παιδιὰ τοῦ υἱοῦ του Ἰωσήφ, θεωροῦνται ὡς προτύπωση τοῦ Σταυροῦ.

Αὐτὰ διδάσκει καὶ ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός (ἡ' αἰ. μ.Χ.):

«Ὅταν ὁ Ἰακώβ προσκύνῃσεν πρῶτα τὸ ἄκρον τῆς ράβδου, τὸν σταυρὸν προεικόνισε, καὶ ὅταν μὲ σταυρωτὰ χέρια εὐλόγησεν τοὺς γιουὺς τοῦ Ἰωσήφ, πάλι διέγραψε σαφέστατα τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ»⁴¹.

Κατὰ τὸν ἅγιον Γρηγόριο τὸν Παλαμᾶ (ιδ' αἰ. μ.Χ.)

40. «Ἐκτείνας δὲ Ἰσραὴλ τὴν χεῖρα τὴν δεξιάν ἐπέβαλεν ἐπὶ τὴν κεφαλὴν Ἐφραΐμ, οὗτος δὲ ἦν ὁ νεώτερος, καὶ τὴν ἀριστερὰν ἐπὶ τὴν κεφαλὴν Μανασσῆ, ἐναλλάξ τὰς χεῖρας. καὶ εὐλόγησεν αὐτοὺς καὶ εἶπεν· ὁ Θεός, ὃ εὐηρέστησαν οἱ πατέρες μου ἐνώπιον αὐτοῦ, Ἀβραὰμ καὶ Ἰσαὰκ, ὁ Θεός ὁ τρέφων με ἐκ νεότητος ἕως τῆς ἡμέρας ταύτης» (Γενέσεως μὴ' 14-15).

41. «Ἰακώβ πρῶτος προσκυνήσας τὸ ἄκρον τῆς ράβδου Ἰωσήφ, τὸν σταυρὸν εἰκόνισε, καὶ ἐνηλλαγμέναις ταῖς χερσὶ τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ εὐλόγησας, τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ διέγραψε σαφέστατα» (Ἐκδοσις ἀκριβῆς περὶ ὀρθοδόξου πίστεως στὸ ια' (πδ') κεφάλαιο Περὶ σταυροῦ, ἐν ᾧ ἔτι καὶ περὶ πίστεως P.G. 94, 1132).

σὲ ὄλο τὸν βίο τοῦ Πατριάρχου Ἰακώβ ἐνεργεῖτο τὸ μυστήριον τοῦ σταυροῦ:

«Ἔτσι πάλι στοῦ Ἰακώβ τὸν βίο ὁλόκληρο ἐνεργεῖτο τὸ μυστήριον τοῦ Σταυροῦ»⁴².

Εὐλογία τοῦ Πατριάρχου Ἰακώβ στὰ τέκνα τοῦ Ἰωσήφ.
(Ἀπὸ τὸ βιβλίο: «ΕΙΚΟΝΕΣ ΤΗΣ ΚΡΗΤΙΚΗΣ ΤΕΧΝΗΣ»).

---

42. «Οὕτω πάλιν ἐν μὲν τῷ βίῳ παντὶ τοῦ Ἰακώβ τὸ μυστήριον ἐνήργει τοῦ σταυροῦ» (Εἰς τὸν Τίμιον καὶ Ζωοποιὸν Σταυρὸν P.G.151 133).

Οί άδελφοί του Ίωσήφ τόν προσκυνούν.
(Άπό τὸ βιβλίο: «ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΑ ΝΗΣΟΥ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ»).

δ'. Ἰωσήφ ὁ Πάγκαλος

Ὁ βίος τοῦ Παγκάλου Ἰωσήφ τοῦ ἐνδέκατου υἱοῦ τοῦ Ἰακώβ, ποὺ δοκιμάστηκε καὶ πικράνθηκε ἀπὸ τοὺς ἀδελφούς του, ἀλλὰ δοξάσθηκε στὴν Αἴγυπτο, ἀποτελεῖ, κατὰ τὴν διδασκαλία τῆς Ἐκκλησίας μας, τύπο τοῦ Κυρίου μας Ἰησοῦ Χριστοῦ ποὺ ἔπαθε πολλὰ ἀπὸ φθόνο, ὅπως ἐκεῖνος.

«Ἐκεῖνες τὶς ἡμέρες πῆγαν οἱ ἀδερφοὶ τοῦ Ἰωσήφ νὰ βοσκήσουν τὰ πρόβατα τοῦ πατέρα τους στὴν περιοχὴ τῆς Συχέμ. Ὁ Ἰακώβ (ἔπειτα ἀπὸ ἡμέρες) εἶπε στὸν Ἰωσήφ· οἱ ἀδελφοί σου δὲν βόσκουν τὰ πρόβατα στὴν Συχέμ; Λοιπὸν θὰ σὲ στείλω πρὸς αὐτούς. Εἶμαι πρόθυμος νὰ πάω εἶπε ὁ Ἰωσήφ. Καὶ τοῦ εἶπε ὁ Ἰακώβ· πῆγγαινε ἐκεῖ νὰ δεῖς, ἐὰν εἶναι καλὰ στὴν υἰγεία τους οἱ ἀδελφοί σου, καὶ πῶς εἶναι τὰ πρόβατα, καὶ ἔλα κατόπιν νὰ μὲ πληροφορήσεις. Καὶ τὸν ἔστειλε ἀπὸ τὴν κοιλάδα τῆς Χεβρών, ὅπου ἔμεναν, καὶ ὁ Ἰωσήφ πῆγε στὴν Συχέμ. Καθὼς περιπλανιόταν στὴν πεδιάδα, τὸν συνάντησε ἓνας ἄνθρωπος καὶ τὸν ρώτησε· τί ζητᾷς; Ἐκεῖνος ἀπάντησε· ζητῶ τοὺς ἀδερφούς μου. Πές μου, ποῦ βόσκουν τὰ πρόβατα. Καὶ ὁ ἄνθρωπος τοῦ εἶπε· ἔχουν ἀναχωρήσει ἀπὸ ἐδῶ, διότι τοὺς ἄκουσα νὰ λένε ὅτι θὰ πᾶνε στὴν Δωθαίμ. Καὶ ὁ Ἰωσήφ πορεύτηκε πρὸς τὴν κατεύθυνση τῶν ἀδερφῶν του καὶ τοὺς βρῆκε πράγματι στὴν Δωθαίμ. Ἐκεῖνοι τὸν εἶδαν ἀπὸ μακριά, πρὶν ὅμως πλησιάσει κοντὰ τους, σκέφτηκαν πονηρὰ ἐναντίον του, καὶ ἀποφάσισαν νὰ τὸν σκοτώσουν. Καὶ εἶπε ὁ ἓνας ἀδερφὸς πρὸς τὸν ἄλλον· νά, ἔρχεται ἐκεῖνος ποὺ βλέπει

τὰ ὄνειρα! Λοιπὸν ἐλάτε τώρα νὰ τὸν ἐξοντώσουμε, νὰ τὸν ρίξουμε σ' ἓναν ἀπὸ αὐτοὺς τοὺς λάκκους καὶ θὰ ποῦμε ὅτι τὸν κατέφαγε ἄγριο θηρίο. Καὶ τότε θὰ δοῦμε τί ἀξία θὰ ἔχουν τὰ ὄνειρά του!»⁴³.

Οἱ μαρτυρίες, ὅτι καὶ ὁ Κύριος λόγω τοῦ φθόνου τῶν Ἰουδαίων συνελήφθηκε καὶ παραδόθηκε στις Ρωμαϊκὲς Ἀρχές, γιὰ νὰ θανατωθεῖ, ἀναφέρονται σαφέστατα ἀπὸ τοὺς Εὐαγγελιστές.

«Ὅταν συγκεντρώθηκε λοιπὸν τὸ πλῆθος, ὁ Πιλάτος τοὺς ρώτησε: Ποιὸν θέλετε νὰ ἐλευθερώσω; Τὸν Βαραββᾶ ἢ τὸν Ἰησοῦ, ποὺ τὸν λένε Μεσσία; Γιατὶ εἶχε καταλάβει πῶς ἀπὸ φθόνου καὶ μόνο τοῦ εἶχαν παραδώσει τὸν Ἰησοῦ»⁴⁴.

43. «Ἐπορεύθησαν δὲ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ βόσκειν τὰ πρόβατα τοῦ πατρὸς αὐτῶν εἰς Συχέμ. καὶ εἶπεν Ἰσραὴλ πρὸς Ἰωσήφ· οὐχὶ οἱ ἀδελφοί σου ποιμαίνουσιν εἰς Συχέμ; δεῦρο ἀποστείλω σε πρὸς αὐτούς. εἶπε δὲ αὐτῷ· ἰδοὺ ἐγὼ. εἶπε δὲ αὐτῷ Ἰσραὴλ· πορευθεὶς ἰδέ, εἰ ὑγιαίνουσιν οἱ ἀδελφοί σου καὶ τὰ πρόβατα, καὶ ἀνάγγειλόν μοι. καὶ ἀπέστειλεν αὐτὸν ἐκ τῆς κοιλάδος τῆς Χεβρών, καὶ ἦλθεν εἰς Συχέμ. καὶ εὔρεν αὐτὸν ἄνθρωπος πλανώμενον ἐν τῷ πεδίῳ· ἠρώτησε δὲ αὐτὸν ὁ ἄνθρωπος λέγων· τί ζητεῖς; ὁ δὲ εἶπε· τοὺς ἀδελφούς μου ζητῶ· ἀπάγγειλόν μοι, ποῦ βόσκουσιν. εἶπε δὲ αὐτῷ ὁ ἄνθρωπος· ἀπήρακασιν ἐντεῦθεν, ἤκουσα γὰρ αὐτῶν λεγόντων· πορευθῶμεν εἰς Δωθαίμ. καὶ ἐπορεύθη Ἰωσήφ κατόπισθεν τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ καὶ εὔρεν αὐτοὺς ἐν Δωθαίμ. προεῖδον δὲ αὐτὸν μακρόθεν πρὸ τοῦ ἐγγίσει αὐτὸν πρὸς αὐτοὺς καὶ ἐπονηρεύοντο τοῦ ἀποκτείνειν αὐτόν. εἶπε δὲ ἕκαστος πρὸς τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ· ἰδοὺ ὁ ἐνυπνιαστὴς ἐκεῖνος ἔρχεται· νῦν οὖν δεῦτε ἀποκτείνωμεν αὐτόν καὶ ρίψωμεν αὐτόν εἰς ἓνα τῶν λάκκων καὶ ἐροῦμεν· θηρίον πονηρὸν κατέφαγεν αὐτόν· καὶ ὀψόμεθα, τί ἔσται τὰ ἐνύπνια αὐτοῦ» (Γενέσεως λζ' 12-20).

44. «Συνηγημένων οὖν αὐτῶν εἶπεν αὐτοῖς ὁ Πιλάτος· Τίνα

«Εἶπε ὁ Πιλάτος· Μήπως ἐγὼ εἶμαι Ἰουδαῖος; ὁ λαὸς ὁ δικός σου καὶ οἱ ἀρχιερεῖς σε παρέδωσαν σὲ μένα· τί ἔκανες;»⁴⁵.

* Διδάσκει ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς (ιδ' αἰ. μ. Χ.) γιὰ τὸν Ἰωσήφ ὡς τύπο τοῦ σταυρωθέντος Κυρίου μας Ἰησοῦ Χριστοῦ:

«Ὁ Ἰωσήφ δὲ ὁ υἱὸς τοῦ Ἰακώβ ἦταν τύπος καὶ μυστήριον τοῦ Θεανθρώπου Λόγου, ποὺ ἀργότερα ἐπρόκειτο νὰ σταυρωθεῖ. Διότι ἀπὸ φθόνου ὀδηγήθηκε καὶ αὐτὸς στὴν σφαγὴ, καὶ μάλιστα ἀπὸ τοὺς κατὰ σάρκα συγγενεῖς του, γιὰ χάρη τῶν ὁποίων στάλθηκε πρὸς αὐτοὺς τοὺς ἴδιους ἀπὸ τὸν πατέρα τους, ὅπως καὶ ὁ Χριστὸς ὕστερα. Καὶ ἂν δὲν σφάγηκε, ἀλλὰ πωλήθηκε ὁ Ἰωσήφ, δὲν εἶναι ἀξιοπεριέργο· οὔτε ὁ Ἰσαὰκ ἀλλωστε σφάγηκε, διότι αὐτοὶ δὲν ἦταν ἡ ἀλήθεια, ἀλλὰ τύπος τῆς μελλοντικῆς ἀλήθειας»⁴⁶.

θέλετε ἀπολύσω ὑμῖν; Βαραββᾶν ἢ Ἰησοῦν τὸν λεγόμενον Χριστόν; ἤδει γὰρ ὅτι διὰ φθόνον παρέδωκαν αὐτόν» (Ματθαίου κζ' 17-18).

45. «Ἀπεκρίθη ὁ Πιλάτος· Μήτι ἐγὼ Ἰουδαῖός εἰμι; τὸ ἔθνος τὸ σὸν καὶ οἱ ἀρχιερεῖς παρέδωκάν σε ἐμοί· τί ἐποίησας;» (Ἰωάννου ιη' 35).

46. «Ἰωσήφ δὲ ὁ υἱὸς τοῦ Ἰακώβ αὐτὸς ἦν τύπος καὶ μυστήριον τοῦ σταυρωθησομένου μετὰ ταῦτα θεανθρώπου Λόγου· φθόνῳ γὰρ καὶ αὐτὸς ἤχθη πρὸς σφαγὴν, καὶ ὑπὸ τῶν κατὰ σάρκα συγγενῶν, ὑπὲρ ὧν πρὸς αὐτοὺς παρὰ τοῦ πατρὸς ἐπέμφθη, ὡς καὶ ὁ Χριστὸς ὕστερον. Εἰ δὲ οὐκ ἐσφάγη, ἀλλὰ πέπραται ὁ Ἰωσήφ, θαυμαστὸν οὐδέν· οὐδὲ γὰρ Ἰσαὰκ ἐσφάγη· καὶ γὰρ οὐκ αὐτοὶ ἦσαν ἡ ἀλήθεια, ἀλλὰ τύπος τῆς μελλούσης ἀληθείας» (Εἰς τὸν Τίμιον καὶ Ζωοποιὸν Σταυρὸν P.G.151 133).

* Τὰ ὅμοια διδάσκει καὶ ὁ ἅγιος Γερμανὸς Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως (650-733 μ.Χ.) στὸν Ἀ' λόγο του «*Εἰς τὴν προσκύνησιν τοῦ Τιμίου καὶ Ζωοποιοῦ Σταυροῦ*» κατὰ τὴν Κυριακὴ τῆς Σταυροπροσκυνησεως:

«Εἶναι καὶ σ' αὐτὰ τὰ γεγονότα, δηλαδὴ τῆς σταυρώσεως τοῦ Κυρίου μας Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὀλοφάνερη ἢ ὁμοιότητα μὲ τὰ γεγονότα τῆς ζωῆς τοῦ Ἰωσήφ. Ἐκεῖ ὑπῆρχε μία σκοτεινὴ καὶ δυσβάστακτη δουλεία τῶν Αἰγυπτίων, ἐδῶ στὴν περίπτωσή μας ἕνας ζοφερώτατος ἄδης. Ἐκεῖ ὁ Φαραὼ ἦταν ὁ τύραννος τοῦ Ἰσραήλ, ἐδῶ ὁ σατανᾶς εἶναι ὁ δυσμενὴς καὶ ἀκοίμητος τύραννος ὅλου τοῦ ἀνθρώπινου γένους. Ἐκεῖ οἱ ἀπόγονοι τοῦ Ἰσραήλ (τοῦ Ἰακώβ) ταλαιπωροῦνταν στὸν πηλὸ καὶ στίς πλίνθες καὶ στὴν συγκέντρωση τῶν ἀχύρων, ἐδῶ γιὰ τὸν ἐρυθρὸ πηλὸ τὴν σάρκα ὁ πικρὸς ἰδρώτας στοὺς φιλόσαρκους καὶ ὄλη ἢ ἀμοιβὴ στοὺς φιλόκοσμοι καὶ ὁ σκληρὸς ἐπιστάτης καὶ ἀπαραίτητος ἐργοδιώκτης, ποὺ συνεργεῖ στὰ ἔργα τοῦ σκότους (δηλαδὴ τὶς ἁμαρτίες), ποὺ ἐργάζεται ἀκάματα καὶ σὰν ἕνας τερατώδης μυρμηκολέων τώρα μὲν φαίνεται σὰν νὰ ἀρπάζει καὶ ὠρύεται καὶ ζητεῖ ποιὸν νὰ καταπιεῖ, ὕστερα δὲ τὸν ἀγαθὸ καρπὸ τῶν ἀρετῶν ποὺ παρομοιάζεται μὲ σῖτο τὸν κλέβει, ἀφήνοντας σὲ μᾶς μόνη τὴν συγκομιδὴ τοῦ ἄχυρου. Ἡ ἁμαρτία (θεωρεῖται πνευματικῶς) ὅτι μοιάζει μὲ τὸ ἄχυρο ποὺ γίνεται καύσιμη ὕλη τοῦ ἄσβεστου καὶ αἰώνιου πυρός. Ἐξ αἰτίας ὅλων αὐτῶν τῶν ταλαιπωριῶν μας, ἐπειδὴ εἶδε καλὰ τὴν κακοποίησιν τῆς φύσεώς μας, βιαζόταν, παρακινούμενος ἀπὸ τὴν φιλανθρωπία ποὺ εἶναι σύμφυτη μ' Αὐτόν, νὰ

φέρει σὲ πέρας τὴν ἀρχαία ἀπόφασή Του, ποὺ προγνώρισε ὁ Ἡσαΐας καὶ συγχαίρει μαζί μὲ τοὺς ἄλλους προφῆτες, καὶ αὐτὰ ποὺ χωρὶς φωνὴ ἄκουσε, μὲ δυνατὴ καὶ καθαρὴ φωνὴ ἐκ προσώπου τοῦ Σωτῆρα μας ἀνακράζει: Τώρα θὰ ἀναστηθῶ, τώρα θὰ δοξασθῶ, τώρα θὰ ὑψωθῶ. Τὰ λόγια αὐτὰ προμηνύουν τὴν ἐπὶ τοῦ σταυροῦ ἀνύψωση καὶ τὴν δόξα ποὺ ἐπὶ τοῦ σταυροῦ ἀπέκτησε καὶ δοξάσθηκε ὁ Μονογενὴς παρὰ τοῦ Πατρός. Σηκώνεται ἀπὸ τὸν θρόνο, κατεβαίνει στὴν γῆ χωρὶς νὰ φύγει ἀπὸ τὸν οὐρανό. Ἐνδύεται τὸ πλανώμενο πρόβατο ἀπὸ πάναγνα παρθενικὰ αἵματα, ὥστε ὁ λύκος νὰ δελεασθεῖ ἀπὸ τὴν ὁμοιότητά του μὲ πρόβατο καὶ νὰ τοῦ ἐπιτεθεῖ καὶ νὰ συντρίψει τὰ δόντια του ὁ ἀμαρτωλός, σπάζοντάς τα πάνω στὸν ἀναμάρτητο»⁴⁷.

47. «Κἀνταῦθα γὰρ πρόδηλος ἢ πρὸς τὸν Ἰωσήφ ὁμοίωσις. Αἴγυπτος ἐκεῖ σκοτεινὴ, ἄδης ὧδε ὁ ζοφερώτατος. Φαραὼ ἐκεῖ τύραννος τοῦ Ἰσραὴλ· σατὰν ὧδε ἀκοίμητος δυσμενὴς τοῦ ἀνθρωπείου ὄλου πληρώματος. Προσεταλαιπώρουν ἐκεῖ τῷ πηλῷ καὶ τῇ πλινθείᾳ οἱ ἐξ Ἰσραὴλ καὶ ταῖς συναγωγαῖς τῆς ἀχυρμᾶς, ἐνταῦθα ὑπὲρ τῆς ἐρυθρᾶς πηλοῦ τῆς σαρκὸς πικρὸς τοῖς φιλοσάρκοις ἰδρώς καὶ φιλοκόσμοις τὸ πᾶν φιλοπόννημα καὶ ὁ βαρὺς ἐπιστάτης ἀπαραίτητος ἐργεπεύκτης, ἐπὶ τὰ ἔργα συνελαύνων τοῦ σκοτούς, ἀκοίμητα καὶ τερατώδης τις μυρμηκολέων φαινόμενος, τοῦτο μὲν ἀρπάζων καὶ ὠρυόμενος, καὶ ζητῶν τίνα καταπίη, τοῦτο δὲ τῶν ἀρετῶν τὸν σῖτον ἀποσυλῶν, ἐπὶ μόνην ἡμᾶς τὴν τοῦ ἀχύρου κατεπεῖγει συμφόρησιν. Ἀχυρον δὲ ἡ ἁμαρτία, ὑπέκκαυμα οὐσα τοῦ ἀσβέστου πυρός. Διὰ ταῦτα ἰδὼν εἶδε τὴν κάκωσιν τῆς ἡμῶν φύσεως, καὶ τὴν ἀρχαίαν βουλήν εἰς πέρας ἀγαγεῖν ὑπὸ τῆς συμφύτου φιλανθρωπίας ἠπειγετο, προσέγνωκεν Ἡσαΐας, συγχαίρει τῷ καταλόγῳ τῶν προφητῶν, καὶ ἄπερ ἠκηκοεὶ ἀφῶνως, εὐφρονότερον ἐκ προσώπου τοῦ σώζοντος ἀνακράζει: Νῦν ἀνα-

«Ἡ φλεγόμενη καὶ μὴ καιομένη βάτος».
(Ἀπὸ τὸ βιβλίον: «ΙΕΡΑ ΜΟΝΗ ΣΙΝΑ»).

στήσομαι, νῦν δοξασθήσομαι, νῦν ὑψωθήσομαι. Ρήματα ταῦτα τὴν ἐπὶ τοῦ σταυροῦ ἀνύψωσιν προμηνύοντα καὶ τὴν δόξαν ἣν ἐπὶ τοῦ σταυροῦ δεδόξασται ὁ Μονογενὴς παρὰ τοῦ Πατρὸς. Ἀνίσταται τοῦ θρόνου, καταφοιτᾷ πρὸς τὴν γῆν ἀνεκφοίτητα. Ἐκ πανάγων αἱμάτων παρθενικῶν τὸ πεπλανημένον ἐνδύεται πρόβατον, ἵν' ἐπιτηδήσῃ καὶ κατ' αὐτοῦ συνήθως ὁ λύκος δελεασθεὶς τῇ ὁμοιότητι, καὶ συντριβῇ τοὺς ὀδόντας ὁ ἁμαρτωλός, προσραγεὶς τῷ ἀναμαρτήτῳ» (P.G. 98, 236-237).

ε'. Ἡ φλεγόμενη καὶ μὴ καιομένη βάτος

* Τὸ βιβλίον τῆς Ἐξόδου ἀναφέρεται στὴν μεγάλη μορφή τοῦ Μωυσέως, τοῦ Νομοθέτου καὶ Ἐλευθερωτοῦ τοῦ Ἰσραηλιτικοῦ λαοῦ, ποὺ ἀνέλαβε τὸ ἀφάνταστα βαρὺ, δυσχερὲς καὶ μέγα ἔργο νὰ ἐνώσει τοὺς Ἰσραηλίτες ποὺ ζοῦσαν στὴν Αἴγυπτο καὶ νὰ ἡγηθεῖ τῆς ἐξόδου τους, ἀντιμετωπίζοντας παράλληλα μύριες ἀντιξοότητες.

Πληροφορούμαστε ὅτι κρυπτόμενος ἀπὸ τὴν ὀργὴν τοῦ Φαραὼ τῆς Αἰγύπτου, ἐπειδὴ φόνευσε σὲ συμπλοκὴ ἓναν Αἰγύπτιο, ἀναγκάστηκε νὰ κρυφτεῖ καὶ νὰ ἐργαστεῖ ὡς ποιμένας τῶν προβάτων τοῦ πεθεροῦ του Ἰοθὼρ στὴν γῆ Μαδιάμ, δηλαδὴ στὸ ὄροπέδιο τοῦ Σινᾶ. Στὸν τόπο αὐτὸ βρίσκεται σήμερα ἡ Ἱερὰ Μονὴ τῆς Ἁγίας Αἰκατερίνης. Μία μέρα ποὺ ἔβασκε τὰ πρόβατα παρατήρησε ἔκθαμβος τὸ ἔξοχο θέαμα τῆς φλεγόμενης καὶ μὴ καιομένης βάτου:

«Ὁ Μωυσῆς ποίμαινε τὰ πρόβατα τοῦ πεθεροῦ του Ἰοθὼρ, τοῦ ἱερέως τῆς χώρας Μαδιάμ, καὶ τὰ ὀδήγησε κάποτε πέρα ἀπὸ τὴν ἔρημο στὸ ὄρος Χωρήβ. Ἐκεῖ τοῦ φανερώθηκε ἄγγελος Κυρίου σὲ φλόγα πυρός, ἡ ὁποία ἔβγαινε ἀπὸ τὴν βάτο. Παραδόξως ἡ βάτος ἐκείνη φλεγόταν, ἄλλα δὲν καιγόταν. Μόλις τὸ εἶδε αὐτὸ ὁ Μωυσῆς εἶπε· ἄς πλησιάσω ἐκεῖ νὰ δῶ τὸ παράδοξο αὐτὸ φαινόμενο τῆς βάτου, ποὺ φλέγεται ἀλλὰ δὲν καίγεται. Ὅταν ὁ Κύριος εἶδε ὅτι ὁ Μωυσῆς πλησιάζει νὰ δεῖ, τὸν φώναξε ἀπὸ τὴν βάτο λέγοντας· Μωυσῆ Μωυσῆ! Κι ἐκεῖνος εἶπε· τί συμβαίνει; Καὶ ὁ Θεὸς εἶπε· μὴν πλησιά-

σης ἐδῶ· λῦσε καὶ βγάλε τὰ ὑποδήματά σου, διότι ὁ τόπος ὅπου στέκεσαι εἶναι γῆ ἁγία!»⁴⁸.

* Διδάσκει καὶ πάλι ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς (ιδ' αἰ. μ.Χ.), ὅτι ὅλα αὐτὰ τὰ γεγονότα τῆς θεοφανείας στὸ Σινᾶ προδηλώνουν τὸ μυστήριον τοῦ Σταυροῦ:

«Πρὸς τὸν Μωυσῆ δέ, ὅταν ἔφυγε ἀπὸ τὴν Αἴγυπτο καὶ ἀνέβηκε στὸ ὄρος, τί λέει ὁ πρῶτος λόγος τοῦ Θεοῦ; Λῦσε τὸ ὑπόδημα ἀπὸ τὰ πόδια σου. Τοῦτο εἶναι ἄλλο μυστήριον τοῦ Σταυροῦ, ποὺ ἀκολουθεῖ φυσικὰ τὸ προηγούμενο διότι λέει, καὶ ἂν ἔφυγες ἀπὸ τὴν Αἴγυπτο καὶ ἄφησες τὸν Φαραῶ καὶ περιφρόνησες τὴν τιμὴ νὰ καλεῖσαι υἱὸς τῆς θυγατρὸς τοῦ Φαραῶ καὶ ὅσο ἐξαρτιόταν ἀπὸ σένα, ὁ κόσμος ἐκεῖνος τῆς πονηρᾶς ὑπηρεσίας λύθηκε καὶ καταργήθηκε, ἀλλὰ πρέπει νὰ προσθέσεις κάτι. Τί εἶναι αὐτό; Νὰ λύσεις τὸ ὑπόδημα ἀπὸ τὰ πόδια σου, νὰ ἀποθέσεις τοὺς δερμάτινους χιτῶνες μὲ τοὺς ὁποίους σ' ἐνέδυσε καὶ μέσα στοὺς ὁποίους ἐνεργεῖ ἡ ἁμαρτία καὶ σὲ ἀποσπᾷ ἀπὸ τὴν ἁγία γῆ. Λῦσε λοιπὸν τοῦτο τὸ ὑπόδημα ἀπὸ τὰ πόδια σου. Δηλαδὴ νὰ μὴ ζεῖς πλέον κατὰ σάρκα καὶ στὴν ἁμαρτία, ἀλλὰ νὰ καταργηθεῖ καὶ

---

48. «Καὶ Μωϋσῆς ἦν ποιμαίνων τὰ πρόβατα Ἰσθὸρ τοῦ γαμβροῦ αὐτοῦ τοῦ ἱερέως Μαδιὰμ καὶ ἦγαγε τὰ πρόβατα ὑπὸ τὴν ἔρημον καὶ ἦλθεν εἰς τὸ ὄρος Χωρήβ. ὤφθη δὲ αὐτῷ ἄγγελος Κυρίου ἐν πυρὶ φλογὸς ἐκ τοῦ βάλτου, καὶ ὄρα ὅτι ὁ βάλτος καίεται πυρὶ, ὁ δὲ βάλτος οὐ κατεκαίετο. εἶπε δὲ Μωϋσῆς· παρελθὼν ὄψομαι τὸ ὄραμα τὸ μέγα τοῦτο, ὅτι οὐ κατακαίεται ὁ βάλτος. ὡς δὲ εἶδε Κύριος ὅτι προσάγει ἰδεῖν, ἐκάλεσεν αὐτὸν ὁ Κύριος ἐκ τοῦ βάλτου λέγων· Μωϋσῆ, Μωϋσῆ. ὁ δὲ εἶπε· τί ἐστίν; ὁ δὲ εἶπε· μὴ ἐγγίσης ὧδε. λῦσαι τὸ ὑπόδημα ἐκ τῶν ποδῶν σου· ὁ γὰρ τόπος, ἐν ᾧ σὺ ἐστήκας, γῆ ἁγία ἐστίν» (Ἐξόδου γ' 1-5).

νά νεκρωθεῖ ἢ ἀντικειμένη στὸν Θεὸ ζωὴ καὶ τὸ φρόνημα τῆς σαρκὸς καὶ ὁ νόμος στὰ μέλη, ποὺ ἀντιστρατεύεται τὸν νόμο τοῦ νοῦ καὶ αἰχμαλωτίζει στὸν νόμο τῆς ἁμαρτίας νὰ μὴν ἐπικρατεῖ πλέον μήτε νὰ ἐνεργεῖ, νεκρούμενος μὲ τὴν δύναμη τῆς θεοπτίας. Δὲν εἶναι τοῦτο ἄραγε ὁ Σταυρὸς; Διότι Σταυρὸς εἶναι πάλι, γιὰ νὰ μιλῆσουμε κατὰ τὸν θεῖο Παῦλο, τὸ νὰ σταυρώσει κανεὶς τὴν σάρκα “μαζὶ μὲ τὰ παθήματα καὶ τὶς ἐπιθυμίες”. Λῦσε λοιπόν, λέει, τὸ ὑπόδημα ἀπὸ τὰ πόδια σου, διότι ἡ γῆ πάνω στὴν ὁποία στέκεσαι ἐστὶν εἶναι γῆ ἁγία. Σήμαινε δὲ ὁ λόγος τοῦ τὸν ἁγιασμὸ ποὺ ἐπρόκειτο νὰ συντελεσθεῖ πάνω στὴν γῆ διὰ τοῦ Σταυροῦ μετὰ τὴν φανέρωση τοῦ Κυρίου καὶ Θεοῦ καὶ Σωτῆρος μας Ἰησοῦ Χριστοῦ. Διότι ὁ Μωυσῆς τότε προέβλεψε τὴν μέλλουσα παρουσία τοῦ Χριστοῦ, παρατηρώντας τὸ μεγάλο ἐκεῖνο θέαμα, τὴν μέσα στὸ πῦρ δροσιζόμενη βάτο, ὥστε καὶ ἡ ἐν Θεῷ θεωρία τοῦ Σταυροῦ εἶναι μυστήριον, μεγαλύτερο ἀπὸ τὸ προηγούμενο ἐκεῖνο μυστήριον»⁴⁹.

49. «Πρὸς δὲ τὸν Μωϋσέα μετὰ τὸ φυγεῖν τὴν Αἴγυπτον, καὶ τὸ ὄρος ἀναβῆναι, τί φησιν ἡ πρὸς αὐτὸν πρώτη τοῦ Θεοῦ φωνή;» «Λῦσαι τὸ ὑπόδημα ἐκ τῶν ποδῶν σου». Ἄλλο τοῦτο τοῦ σταυροῦ μυστήριον, τῷ προτέρῳ προσφυῶς ἐπόμενον. Εἰ γὰρ καὶ τῆς Αἰγύπτου, φησὶν, ἐξῆλθες, καὶ τὴν Φαραῶν θεραπείαν ἀφήκας, καὶ τὸ καλεῖσθαι υἱὸς τῆς θυγατρὸς Φαραῶν παρειδεις, καὶ ὅσον τὸ εἰς σὲ ἦκον ὁ κόσμος ἐκεῖνος τῆς πονηρᾶς θεραπείας ἐλύθη καὶ καθήρηται, ἀλλὰ δεῖ σε καὶ προσθεῖναι, τί τοῦτο; Λῦσαι τὸ ὑπόδημα ἐκ τῶν ποδῶν σου· ἀποθέσθαι τοὺς δερματίνους χιτῶνας οὐς ἐνέδυσσε, καὶ ἐν οἷς ἐνεργεῖ ἡ ἁμαρτία, καὶ τῆς ἁγίας ἀποδιαστέλλει γῆς. Λῦσαι οὖν τοῦτο τὸ ὑπόδημα ἐκ τῶν ποδῶν σου, ταυτὸν δὲ εἰπεῖν, μηκέτι κατὰ σάρκα καὶ τῆ ἁμαρτία ζῆθι, ἀλλὰ καταργηθῆτω καὶ

Ὁ Μωυσῆς. Λεπτομέρεια ἀπὸ τὴν εἰκόνα «Θεοτόκος ἡ Βάτος»,
Μιχαὴλ Δαμασκηνοῦ, 16ου αἰώνα.

(Ἀπὸ τὸ βιβλίο: «ΕΙΚΟΝΕΣ ΤΗΣ ΚΡΗΤΙΚΗΣ ΤΕΧΝΗΣ»).

νεκρωθῆτω ἡ ἀντικειμένη τῷ Θεῷ ζωὴ καὶ τὸ φρόνημα τῆς σαρκός, καὶ ὁ ἐν τοῖς μέλεσι νόμος, ὁ ἀντιστρατευόμενος τῷ νόμῳ τοῦ νοός, καὶ αἰχμαλωτίζων τῷ νόμῳ τῆς ἀμαρτίας, μηκέτι ἐπικρατείτω, μηδὲ ἐνεργεῖτω, τῇ δυνάμει τῆς θεοπτίας νεκρούμενος. Ἄρ' οὐ τοῦτό ἐστιν ὁ σταυρός; Σταυρός γάρ ἐστι πάλιν κατὰ τὸν θείον Παῦλον εἰπεῖν, τὸ σταυρῶσαι τὴν σάρκα σὺν τοῖς παθήμασι καὶ ταῖς ἐπιθυμίαις. Λῦσαι οὖν, φησί, τὸ ὑπόδημα ἐκ τῶν ποδῶν σου· ἢ γὰρ γῆ ἐφ' ἣν σὺ ἕστηκας γῆ ἁγία ἐστίν· ἐδήλου δὲ αὐτῷ ὁ λόγος τὸν μετὰ τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ Κυρίου καὶ Θεοῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ μέλλοντα ἐπὶ τῆς γῆς διὰ τοῦ σταυροῦ ἔσεσθαι ἁγιασμόν· τότε γὰρ ὁ Μωϋσῆς τὴν τότε μέλλουσαν παρουσίαν τοῦ Χριστοῦ προεώρα, πρὸς τὸ μέγα θέαμα ἐκείνον βλέπων, τὴν ἐν πυρὶ δροσιζομένην βάτον· ὥστε καὶ ἡ ἐν Θεῷ θεωρία τοῦ σταυροῦ μυστήριόν ἐστι, τοῦ προτέρου ἐκείνου μυστηρίου μεῖζον» (Εἰς τὸν Τίμιον καὶ Ζωοποιὸν Σταυρόν P.G.151 128).

*στ΄. Ἡ σταυροτύπως πλήξασα
τὴν Ἐρυθρὰ θάλασσα Μωσαϊκὴ ράβδος*

Ὅταν ὁ Μωυσῆς ἐπανῆλθε στὴν Αἴγυπτο ἀπὸ τὴν γῆ Μαδιάμ (τὸ Σινᾶ) καὶ ἀνέλαβε νὰ ἡγηθεῖ τῶν Ἰσραηλιτῶν, προετοίμασε τὸν ἑαυτό του καὶ τὸν Ἰσραηλιτικὸ λαὸ γιὰ νὰ φύγουν, γιὰ νὰ ἐξέλθουν ἀπὸ τὴν Αἴγυπτο, ἀπὸ τὴν χώρα ὅπου ζοῦσαν δοῦλοι καὶ καταδυναστεύονταν, μετὰ τὴν συγκατάθεση τοῦ Φαραῶ τῆς Αἰγύπτου, δηλαδὴ τῶν Ἀρχῶν τῆς χώρας.

Στὴν πορεία πρὸς τὴν ἐλευθερία καὶ τὴν γῆ τῆς ἐπαγγελίας ὁμως ὑπῆρχαν μεγάλα καὶ δυσχερῆ ἐμπόδια. Πρῶτο ἢ διάβαση τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης. Ἡ διάβαση ἔπρεπε νὰ γίνεи γρήγορα, διότι οἱ Αἰγύπτιοι εἶχαν ἀναθεωρήσει τὴν ἀπόφασί τους καὶ προσπάθησαν νὰ ματαιώσουν τὴν ἀποχώρηση τῶν Ἰσραηλιτῶν ἀπὸ τὴν χώρα τους. Οἱ Ἰσραηλίτες δὲν διέθεταν πλωτὰ μέσα, γιὰ νὰ διαπλεύσουν τὴν θάλασσα.

Στὴν κρίσιμη ἐκείνη στιγμή ὁ Θεὸς ἔδωσε τὴν λύση. Εἶπε στὸν Μωυσῆ νὰ ὑψώσει τὴν ράβδο του καὶ νὰ κτυπήσει τὸ νερὸ τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης: Τότε διαιρέθηκε τὸ νερὸ τῆς θάλασσας καὶ φανερώθηκε ὁ πυθμένας αὐτῆς, καὶ οἱ Ἰσραηλίτες διέβησαν τὴν θάλασσα σὰν νὰ ἦταν ξηρά:

«Τοῦ εἶπε τότε ὁ Κύριος· τί φωνάζεις πρὸς ἐμὲ προσευχόμενος; Πῆς στοὺς Ἰσραηλίτες νὰ ἐτοιμασθοῦν γιὰ νὰ ἀναχωρήσουν. Κι ἐσὺ σήκωσε τὴν ράβδο σου, τέντωσε τὸ χέρι σου πρὸς τὴν θάλασσα καὶ χτύπησέ την. Καὶ

ἄς μποῦν οἱ Ἰσραηλίτες μέσα στὴν θάλασσα στὸν στεγνὸ δρόμο. Καὶ νὰ ἐγὼ θὰ ἐπιτρέψω νὰ σκληρύνει ἡ καρδιά τοῦ Φαραῶ καὶ ὄλων τῶν Αἰγυπτίων, ὥστε νὰ μποῦν κι αὐτοὶ στὴν θάλασσα πίσω ἀπὸ τοὺς Ἰσραηλίτες. Καὶ τότε θὰ φανεῖ ἡ δόξα μου πάνω στὸν Φαραῶ καὶ σὲ ὅλη τὴν στρατιά του καὶ στὰ ἄρματα καὶ στὸ ἵππικό του. Καὶ θὰ μάθουν ὅλοι οἱ Αἰγύπτιοι ὅτι ἐγὼ εἶμαι ὁ Κύριος, ποὺ φάνηκε ἡ δόξα μου πάνω στὸν Φαραῶ καὶ σὲ ὅλη τὴν στρατιά του καὶ στὰ ἄρματα καὶ στὸ ἵππικό του. Καὶ ὁ ἄγγελος τοῦ Θεοῦ, ὁ ὁποῖος πορευόταν μπροστὰ ἀπὸ τὸ στρατόπεδο τῶν Ἰσραηλιτῶν σηκώθηκε καὶ πῆγε στὴν πίσω πλευρὰ τοῦ στρατοπέδου· σηκώθηκε ἐπίσης καὶ ἡ στήλη τῆς νεφέλης ποὺ βρισκόταν στὸ μπροστινὸ μέρος τους καὶ στάθηκε καὶ αὐτὴ στὴν πίσω πλευρὰ. Καὶ μπῆκε ἡ νεφέλη ἀνάμεσα στὸ στρατόπεδο τῶν Αἰγυπτίων καὶ στὸ στρατόπεδο τῶν Ἰσραηλιτῶν καὶ ἐκεῖ στάθηκε. Καὶ ταυτόχρονα ἔπεσε σκοτάδι καὶ πυκνὴ ὁμίχλη, καὶ ἔτσι πέρασε ἡ νύχτα, καὶ δὲν συναντήθηκαν με-
ταξύ τους τὰ δύο στρατόπεδα ὅλη τὴν νύχτα. Καὶ ὁ Μωυσῆς τέντωσε τὸ χέρι του πρὸς τὴν Ἐρυθρὰ Θάλασσα καὶ ἀμέσως ὁ Θεὸς ἐξαπέλυσε ὅλη τὴν νύχτα ἰσχυρότατο νότιο ἄνεμο πάνω στὴν θάλασσα, καὶ στέγνωσε τὸν πυθμένα τῆς θάλασσας, καὶ χωρίστηκε τὸ νερὸ στὰ δύο. Οἱ Ἰσραηλίτες τότε μπῆκαν σ' αὐτὸν τὸν στεγνὸ δρόμο στὸ μέσον τῆς θάλασσας, ἐνῶ τὸ νερὸ τῆς εἶχε σχηματίσει ἕνα τεῖχος δεξιὰ καὶ ἕνα τεῖχος ἀριστερά. Καὶ οἱ Αἰγύπτιοι συνέχισαν τὴν καταδίωξη καὶ μπῆκαν καὶ αὐτοὶ πίσω τους μὲ ὅλο τὸ ἵππικό τοῦ Φαραῶ καὶ τὰ ἄρματα καὶ τοὺς ἀναβάτες στὸ μέσον τῆς θάλασσας. Καὶ

κατὰ τὴν ὥρα ἀκριβῶς πρὶν ἀπὸ τὸ ξημέρωμα ἔρριξε ὁ Θεὸς ἀπὸ τὸν πύρινο στῦλο τὸ βλέμμα του στὴν στρατιὰ τῶν Αἰγυπτίων καὶ τοὺς προκάλεσε ταραχή. Καὶ ἔκαμε ὥστε νὰ ἐμπλακοῦν οἱ ἄξονες τῶν ἀρμάτων μεταξύ τους καὶ τὰ ἔσπρωξε ὀρμητικὰ τὸ ἓνα πάνω στὸ ἄλλο, καὶ τότε οἱ Αἰγύπτιοι εἶπαν: ἄς φύγουμε μακριὰ ἀπὸ τοὺς Ἰσραηλίτες, διότι ὁ Κύριός τους πολεμεῖ ἐναντίον μας καὶ τοὺς ὑπερασπίζεται»⁵⁰.

50. «Εἶπε δὲ Κύριος πρὸς Μωϋσῆν· τί βοᾷς πρὸς με; λάλησον τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ, καὶ ἀναζευξάτωσαν· καὶ σὺ ἔπαρον τῇ ῥάβδῳ σου καὶ ἔκτεινον τὴν χεῖρά σου ἐπὶ τὴν θάλασσαν καὶ ῥήξον αὐτήν, καὶ εἰσελθέτωσαν οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ εἰς μέσον τῆς θαλάσσης κατὰ τὸ ξηρόν. καὶ ἰδοὺ ἐγὼ σκληρυνῶ τὴν καρδίαν Φαραῶ καὶ τῶν Αἰγυπτίων πάντων, καὶ εἰσελεύσονται ὀπίσω αὐτῶν· καὶ ἐνδοξασθήσονται ἐν Φαραῶ καὶ ἐν πάσῃ τῇ στρατιᾷ αὐτοῦ καὶ ἐν τοῖς ἄρμασι καὶ ἐν τοῖς ἵπποις αὐτοῦ. καὶ γνώσονται πάντες οἱ Αἰγύπτιοι ὅτι ἐγὼ εἰμι Κύριος, ἐνδοξαζομένου μου ἐν Φαραῶ καὶ ἐν τοῖς ἄρμασι καὶ ἵπποις αὐτοῦ. ἐξῆρε δὲ ὁ ἄγγελος τοῦ Θεοῦ ὁ προπορευόμενος τῆς παρεμβολῆς τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ καὶ ἐπορεύθη ἐκ τῶν ὀπισθεν· ἐξῆρε δὲ καὶ ὁ στῦλος τῆς νεφέλης ἀπὸ προσώπου αὐτῶν καὶ ἔστη ἐκ τῶν ὀπίσω αὐτῶν. καὶ εἰσῆλθεν ἀναμέσον τῆς παρεμβολῆς τῶν Αἰγυπτίων καὶ ἀναμέσον τῆς παρεμβολῆς Ἰσραὴλ καὶ ἔστη· καὶ ἐγένετο σκότος καὶ γνόφος, καὶ διήλθεν ἡ νύξ, καὶ οὐ συνέμιξαν ἀλλήλοις ὄλην τὴν νύκτα· ἐξέτεινε δὲ Μωϋσῆς τὴν χεῖρα ἐπὶ τὴν θάλασσαν, καὶ ὑπήγαγε Κύριος τὴν θάλασσαν ἐν ἀνέμῳ νότῳ βιαίῳ ὄλην τὴν νύκτα καὶ ἐποίησε τὴν θάλασσαν ξηράν, καὶ ἐσχίσθη τὸ ὕδωρ. καὶ εἰσῆλθον οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ εἰς μέσον τῆς θαλάσσης κατὰ τὸ ξηρόν, καὶ τὸ ὕδωρ αὐτῆς τεῖχος ἐκ δεξιῶν καὶ τεῖχος ἐξ ἐωνύμων· καὶ κατεδίωξαν οἱ Αἰγύπτιοι καὶ εἰσῆλθον ὀπίσω αὐτῶν, πᾶς ἵππος Φαραῶ καὶ τὰ ἄρματα καὶ οἱ ἀναβάται, εἰς μέσον τῆς θαλάσσης. ἐγενήθη δὲ ἐν τῇ φυλακῇ τῇ ἐωθινή καὶ ἐπέβλεψε Κύριος ἐπὶ τὴν παρεμβολὴν τῶν Αἰγυπτίων ἐν στύλῳ πυρός καὶ νεφέλης καὶ συνετάραξε τὴν παρεμβολὴν τῶν

✱ Κατὰ τὸν ἅγιο Ἰωάννη τὸν Δαμασκηνοῦ (ἡ' αἰ. μ.Χ.), ἡ ράβδος τοῦ Μωυσῆ προεικόνιζε τὸν Σταυροῦ:

«Ὅταν ἡ ράβδος τοῦ Μωυσῆ χτύπησε τὴν θάλασσα σὲ σχῆμα σταυροῦ, ἔσωσε τὸν Ἰσραὴλ καὶ βύθισε τὸν Φαραῶ»⁵¹.

✱ Ὁ Ἰωάννης ὁ Ζωναρᾶς (ιβ' αἰ. μ.Χ.), ἐρμηνεύοντας τὸν εἰρμό⁵² τῆς πρώτης ὠδῆς τοῦ ἀναστάσιμου κανόνα τοῦ πρώτου ἤχου τοῦ ἁγίου πατρὸς Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ, ἐξηγεῖ ὅτι:

«Ἰσραηλίτες ἀπεκλήθησαν οἱ Ἑβραῖοι ἀπὸ τὸν προπάτορα Ἰακώβ, τοῦ ὁποίου τὸ ὄνομα σημαίνει, νοῦς ποὺ βλέπει τὸν Θεό. Δὲν πρέπει νὰ νομίσεις ὡς δεξιά τοῦ Θεοῦ τὸν Μωυσῆ (ἐπειδὴ ἀναφέρεται στὸν εἰρμό “Σοῦ ἡ τροπαιοῦχος δεξιά”) ἢ τὴν δωρεὰ ποὺ ἐκεῖνος ἔλαβε γιὰ νὰ ὑπηρετεῖ τὸν Θεὸ καὶ μὲ τὴν ράβδο διεχώρισε (ἔταμε) τὴν θάλασσα καὶ τοὺς Ἰσραηλίτες διέσωσε· καὶ τοὺς Αἰγυπτίους κάλυψε στὰ νερὰ τῆς Ἐρυθρᾶς, ποὺ ἦταν τύπος τῶν θαυμαστῶν γεγονότων ποὺ πραγματοποιήθηκαν ἀπὸ τὸν Χριστὸ διὰ τοῦ Σταυροῦ, ὁ ὁποῖος πάνω σ’

Αἰγυπτίων καὶ συνέδησε τοὺς ἄξονας τῶν ἀρμάτων αὐτῶν καὶ ἤγαγεν αὐτοὺς μετὰ βίας. καὶ εἶπαν οἱ Αἰγύπτιοι· φύγωμεν ἀπὸ προσώπου Ἰσραὴλ, ὁ γὰρ Κύριος πολεμεῖ περὶ αὐτῶν τοὺς Αἰγυπτίους» (Ἐξόδου ιδ' 15-25).

51. «*Ράβδος Μωσαϊκή, ἡ σταυροτύπως τὴν θάλασσαν πλήξασα, καὶ σώσασα μὲν τὸν Ἰσραὴλ, Φαραῶ δὲ βυθίσασα*» (Ἐκδοσις ἀκριβῆς περὶ ὀρθοδόξου πίστεως στὸ ια' (πδ') κεφάλαιο Περὶ σταυροῦ, ἐν ᾧ ἔτι καὶ περὶ πίστεως P.G. 94, 1132-1133).

52. «*Σοῦ ἡ τροπαιοῦχος δεξιά, θεοπρεπῶς ἐν ἰσχύι δεδῶξασται· αὕτη γὰρ ἀθάνατε, ὡς πανσθενῆς ὑπεναντίους ἔθραυσε, τοῖς Ἰσραηλίταις ὁδὸν βυθοῦ καινουργήσασα*».

αυτόν, ἀφοῦ ἄπλωσε τὴν δεξιὰ στὸν καιρὸ τοῦ Πάθους, τοὺς μὲν δαίμονες κατέβασε στὸν βυθὸ τοῦ ἄδου, τὸ ὀποῖο μέχρι τὸν παρόντα καιρὸ πράττει, καὶ τὶς ψυχὰς τῶν ἁγίων ἀπὸ ἐκεῖ ἀνέβασε· καὶ ἐμᾶς ποὺ εἵμαστε οἱ ἀληθινοὶ Ἰσραηλίτες μᾶς διασώζει ἀπὸ τὸν παρόντα βίον καὶ μᾶς διατηρεῖ ἀσφαλεῖς στὴν θάλασσα τῆς παρούσης ἁμαρτωλῆς ζωῆς, τοὺς δὲ ἀπίστους ἐπιτρέπει νὰ καταποντίζονται μέσα σ' αὐτήν»⁵³.

* Καὶ ἡ ὑμνολογία τῆς Ἐκκλησίας μας ἔτσι ἐξυμνεῖ τὸ γεγονός, ὡς προτύπωση τοῦ Σταυροῦ:

«Σταυρὸν χαράξας Μωσῆς ἐπ' εὐθείας ράβδῳ, τὴν Ἐρυθρὰν διέτεμε τῷ Ἰσραὴλ πεζεύσαντι· τὴν δὲ ἐπιστρεπτικῶς Φαραὼ τοῖς ἄρμασι κροτήσας ἤνωσεν, ἐπ' εὐρους διαγράψας τὸ ἀήττητον ὄπλον· διὸ Χριστῷ ἄσωμεν, τῷ Θεῷ ἡμῶν, ὅτι δεδόξασται»⁵⁴.

---

53. «Ἰσραηλίται δὲ οἱ Ἑβραῖοι ἐκλήθησαν ἀπὸ τοῦ Προπάτορος Ἰακώβ, ὃ ἐστὶ, νοῦς ὁρῶν τὸν Θεόν· οὐκ ἀπὸ δὲ πρέποντος, δεξιὰν Θεοῦ νομίσαι τὸν Μωϋσῆν ἢ τὴν ἐκείνου χάριν ὑπηρετουμένην Θεῷ· καὶ διὰ τῆς ράβδου τέμνουσαν θάλασσαν καὶ τοὺς Ἰσραηλίτας διασώζουσαν· καὶ τοὺς Αἰγυπτίους καλύπτουσαν ἐν τοῖς ὕδασιν· ἃ τύποι ἦσαν τῶν θαυμασιῶν τῶν ἐνεργηθέντων παρὰ τοῦ Χριστοῦ διὰ τοῦ Σταυροῦ, ὅστις ἐν αὐτῷ τὴν δεξιὰν ἐκτείνας ἐν τῷ τοῦ πάθους καιρῷ, τοὺς μὲν δαίμονας εἰς βυθὸν ἄδου κατήγαγε· τοῦ δὲ καὶ μέχρι τοῦ νῦν ποιεῖ, καὶ τὰς ἐκεῖθεν ψυχὰς τὰς ἁγίας ἐξήγαγε· τοὺς μὲν ἀληθῶς Ἰσραηλίτας, ἡμᾶς, διασώζων τοῦ τῆδε βίου καὶ τῆς θαλάσσης ἀβλαβεῖς, τοὺς δὲ ἀπίστους συγχωρῶν ἐν ταύτῃ τῇ θαλάσῃ καταποντίζεσθαι» (Ἑρμηνεία τῶν ἀναστασίμων Κανόνων, Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ, Ἀγιορειτικὸν Περιοδικὸν «Ὁ Ἄθως», ἐν Ἀθήναις 1920 σελ. 16).

54. Ὁ Μωϋσῆς χάραξε τὸ σημεῖο τοῦ Σταυροῦ, ὅταν κτύπησε μετὰ τὴν ράβδον τοῦ σὲ εὐθεία καὶ ἴση γραμμὴ τὴν Ἐρυθρὰν θά-

Τὸ θαῦμα τῆς ἐξαγωγῆς νεροῦ ἀπὸ τὸ βράχο.

(Ἀπὸ τὸ βιβλίον: «ΙΕΡΑ ΜΟΝΗ ΠΑΡΑΚΛΗΤΟΥ»).

λασσα καὶ τὴν χώρισε σὲ δύο μέρη χάριν τοῦ Ἰσραηλιτικοῦ λαοῦ (γιὰ νὰ σωθεῖ), ποῦ ἔτσι πέρασε πεζός. Μὲ τὴν ἴδια ράβδον πάλι κτύπησε δυνατὰ σὲ πλάγιο σχῆμα τὴ θάλασσα καὶ ἔνωσε τὰ δύο χωρισμένα μέρη τῆς, γιὰ νὰ καταποντισθοῦν τὰ στρατεύματα τοῦ Φαραὼ μὲ τὰ ἄρματα τους. Μὲ αὐτὸ τὸ ἴσο καὶ πλάγιο μαζὶ κτύπημα τῆς ράβδου τοῦ σχημάτισε, πάνω στὴν ἐπιφάνεια τῆς θαλάσσης, τὸ ἀνίκητο ὄπλο (τῶν Χριστιανῶν), δηλ. τὸ Σταυρό. Γι' αὐτὸ καὶ ἐμεῖς (οἱ Χριστιανοί), ἅς φάλλουμε ὕμνους στὸ Χριστὸ τὸν Θεὸς μας, διότι μὲ αὐτὸ τὸ θαῦμα δοξάσθηκε. (Εἰρμὸς ἀ' ὠδῆς τοῦ Κανόνος τῆς Ὑψώσεως τοῦ Τιμίου Σταυροῦ).

ζ'. Τὸ ξύλο ποὺ ἐγλύκανε τὰ νερὰ τῆς πηγῆς Μερρά στὴν ἔρημο

Ὁ Ἰσραηλιτικὸς λαὸς κατὰ τὴν πορεία του στὴν ἔρημο δοκιμάσθηκε ἀπὸ τὴν ἔλλειψη νεροῦ. Οἱ Ἰσραηλίτες «περπατοῦσαν τρεῖς ἡμέρες καὶ δὲν εὑρισκαν νερὸ γιὰ νὰ πιοῦν»⁵⁵.

Πορευόμενοι μὲ τὴν στέρηση καὶ τὴν ἀγωνία βρῆκαν μία πλούσια πηγὴ νεροῦ στὴν τοποθεσία Μερρά, ἀλλὰ δοκίμασαν μεγάλη ἀπογοήτευση, διότι τὸ νερὸ τῆς πηγῆς ἦταν πικρὸ, καὶ γι' αὐτὸ οἱ Ἰσραηλίτες δὲν μποροῦσαν νὰ πιοῦν ἀπὸ αὐτό.

Τὸ γεγονὸς ἔγινε ἀφορμὴ οἱ Ἰσραηλίτες νὰ ἀγανακτήσουν καὶ νὰ παραπονεθοῦν στὸν Μωυσῆ. Ὁ Μωυσῆς πρὸ τῆς ἀνάγκης καὶ τῆς πιέσεως τοῦ διψῶντος λαοῦ κατέφυγε μὲ τὴν προσευχὴ του στὸν Θεὸ καὶ τότε πάλιν ὁ Θεὸς ἔδωσε τὴν λύση ὡς ἑξῆς:

«Ὁ Κύριος ἔδειξε στὸν Μωυσῆ ἓνα ξύλο καὶ αὐτὸς τὸ ἔβαλε στὸ νερὸ καὶ ἀμέσως τὸ νερὸ ἔγινε γλυκὸ, δηλαδὴ πόσιμο. Καὶ ἐκεῖ ὁ Θεὸς ἔδωσε στὸν λαὸ ἐντολὲς καὶ ἀποφάσεις, ἀλλὰ καὶ τὸν δοκίμασε, γιὰ νὰ δεῖ τὴν πίστη του»⁵⁶.

Τὸ γεγονὸς τοῦτο «ξύλω τὸ πικρὸν ὕδωρ γλυκαινό-

---

55. «Ἐπορεύοντο τρεῖς ἡμέρας ἐν τῇ ἐρήμῳ καὶ οὐχ εὑρισκον ὕδωρ ὥστε πιεῖν» (Ἐξόδου ιε' 22).

56. «Ἐδειξεν αὐτῷ Κύριος ξύλον, καὶ ἐνέβαλεν αὐτὸ εἰς τὸ ὕδωρ, καὶ ἐγλυκάνθη τὸ ὕδωρ. ἐκεῖ ἔθετο αὐτῷ δικαιώματα καὶ κρίσεις καὶ ἐκεῖ αὐτὸν ἐπέειρασε» (Ἐξόδου ιε' 25).

μενον»⁵⁷ (δηλαδὴ τὸ πικρὸ νερὸ γλυκαινόταν) θεωρεῖται ἕνας τύπος τῆς δυνάμεως τοῦ Σταυροῦ κατὰ τὸν ἅγιο Ἰωάννη τὸν Δαμασκηνό (ἡ' αἰ. μ.Χ.).

Τὰ ἴδια ἐπαναλήφθηκαν, ὅταν οἱ Ἰσραηλίτες διέσχισαν τὴν ἔρημο τοῦ Σινᾶ⁵⁸.

Στὴν προκειμένη περίπτωση ἡ προτύπωση εἶναι εὐρύτερη, διότι καὶ ἡ πέτρα, ἀπὸ τὴν ὁποία προῆλθε τὸ ζωογόνο νερὸ θεωρεῖται τύπος τοῦ κρανίου τόπου, ὅπου στήθηκε ὁ Σταυρὸς τοῦ Κυρίου μας Ἰησοῦ Χριστοῦ⁵⁹, ποὺ χάρισε ζωὴ καὶ ἀνάσταση στὸ γένος τῶν ἀνθρώπων.

«Καὶ πέτρα ρηγνυμένη καὶ προχέουσα νάματα» (δηλαδὴ: καὶ ὁ βράχος ὅταν ἔσκαζε καὶ ἔτρεχε νερὸ) κατὰ τὸν ἅγιο πατέρα μας Ἰωάννη τὸν Δαμασκηνό, προεικονίζει ἐπίσης τὸν Σταυρό⁶⁰.

Ὁ ἀπόστολος Παῦλος στὴν πρὸς Κορινθίους Α' ἐπιστολὴ διδάσκει ὅτι αὐτὴ ἡ πέτρα εἶναι ὁ ἴδιος ὁ Χριστός⁶¹.

---

57. Ἐκδοσις ἀκριβῆς περὶ ὀρθοδόξου πίστεως στὸ ια' (πδ') κεφάλαιο *Περὶ σταυροῦ*, ἐν ᾧ ἔτι καὶ περὶ πίστεως (P.G. 94, 1133).

58. Ἀριθμῶν κ' 1-13 καὶ Ἐξόδου ιζ' 1.

59. Ματθαίου κζ' 33.

60. Ἐκδοσις ἀκριβῆς περὶ ὀρθοδόξου πίστεως στὸ ια' (πδ') κεφάλαιο *Περὶ σταυροῦ*, ἐν ᾧ ἔτι καὶ περὶ πίστεως (P.G. 94, 1133).

61. «Ἡ δὲ πέτρα ἦν ὁ Χριστός» (πρὸς Κορινθίους Α' ι' 4).

η'. Ἡ ράβδος Ἀαρών ἡ βλαστήσασα

Μαζί με την ράβδο του Μωυσῆ και ἡ ράβδος του Ἀαρών θεωρεῖται ὡς προτύπωση του Σταυροῦ του Κυρίου.

Κατὰ τὴν διήγηση τοῦ βιβλίου τῶν Ἀριθμῶν ιζ' 17-28 με ἓνα θαυμαστό γεγονός ὁ Θεὸς ἀνέθεσε στὸν Ἀαρών, ποὺ ἐκπροσωποῦσε τὴν φυλὴ τοῦ Λευί, τὴν ἱερατεία.

«Καὶ ὁ Κύριος μίλησε στὸν Μωυσῆ: Νὰ μιλήσεις στοὺς Ἰσραηλίτες καὶ νὰ πάρεις ἀπὸ αὐτοὺς μία ράβδο ἀπὸ κάθε φυλὴ, ἀπὸ ὅλους τοὺς ἀρχηγούς τους ἀνὰ φυλὴ, κατὰ τὶς πατριαρχικὲς οἰκογένειες, δηλαδὴ συνολικὰ δώδεκα ράβδους, καὶ γράψε τὸ ὄνομα τοῦ κάθε ἀρχηγοῦ πάνω στὴν ράβδο του. Καὶ τὸ ὄνομα τοῦ Ἀαρών νὰ τὸ γράψεις πάνω στὴν ράβδο τῆς φυλῆς Λευί· διότι ἡ οἰκογένεια τοῦ Ἀαρών ἔχει μία ράβδο ἀπὸ κοινοῦ με τὴν φυλὴ Λευί, ἀφοῦ κάθε φυλὴ θὰ δώσει μία ράβδο. Καὶ τὶς ράβδους αὐτὲς θὰ τὶς βάλεις μέσα στὴν Σκηνὴ τοῦ Μαρτυρίου ἀπέναντι τῆς Κιβωτοῦ τοῦ Μαρτυρίου, καὶ μέσω αὐτῶν θὰ σοῦ φανερωθῶ ἐκεῖ (= θὰ σοῦ ἀποκαλύψω τὸ θέλημά μου). Καὶ ὁ ἄνθρωπος ποὺ ἐγὼ θὰ τὸν ἐκλέξω (γιὰ ἀρχιερέα μου), ἐκείνου ἡ ράβδος θὰ βλαστήσει, καὶ ἔτσι θὰ ἀφαιρέσω ἀπὸ πάνω μου τὸν γογγυσμὸ τῶν Ἰσραηλιτῶν, δηλαδὴ τὶς κατηγορίες ποὺ αὐτοὶ ἐξαπολύουν ἐναντίον σας (ἄρα καὶ ἐναντίον μου). Καὶ τὰ εἶπε αὐτὰ ὁ Μωυσῆς στοὺς Ἰσραηλίτες, καὶ ὅλοι οἱ ἀρχηγοὶ τους τοῦ ἔδωσαν τὶς ράβδους τους, δηλαδὴ κάθε ἀρχηγὸς ἔδωσε ἀπὸ μία ράβδο, καὶ δόθηκε μία ράβδος γιὰ κάθε φυλὴ, δώδεκα συνολικὰ ράβδοι, καὶ μεταξύ τους ἦταν καὶ ἡ ράβδος τοῦ Ἀαρών. Καὶ ὁ Μωυσῆς ἄφησε τὶς ρά-

βδους ἐνώπιον τοῦ Κυρίου μέσα στὴν Σκηνὴ τοῦ Μαρτυρίου. Καὶ τὴν ἐπόμενη ἡμέρα μπῆκε ὁ Μωυσῆς καὶ ὁ Ἀαρὼν στὴν Σκηνὴ τοῦ μαρτυρίου, καὶ ἰδοὺ εἶχε βλαστήσει ἡ ράβδος τοῦ Ἀαρὼν τῆς φυλῆς Λευί, καὶ μάλιστα ἔβγαλε βλαστάρι, καὶ ἄνθισε λουλούδια καὶ ἔκαμε καὶ καρπούς! Καὶ ὁ Μωυσῆς ἔβγαλε ὅλες τὶς ράβδους ἀπὸ τὸ πρόσωπο τοῦ Κυρίου (ἀπὸ τὴν σκηνὴ τοῦ μαρτυρίου) καὶ τὶς ἔδειξε σὲ ὄλους τοὺς Ἰσραηλίτες, καὶ εἶδαν τὸ γεγονός, καὶ πῆραν ὁ καθένας τοὺς τὴν ράβδο του. Καὶ εἶπε ὁ Κύριος στὸν Μωυσῆ· νὰ τοποθετήσεις τὴν ράβδο τοῦ Ἀαρὼν μαζί μὲ τὰ ἄλλα μαρτύρια, γιὰ νὰ διατηρηθεῖ, καὶ νὰ εἶναι ἀποδεικτικὸ στοιχεῖο γιὰ τοὺς ἀπογόνους αὐτῶν τῶν ἀνυπάκουων, καὶ νὰ πάψει ἔτσι ὁ γογγυσμὸς τοὺς ἐναντίον μου, καὶ ἔτσι δὲν θὰ πεθάνουν. Καὶ ἔπραξαν ὁ Μωυσῆς καὶ ὁ Ἀαρὼν ὅπως ἀκριβῶς διέταξε ὁ Κύριος τὸν Μωυσῆ, ἔτσι ἔκαμαν. Καὶ εἶπαν μετὰ οἱ Ἰσραηλίτες στὸν Μωυσῆ· ἔξαρθρωθήκαμε, καταστραφήκαμε, χαθήκαμε ἐντελῶς! Ὅποιος τολμᾷ νὰ ἀγγίξει τὴν Σκηνὴ τοῦ Μαρτυρίου πεθαίνει ἀκαριαίως. Θὰ πεθάνουμε ὅλοι τελικά; (Μὴ γένοιτο!)»⁶².

62. «*Λάλησον τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ καὶ λάβε παρ' αὐτῶν ράβδον ράβδον κατ' οἴκους πατριῶν παρὰ πάντων τῶν ἀρχόντων αὐτῶν, κατ' οἴκους πατριῶν αὐτῶν, δώδεκα ράβδους, καὶ ἐκάστου τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐπίγραψον ἐπὶ τῆς ράβδου. καὶ τὸ ὄνομα Ἀαρὼν ἐπίγραψον ἐπὶ τῆς ράβδου Λευί· ἔστι γὰρ ράβδος μία, κατὰ φυλὴν οἴκου πατριῶν αὐτῶν δώσουσι. καὶ θήσεις αὐτάς ἐν τῇ σκηνῇ τοῦ μαρτυρίου, κατέναντι τοῦ μαρτυρίου, ἐν οἷς γνωσθήσομαί σοι ἐκεῖ. καὶ ἔσται ὁ ἄνθρωπος, ὃν ἂν ἐκλέξωμαι αὐτόν, ἡ ράβδος αὐτοῦ ἐκβλαστήσει· καὶ περιελῶ ἀπ' ἐμοῦ τὸν γογγυσμὸν υἱῶν Ἰσραὴλ, ἃ αὐτοὶ γογγύζουσιν ἐφ' ὑμῖν. καὶ ἐλάλησε Μωυσῆς τοῖς*

Τὸ γεγονός αὐτὸ προεικονίζει τὸν Κύριό μας Ἰησοῦ Χριστό⁶³, ὅπου ἡ ἀρχιερωσύνη τοῦ Ἀαρὼν προεικονίζει τὴν ἀρχιερωσύνη τοῦ Κυρίου μας Ἰησοῦ Χριστοῦ, ποὺ πρόσφερε στὸν σταυρὸ τὴν ζωὴ Του θυσία, γιὰ νὰ μὴ πεθάνουμε γιὰ τὶς ἁμαρτίες μας.

Ἀπὸ τὸ ὁποῖο καὶ ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός (ἡ αἰς μ.Χ.) διδάσκει, ὅτι ὅπως ἡ ράβδος τοῦ Ἀαρὼν κα-
θιέρωνε τὸ ἅξιωμα τῆς ἱεραρχίας⁶⁴, ἔτσι καὶ ὁ Σταυρὸς τοῦ Κυρίου Τὸν ἀνέδειξε Μέγα Ἀρχιερέα.

υἱοῖς Ἰσραὴλ, καὶ ἔδωκαν αὐτῶ πάντες οἱ ἄρχοντες αὐτῶν ράβδον, τῷ ἄρχοντι τῷ ἐνὶ ράβδον κατ' ἄρχοντα, κατ' οἴκους πατριῶν αὐτῶν, δώδεκα ράβδους, καὶ ἡ ράβδος Ἀαρὼν ἀνὰ μέσον τῶν ράβδων αὐτῶν. καὶ ἀπέθηκε Μωϋσῆς τὰς ράβδους ἔναντι Κυρίου ἐν τῇ σκηνῇ τοῦ μαρτυρίου. καὶ ἐγένετο τῇ ἐπαύριον καὶ εἰσῆλθε Μωϋσῆς καὶ Ἀαρὼν ἐν τῇ σκηνῇ τοῦ μαρτυρίου, καὶ ἰδοὺ ἐβλάστησεν ἡ ράβδος Ἀαρὼν εἰς οἶκον Λευὶ καὶ ἐξήνεγκε βλαστὸν καὶ ἐξήνηθησεν ἄνθη καὶ ἐβλάστησε κάρυα. καὶ ἐξήνεγκε Μωϋσῆς πάσας τὰς ράβδους ἀπὸ προσώπου Κυρίου πρὸς πάντας υἱοὺς Ἰσραὴλ, καὶ εἶδον καὶ ἔλαβον ἕκαστος τὴν ράβδον αὐτοῦ. καὶ εἶπε Κύριος πρὸς Μωϋσῆν· ἀπόθεθι τὴν ράβδον Ἀαρὼν ἐνώπιον τῶν μαρτυρίων εἰς διατήρησιν, σημεῖον τοῖς υἱοῖς τῶν ἀνηκόων, καὶ παυσάσθω ὁ γογγυσμὸς αὐτῶν ἀπ' ἐμοῦ, καὶ οὐ μὴ ἀποθάνωσι. καὶ ἐποίησε Μωϋσῆς καὶ Ἀαρὼν, καθὰ συνέταξε Κύριος τῷ Μωϋσῆ, οὕτως ἐποίησαν. καὶ εἶπαν οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ πρὸς Μωϋσῆν λέγοντες· ἰδοὺ ἐξανηλώμεθα, ἀπολώλαμεν, παρανηλώμεθα· πᾶς ὁ ἀπτόμενος τῆς σκηνῆς Κυρίου ἀποθνήσκει· ἕως εἰς τέλος ἀποθάνωμεν;» (Ἀριθμῶν ιζ' 17-28).

63. Πρὸς Ἑβραίους ἐπιστολὴ ι' 11-12.

64. «Ράβδος τῷ Ἀαρὼν τὸ τῆς ἱεραρχίας ἅξιωμα χρηματί-
ζουσα» (Ἐκδοσις ἀκριβῆς περὶ ὀρθοδόξου πίστεως στὸ ια' (πδ')
κεφάλαιο Περὶ σταυροῦ, ἐν ᾧ ἔτι καὶ περὶ πίστεως P.G. 94, 1133).

Ὁ προφήτης Ἀαρών με τὴν ράβδο τὴν βλαστήσασα.
(Ἀπὸ τὸ βιβλίο: «SINAI TREASURES OF THE MONASTERY»).

θ'. Οί σταυροειδῶς ἐκτεινόμενες χεῖρες τοῦ Μωυσῆ πού ἔτρεψαν σέ φυγή τοὺς Ἀμαληκίτες

Μετὰ τὰ γεγονότα πού συνέβησαν στήν ἔρημο τοῦ Σινᾶ νέα προβλήματα καί νέοι κίνδυνοι ἐμφανίσθηκαν γιά τοὺς Ἰσραηλίτες. Οἱ Ἀμαληκίτες, λαὸς πολεμικὸς καί ἄγριος, πού ζοῦσε στήν ἔρημο ἐπιτέθηκαν κατὰ τῶν Ἰσραηλιτῶν. Ἡ κατάσταση ἦταν ἐπικίνδυνη γιά τὴν συνέχιση τοῦ βίου τοῦ λαοῦ τοῦ Θεοῦ, ἐπειδὴ οἱ Ἰσραηλίτες ἦταν ὑποχρεωμένοι νὰ πολεμήσουν τοὺς Ἀμαληκίτες, πού ὑπερεῖχαν σὲ ἰσχύ ἀπ' αὐτούς.

Στὴν κρίσιμη ἐκείνη στιγμή ὁ Μωυσῆς ἀνέβηκε σὲ ὕψωμα καί ἐξέτεινε τὰ χέρια του πρὸς τὰ πλάγια εὐλογώντας τοὺς Ἰσραηλίτες, πού πολεμοῦσαν τοὺς Ἀμαληκίτες. Ὅσο χρόνο διακοῦσε ἡ στάση αὐτὴ τοῦ σώματος τοῦ Μωυσῆ, οἱ δυνάμεις τῶν Ἰσραηλιτῶν νικοῦσαν μὲ τὴν εὐλογία του. Αὐτὲς ὅμως νικιόνταν, ὅταν ὁ Μωυσῆς πλήρης κοπώσεως ἀναγκαζόταν νὰ κατεβάσει τὰ χέρια του, προκειμένου νὰ ἀναπαυθεῖ, μέχρις ὅτου ἀναλάβει νέες δυνάμεις καί ἐπαναλάβει τὴν ἔκταση τῶν χειρῶν του.

Πρὸ τῆς ἐπικινδύνου καταστάσεως αὐτῆς δύο ἄντρες, ὁ Ἀαρών (ὁ ἀδελφὸς τοῦ Μωυσῆ) καί ὁ Ὕρ (ὁ γαμβρός του), ἀνέλαβαν νὰ ὑποστηρίξουν ὁ καθένας ἀνὰ ἓνα χέρι τοῦ Μωυσέως. Ἡ στάση αὐτὴ τοῦ ἡγέτου τοῦ Ἰσραηλιτικοῦ λαοῦ μὲ τὴν βοήθεια τῶν Ἀαρών καί Ὕρ κράτησε ἐπὶ πολὺ, μὲ ἀποτέλεσμα νὰ νικήσουν οἱ Ἰσραηλίτες τοὺς Ἀμαληκίτες.

Διάχυτο εἶναι τόσο στοὺς λόγους τῶν Πατέρων ὅσο

καὶ στὴν ὑμνολογία τῆς Ἐκκλησίας μας, ὅτι μὲ τὴν προαναφερθεῖσα στάση τοῦ σώματος τοῦ Μωυσέως ἐτυπούτο τὸ σχῆμα τοῦ σταυροῦ, ποῦ ἐκεῖ μὲν ἔδωσε τὴν νίκη στὸν λαὸ τοῦ Ἰσραήλ, ἐδῶ δὲ ὑπόσχεται τὸν θρίαμβο τοῦ νέου Ἰσραήλ, τῶν χριστιανῶν, κατὰ τῆς ἁμαρτίας καὶ τῶν ἀντιθέων δυνάμεων κατὰ τὴν ὑπόσχεση τοῦ Κυρίου στὸν Πέτρο:

* «Κι ἐγὼ λέω σὲ σένα Πέτρε, πὼς ἐσὺ εἶσαι ὁ Πέτρος, καὶ πάνω σ' αὐτὴ τὴν πέτρα (τῆς ὁμολογίας σου) θὰ οἰκοδομήσω τὴν ἐκκλησία μου, καὶ δὲν θὰ τὴν κατακινήσουν οἱ δυνάμεις τοῦ ἄδη»⁶⁵.

* Αὐτὰ διδάσκει καὶ ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός (ἡ' αἰ. μ.Χ.), ὅτι ὅταν ὑψώνονταν τὰ χέρια τοῦ Μωυσῆ σταυρωτὰ καὶ κατατρόπωσαν τοὺς Ἀμαληκίτες⁶⁶, τὸ μυστήριον τοῦ Σταυροῦ καὶ τὴν νίκη τοῦ Χριστοῦ κατὰ τοῦ θανάτου προεικόνισαν.

* Ὁ δὲ σοφὸς Ἰωάννης ὁ Ζωναρᾶς (ιβ' αἰ. μ.Χ.) ἐξηγώντας τὸν εἰρμό⁶⁷ τῆς πρώτης ὁδοῦ τοῦ τετάρτου ἡχου τοῦ ἀναστάσιμου κανόνα γράφει περὶ τῆς ἐκτάσεως τῶν

---

65. «Κἀγὼ δέ σοι λέγω Πέτρε, ὅτι σὺ εἶ Πέτρος, καὶ ἐπὶ ταύτῃ τῇ πέτρᾳ οἰκοδομήσω μου τὴν ἐκκλησίαν, καὶ πύλαι ἄδου οὐ κατισχύσουσιν αὐτῆς» (Ματθαίου ιστ' 17-18).

66. «Χεῖρες σταυροειδῶς ἐκτεινόμεναι, καὶ τὸν Ἀμαλῆκ τροπούμεναι» (Ἐκδοσις ἀκριβῆς περὶ ὀρθοδόξου πίστεως στὸ ια' (πδ') κεφάλαιον Περὶ σταυροῦ, ἐν ᾧ ἔτι καὶ περὶ πίστεως P.G. 94, 1333).

67. «Θαλάσσης τὸ ἐρυθραῖον πέλαγος, ἀβρόχοις ἵχνεσιν, ὁ παλαιὸς πεζεύσας Ἰσραήλ, σταυροτύποις Μωσέως χερσί, τοῦ Ἀμαλῆκ τὴν δύναμιν, ἐν τῇ ἐρήμῳ ἐτροπώσατο».

χειρῶν τοῦ Μωυσέως καὶ τῆς νίκης τῶν Ἰσραηλιτῶν κατὰ τῶν Ἀμαληκιτῶν ὡς προτύπωση τῆς νίκης τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ:

«Αὐτὸς δέ (ὁ Μωυσῆς) ἀφοῦ ἀνέβηκε στὸ ὄρος καὶ ἄπλωσε τὰ χέρια του, προσευχόταν, καὶ ὁ πόλεμος κρατοῦσε γερά· ὅσο χρόνο εἶχε ὑψωμένα τὰ χέρια του ὁ Μωυσῆς, οἱ Ἰσραηλίτες νικοῦσαν· ὅταν ἐκείνος, ἐπειδὴ κουραζόταν ἀπὸ τὴν ὑψωση, κατέβαζε τὰ χέρια του, τοὺς νικοῦσαν. Ὅταν εἶδε αὐτὴ τὴν ἔκβαση τοῦ πολέμου ὁ Μωυσῆς, ἀφοῦ ἔστησε δεξιὰ καὶ ἀριστερά του τὸν ἀδελφὸ του Ἀαρὼν καὶ τὸν ὜ρ, ποὺ ἦταν γαμπρός του στὴν ἀδελφή του Μαριάμ, διέταξε νὰ βαστοῦν τὰ χέρια του ψηλά, καὶ ἔτσι οἱ Ἑβραῖοι ἔτρεψαν σὲ φυγὴ τοὺς Ἀμαληκίτες...

...Ὁ Μωυσῆς ὅταν ἄπλωνε τὰ χέρια καὶ προτύπωνε τὸν Σταυρὸ, ἔδινε νίκες στοὺς ὁμοφύλους του προδηλώνοντας ὅτι, καὶ ὁ Κύριός μας Ἰησοῦς Χριστὸς ὅταν ἀνεβεῖ στὸν Σταυρὸ καὶ ἀπλώσει τὰ χέρια του, θὰ δώσει στοὺς ὁμοφυεῖς μὲ αὐτόν, κατὰ τὸ ἀνθρώπινο, νίκες κατὰ τῶν ἐχθρῶν, ἀφοῦ τρέφει σὲ φυγὴ τὸν νοητὸ Ἀμαληκίτη (τοὺς δαίμονες) καὶ τὰ ἐναντίον μας κινούμενα ἀπ' αὐτόν πάθη»⁶⁸.

---

68. «Αὐτὸς δὲ εἰς τὸ ὄρος ἀναχωρήσας ἐκτείνας τὰς χεῖρας προσηύχετο, καὶ ὁ πόλεμος συγκεκριόθη· ἕως δὲ διηρομένης εἶχε τὰς χεῖρας ὁ Μωϋσῆς, ἐνίκων οἱ Ἰσραηλιταὶ· ὅτε δὲ κάμων ἐκεῖνος, τῇ ἀνακλάσει, καθίει τὰς χεῖρας, ἤλαττοῦτο· ἰδὼν δὲ τοῦτο ὁ Μωϋσῆς τὸν ἀδελφὸν Ἀαρὼν καὶ τὸν ὜ρ γαμβρόν ὄντα ἐπ' ἀδελφῇ Μαριάμ ἐκατέρωθεν στήσας ἀνέχειν αὐτῷ τὰς χεῖρας ἐκέλευσε· καὶ οὕτω τοὺς Ἀμαληκίτας Ἑβραῖοι κατατροπώσαντο...

* Αὐτὴ ἡ νίκη τοῦ ἀναβάντος στὸ ὕψος τοῦ Σταυροῦ Κυρίου μας Ἰησοῦ Χριστοῦ προφητεύεται ἀπὸ τὸν προφητάνακτα Δαυίδ (1085-1014 π.Χ.).

«Ὑψιστε Κύριε, ἀνέβηκες ψηλά, κατάφερες θριαμβευτικὴ νίκη καὶ συνέλαβες αἰχμαλώτους, πῆρες φόρο ὑποτελείας ἀπὸ τοὺς ὑπόδουλους λαούς· ἀκόμη δὲ καὶ τοὺς ἀπείθαρχους τοὺς ὑπέταξες καὶ κατασκήνωσες ἀνάμεσά τους»⁶⁹.

* Ἡ ὕμνολογία ἐγκωμιάζει τὸν ἀναστάντα Κύριό μας Ἰησοῦ Χριστὸ γιὰ τὴν νίκη Του ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ:

«Νίκην ἔχων Χριστέ, τὴν κατὰ τοῦ ἄδου, ἐν τῷ Σταυρῷ ἀνῆλθες, ἵνα τοὺς ἐν σκότει θανάτου καθημένους, συναναστήσης σεαυτῷ, ὁ ἐν νεκροῖς ἐλεύθερος, ὁ πηγάζων ζωὴν ἐξ οἰκείου φωτός· Παντοδύναμε Σωτήρ, ἐλέησον ἡμᾶς»⁷⁰.

...Ὁ δὲ Μωϋσῆς ἐκτείνων τὰς χεῖρας καὶ τὸν Σταυρὸν προτυπῶν παρῆχε τοῖς ὁμοφύλοις νίκας· προδηλών ὅτι καὶ ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός, ἐν τῷ Σταυρῷ ἀναβάς καὶ τὰς χεῖρας ἀπλώσας, παρέξει τοῖς ὁμοφυέσιν αὐτῷ κατὰ τὸ ἀνθρώπινον νίκας κατ' ἐχθρῶν καὶ κατατροπωσάμενος τὸν νοητὸν Ἀμαλὴκ καὶ τὰ συνωθούμενα καθ' ἡμῶν πάθη» ((Ἀγιορειτικὸν Περιοδικὸν «Ὁ Ἄθως», τ. Α', ἐν Ἀθήναις 1920, σελ. 108-109).

69. «Ἀνέβης εἰς ὕψος, ἠχμαλώτευσας αἰχμαλωσίαν, ἔλαβες δόματα ἐν ἀνθρώποις, καὶ γὰρ ἀπειθοῦντας τοῦ κατασκηνώσαι» (Ψαλμοῦ ξζ' (ξη') 67,19).

70. «Ἐχοντας (βεβαίαν) τὴν νίκην κατὰ τοῦ ἄδου (τοῦ θανάτου), ἀνέβηκες στὸ σταυρὸ Χριστέ, γιὰ νὰ ἀναστήσεις μαζί σου αὐτοὺς ποὺ ἐκάθηντο (εὐρίσκοντο) στὸ σκοτάδι τοῦ θανάτου σὺ ποὺ εἶσαι στοὺς νεκροὺς ἐλεύθερος, ποὺ πηγάζεις τὴ ζωὴ ἀπὸ τὸ δικό σου φῶς· Παντοδύναμε Σωτήρα μας ἐλέησέ μας» (Ἐσπέριο στιχηρὸ τοῦ πλαγίου δευτέρου ἤχου τοῦ Ἐσπερινοῦ τοῦ Σαββάτου).

✱ Καὶ ὁ θεοφόρος ἅγιος Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς (ιδ' αἰ. μ.Χ.) συμφωνεῖ, ὅτι ἡ στάση τοῦ σώματος τοῦ Μωυσῆ στὴν περίπτωση αὐτὴ προεικόνισε τὸν Σταυρὸ τοῦ Κυρίου μας :

«Προχωρώντας δὲ ὁ Μωυσῆς προανέδειξε σαφέστατα καὶ τὸν τύπο ἀκόμη καὶ τὸ σχῆμα τοῦ Σταυροῦ καὶ τὴν σωτηρία δι' αὐτοῦ τοῦ τύπου. Διότι, ἀφοῦ ἔστησε ὄρθια τὴν ράβδο, ἄπλωσε πάνω σ' αὐτὴν τὰ χεῖρια καὶ σχηματίζοντας ἑαυτό του σταυρικῶς πάνω στὴν ράβδο, κατετρόπωσε ἀμέσως τὸν Ἀμαλὴκ μὲ αὐτὸ τὸ θέαμα»⁷¹.

---

71. «Προῖὸν δὲ ὁ Μωϋσῆς καὶ τὸν τύπον αὐτοῦ καὶ τὸ σχῆμα τοῦ σταυροῦ καὶ τὴν δι' αὐτοῦ τοῦ τύπου σωτηρίαν προανέδειξε σαφέστατα· τὴν γὰρ ράβδον ὀρθίαν στήσας, τὰς χεῖρας αὐτοῦ ἐπ' αὐτὴν ἐξέτεινε, καὶ οὕτω σταυρικῶς ἐπὶ τῆς ράβδου σχηματίσας ἑαυτόν, Ἀμαλὴκ ἄρδην κατετροπούτο τοιοῦτος ὀρώμενος» (Ὁμιλία ΙΑ' «εἰς τὸν Τίμιον καὶ Ζωοποιὸν Σταυρόν») (P.G.151, 134-136).

Ὁ χαλκινὸς ὄφις.
Μινιατούρα Βατικανοῦ κώδ. 746, fol. 349v.

ι'. Ὁ χάλκινος ὄφης

Κατὰ τὶς πληροφορίες τοῦ εἰκοστοῦ πρώτου κεφαλαίου τῶν Ἀριθμῶν οἱ Ἰσραηλίτες ὅταν ἐπορεύοντο στὴν ἔρημο μετὰ τὸν θάνατο τοῦ Ἀαρῶν⁷² λιποψύχησαν καὶ ἄρχισαν νὰ καταφέρονται κατὰ τοῦ Μωυσῆ. Ἐπακολούθησε πικρὴ τιμωρία ἀπὸ τὸν Θεό. Ἔστειλε φίδια νὰ τοὺς δαγκώνουν καὶ νὰ τοὺς δηλητηριάξουν, γιὰ νὰ πεθάνουν.

«Καὶ ὁ Κύριος ἔστειλε δηλητηριώδη θανατηφόρα φίδια, ποὺ δάγκωναν τὸν λαό, καὶ πέθανε μεγάλο πλῆθος Ἰσραηλιτῶν»⁷³.

Κατὰ τὴν ὀδυνηρὴ ἐκείνη δοκιμασία ὁ Μωυσῆς μὲ ἐντολὴ τοῦ Θεοῦ κατασκεύασε χάλκινο ὁμοίωμα φιδιοῦ, ποὺ τὸ ὕψωσε πάνω σὲ κοντάρι καὶ τὸ τοποθέτησε ἐπὶ ὑψώματος, ὥστε οἱ Ἰσραηλίτες ποὺ τοὺς δάγκωναν τὰ φίδια νὰ μὴν ἀποθνήσκουν ἀπὸ τὸ δηλητήριό τους, ἐφ' ὅσον ἀτένιζαν στὸ ὁμοίωμα τοῦ χάλκινου φιδιοῦ, τὸ ὁποῖο ἦταν ὑψωμένο σὲ ἐμφανὴ ὑψηλὴ τοποθεσία. Ἔτσι ἡ ἐνατένιση πρὸς τὸ χάλκινο φίδι παρεῖχε τὴν λύτρωση ἀπὸ τὸ κακὸ καὶ χάριζε τὴν υἰεία.

* Τὴν σκηνὴ αὐτὴ κατὰ τὸν εὐαγγελιστὴ Ἰωάννη ὑπενθύμισε ὁ Κύριός μας Ἰησοῦς Χριστὸς στοὺς ἀκροατὲς Του συνδέοντας αὐτὸ τὸ γεγονὸς μὲ τὸν σταυρικὸ θάνατό Του λέγοντας:

---

72. Ἀριθμῶν κ' 23-29.

73. «Καὶ ἀπέστειλε Κύριος εἰς τὸν λαὸν τοὺς ὄφεις τοὺς θανατοῦντας, καὶ ἔδακνον τὸν λαόν, καὶ ἀπέθανε λαὸς πολὺς τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ» (Ἀριθμῶν κ' 6).

«Ὅπως ὁ Μωυσῆς ὑψωσε τὸ χάλκινο φίδι στὴν ἔρημο, ἔτσι πρέπει νὰ ὑψωθεῖ ὁ Υἱὸς τοῦ Ἀνθρώπου, ὥστε ὅποιος πιστεύει σ' αὐτὸν νὰ μὴ χαθεῖ ἀλλὰ νὰ ζήσει αἰώνια»⁷⁴.

* Αὐτὸς λοιπὸν ὁ Κύριος, σύμφωνα μὲ αὐτὰ ποὺ ἀναφέρθηκαν, θεώρησε ἐκεῖνο τὸ γεγονός στὴν ἔρημο ὡς τύπο τοῦ σταυρικοῦ θανάτου Του καὶ τῆς δι' αὐτοῦ σωτηρίας πάντων τῶν πιστῶν.

* Γι' αὐτὸ πολλοὶ πατέρες θεωροῦν τὴν ὑψωση ἐκείνου τοῦ χάλκινου φιδιοῦ ἀπὸ τὸν Μωυσῆ ὡς προτύπωση τῆς σταυρώσεως, ὅπως καὶ ὁ ἅγιος Γερμανὸς Κωνσταντινουπόλεως (ζ' αἰ. μ.Χ.):

«Ζωοποιήθηκα ἀπὸ τὸν Χριστὸ ποὺ πέθανε πάνω στὸ σταυρικὸ ξύλο, τὸ ὁποῖο ἦταν προτύπωση τοῦ ἄψυχου φιδιοῦ τοῦ χάλκινου, ποὺ δὲν περιεῖχε τὸ θανατηφόρο δηλητήριον· καὶ λάμβανε τοῦ φιδιοῦ τὴν μορφή. Διότι καὶ ὁ δικός μου Δεσπότης καὶ Θεὸς ὁ Χριστὸς ἔγινε ἀληθινὸς ἄνθρωπος καὶ τὴν φύση τῶν ἀνθρώπων, ποὺ κτυπήθηκε ἀπὸ τὸν πονηρὸ, ἀφοῦ ἐνδύθηκε, ἦταν ἀνώτερος καὶ ἰσχυρότερος ἀπὸ τὸ δηλητήριον τῆς ἁμαρτίας καὶ ἐντελῶς ἐλεύθερος. Σὲ μᾶς δὲ ποὺ μᾶς δαγκώνουν τὰ φίδια, ποὺ παραφυλάττουν καὶ κτυποῦν τὴν πτέρνα μας καὶ ποὺ ξαναστηρίζουμε τὶς ἐλπίδες τῆς σωτηρίας σ' αὐτὸν τὸν ἐπὶ σταυροῦ κρεμασθέντα ψηλά, αὐτὸς (ἔγι-

---

74. «Καὶ καθὼς Μωϋσῆς ὑψωσε τὸν ὄφιν ἐν τῇ ἐρήμῳ, οὕτως ὑψωθῆναι δεῖ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου, ἵνα πᾶς ὁ πιστεύων εἰς αὐτὸν μὴ ἀπόληται, ἀλλ' ἔχη ζωὴν αἰώνιον» (Ἰωάννου γ' 14-15. Πρβλ. πρὸς Κορινθίους Α' ι' 19).

νε) πηγή ζωής και άθανασίας. Διότι αναμφιβόλως ή ύψωση του χάλκινου φιδιού στην έρημο προδιέγραφε το μυστήριο του σταυρού και αυτό που είπε ο Μωυσής, θα δείτε την ζωή μας κρεμασμένη μπροστά στα μάτια σας, σ' αυτό τον όφι προσβλέπει, όχι επειδή το όμοίωμα του φιδιού είχε κάποια τέτοια δύναμη, άλλ' επειδή ήταν προτύπωση του Χριστού. Όπως ακριβώς και ή βάτος διατηρήθηκε άφθορη από την φωτιά και άναδείχθηκε άνώτερη τής καυστικής δυνάμεως όχι από φυσική της ιδιότητα, αλλά για (να προτυπώσει) το θαύμα γύρω από το πρόσωπο τής Μαριάμ, ή όποια στην θνητή και εύμαρκτη φύση της βάσταξε την φωτιά τής θεότητας. Άπ' αυτά είναι δυνατό να μάθει ο εικονομάχος να άποδίδει, όπως αξίζει σεβασμό στους τύπους τών μεγάλων γεγονότων, από όποιαδήποτε και άν άποτελούνται ύλη. Έάν αυτό το φιδίσιο σωμα το σιχαμερό, επειδή ύψώθηκε στο ξύλο που προτύπωνε την άνοδο στον Σταυρό του Θεανθρώπου, παρείχε έτσι την ζωή σε όσους χάνονταν από πικρό θάνατο, πόσο θα ώφελήσει και δέν θα μεταδώσει αυτή την ζωοποίηση ή εικόνα που είναι αντίτυπο του Έσταυρωμένου; Έάν δέν ήταν τύπος του Χριστού το χάλκινο κατασκευάσμα, δέν θα κατασκευαζόταν καθόλου. “Δέν θα κατασκευάσεις, είπε, όμοίωμα ούτε από τά ούράνια ούτε από τά επίγεια”. Ούτε ποτέ θα γινόταν αίτιο σωτηρίας για εκείνους που ύψωναν τά βλέμματά τους σ' αυτό (το χάλκινο φίδι)⁷⁵.

75. «Ανεζωώθην δέ τῷ ἐπὶ τοῦ σταυρικοῦ ξύλου νενεκρωμένῳ Χριστῷ, οὗ προτύπωσης ὁ ἄψυχος ὄφεις ἦν, ὁ χαλκοῦς, ὁ ἀμέ-

* Τὰ αὐτὰ διδάσκει καὶ ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός (ἡ αἰ. μ.Χ.):

«Τὸ φίδι ὑψώθηκε θριαμβευτικὰ πάνω στὸ ξύλο, καὶ παρ' ὅτι ἦταν νεκρωμένο, αὐτὸ τὸ ξύλο ἔσωζε ὅσους πίστευαν καὶ ἔβλεπαν τὸν ἐχθρὸ νεκρὸ, ὅπως ὁ Χριστὸς σταυρώθηκε κατὰ τὴν σάρκα τῆς ἁμαρτίας, ἂν καὶ δὲν

θεκτος τοῦ θανατηφόρου ἰοῦ· καὶ τὸ τοῦ ὄφραως ἐνεδύετο μόρφωμα. Καὶ γὰρ καὶ ὁ ἐμὸς Δεσπότης καὶ Θεὸς ὁ Χριστὸς ἄνθρωπος κατ' ἀλήθειαν γέγονε, καὶ τὴν τῶν ἀνθρώπων φύσιν τὴν ἐκ τοῦ πονηροῦ βεβλαμμένην ὄφραως ὑπενδυσάμενος ὑπέρτερος ἦν τοῦ τῆς ἁμαρτίας ἰοῦ καὶ ὅλος ἐλεύθερος. Ἡμῖν δὲ τοῖς δακνομένοις ὑπὸ τῶν τὴν πτέρναν ἡμῶν ἐπιτηρούντων ὄφραως, ἐπ' αὐτὸν δὲ τὰς ἐλπίδας τῆς σωτηρίας ἐπαναρτῶσι τὸν ἐπὶ σταυροῦ κρεμασθέντα μετέωρον, ζωῆς καὶ ἀθανασίας πηγαστικὸς. Ἀναμφιβόλως γὰρ τοῦ σταυροῦ μυστήριον ἢ κατὰ τὴν ἔρημον τοῦ χαλκοῦ ὄφραως ὑψώσιν προὑπέγραφε, καὶ τὸ παρὰ τοῦ Μωσέως εἰρημένον· Ὅψεσθε τὴν ζωὴν ἡμῶν κρεμαμένην ἀπέναντι τῶν ὀφθαλμῶν ὑμῶν, εἰς τὸν ὄφιν τοῦτον ἀπονεύειν δοκεῖ, οὐχ ὅτι δυνάμεως τινος μετεῖχε τὸ τοῦ ὄφραως ἵνδαλμα, ἀλλ' ὅτι τύπον ἔφερε τοῦ Χριστοῦ. Ὅν τρόπον οὐδὲ ἡ βιάτος ἐκ τοῦ πυρὸς δι' ἑαυτὴν ἀμάραντος διατεθῆρηται, καὶ τῆς καυστικῆς δυνάμεως ὑπεξήρηται, ἀλλὰ διὰ τὴν Μαριάμ τὴν ἐν θνητῇ φύσει καὶ εὐμαράντῳ τὸ τῆς θεότητος βασιτάσασα πῦρ. Ἐντεῦθεν μανθάνειν ἔξεστι τὸν εἰκονομάχον, τοὺς τῶν μεγάλων πραγμάτων τύπους σεβάσματος ἀξιοῦν, κἂν ἐν οἴᾳ δὴ τιμῇ εὐρίσκονται. Εἰ γὰρ τὸ ὄφριον βρέτας τοῦτο τὸ εἰδεχθές, διὰ τὸν ἐπὶ ξύλου μετεωρισμὸν τὴν ἐπὶ τοῦ σταυροῦ ἀναδρομὴν προτυποῦντα τοῦ θεανθρώπου, οὕτως ἦν ζωοπάροχον τοῖς πικρῶ θανάτῳ ἀπολλυμένοις, πόσον ἂν ὀνήσειε καὶ τίνος οὐ μεταδώσει ζωώσεως ἢ ἀντίτυπος τοῦ ἐσταυρωμένου θεανθρώπου μορφῆς; Εἰ μὴ γὰρ ἦν τύπος Χριστοῦ τὸ χαλκούργημα, οὐδ' ἂν ὅλως διεχαλκεύθη· “Οὐ ποιήσεις γὰρ, φησὶν, ὁμοίωμα, οὔτε τῶν ἐν οὐρανῶ, οὔτε τῶν ἐν τῇ γῆ”, οὔτ' ἂν ποτε σωτηρίας παραίτιον γέγονε τοῖς ἀναβάλλουσιν εἰς αὐτὸ τὰς τῶν ὁμμάτων βολάς» (P.G. 98, 236-237).

γνώρισε ἁμαρτία. Καὶ βοᾷ ὁ μέγας Μωυσῆς: Θὰ δεῖτε τὴν ζωὴ σας κρεμασμένη μπροστὰ στὰ μάτια σας, καὶ ὁ Ἡσαΐας: Ὅλη τὴν ἡμέρα ἄπλωσα τὰ χέρια μου ὡς σημεῖο συμφιλιώσεως πρὸς λαὸ πού εἶναι ἀπείθαρχος καὶ ἀντιλέγει. Ἐμεῖς πού προσκυνοῦμε τὸ ξύλο τοῦ σταυροῦ, μακάρι νὰ κληρονομήσουμε τὴν ζωὴ τοῦ Χριστοῦ τοῦ ἐσταυρωμένου. Ἀμήν»⁷⁶.

---

76. «Ὅφεις ἐπὶ ξύλου θριαμβευόμενος, ὡς νενέκρωται, τοῦ ξύλου τοὺς νεκρὸν ὄρωντας τὸν ἐχθρὸν διασώζοντος τοὺς πιστεύοντας, ὡς Χριστὸς ἐν σαρκὶ ἁμαρτίας ἁμαρτίαν οὐκ εἰδυῖα προσήλωται. Μωϋσῆς ὁ μέγας· ὄψεσθε, βοῶν, τὴν ζωὴν ὑμῶν ἐπὶ ξύλου κρεμασμένην ἀπέναντι τῶν ὀφθαλμῶν ὑμῶν» (Δευτερονομίου κη' 66), Ἡσαΐας· «ὄλην τὴν ἡμέραν διεπέτασα τὰς χεῖρας μου πρὸς λαὸν ἀπειθοῦντα καὶ ἀντιλέγοντα» (Ἡσαΐου ξε' 2). «Οἱ τοῦτο προσκυνοῦντες, τῆς μερίδος τύχοιμεν Χριστοῦ τοῦ ἐσταυρωμένου. Ἀμήν». (Ἐκδοσις ἀκριβῆς περὶ ὀρθοδόξου πίστεως στὸ ια' (πδ') κεφάλαιο Περὶ σταυροῦ, ἐν ᾧ ἔτι καὶ περὶ πίστεως P.G. 94, 1133).

Ὁ Ἰὼβ ἐπὶ τῆς κοπριάς μετὰ τὸ κατάστικτο σῶμα ἀπὸ τῶν πληγῶν
τέλη 12ου-ἀρχὴς 13 αἰ. κώδ. 590, φ. 23β.
Ἄπο το βιβλίο: «ΙΕΡΑ ΜΕΓΙΣΤΗ ΜΟΝΗ ΒΑΤΟΠΑΙΔΙΟΥ» Β'.

ια΄. Ὁ πολὺαθλος Ἰώβ

Γνωστός εἶναι ἀκόμη, καί σ' αὐτοὺς ποὺ ζοῦν καί εὐρίσκονται ἐκτὸς τῆς Ἐκκλησίας, ὁ ὑποδειγματικὸς βίος τοῦ πολυπαθοῦς Ἰώβ. Αὐτὸς ὑπέφερε μὲ ἀξιέπαινη καρτερία καί ὑπομονή ὅλες τὶς συμφορὲς τῆς ζωῆς του, χωρὶς νὰ γογγύσει καί νὰ διαμαρτυρηθεῖ γιὰ τὶς τόσες θλίψεις καί ταλαιπωρίες του.

Τελικὰ ὁ Θεὸς τὸν βράβευσε καί τὸν δόξασε. Τὰ πάθη τοῦ πολὺαθλου ἐκείνου ἀνδρὸς μᾶς ἐπιτρέπουν κατὰ κάποιον τρόπο μὲ μεταφορικὴ ἔννοια νὰ μιῶμε γιὰ τὸν σταυρὸ τοῦ Ἰώβ. Σὲ αὐτὰ τὰ πάθη τοῦ Ἰώβ ἢ Ἐκκλησία μας διαβλέπει τὴν προτύπωση τῶν παθῶν, τοῦ σταυρικοῦ θανάτου καί τῆς ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου μας Ἰησοῦ Χριστοῦ, ποὺ καί Αὐτὸς ἄφωνος ὁδηγήθηκε στὸν θάνατο σὰν πρόβατο στὴν σφαγή⁷⁷.

Γιὰ τὸν λόγο αὐτὸ στὶς Ἱερὲς Ἀκολουθίες τῆς Μεγάλης Ἑβδομάδος μεταξὺ ἄλλων ἀναγνωσμάτων ἀπὸ τὴν Παλαιά Διαθήκη συμπεριλαμβάνεται καί τὸ βιβλίον τοῦ Ἰώβ.

---

77. Ἡσαΐου νγ' 6-7.

Λεπτομέρεια από την Σταύρωση.
(Από το βιβλίο: «ΕΙΚΟΝΕΣ ΤΗΣ ΖΑΚΥΝΘΟΥ»).

ιβ'. Ὁ πάσχων «δοῦλος τοῦ Θεοῦ»

Στὸ βιβλίον τοῦ Ἑσαΐα ἀναφέρεται ὁ ὕμνος τοῦ πάσχοντος δούλου τοῦ Θεοῦ. Ὁ ὕμνος αὐτὸς ὑποδιαιρεῖται σὲ τέσσερα τμήματα:

α'. Ἑσαΐου μβ' 1-7, β'. Ἑσαΐου μθ' 1-9α, γ'. Ἑσαΐου ν' 4-9, δ'. Ἑσαΐου νβ' 13-νδ' 1.

Ὁ ὕμνος ἐξυμνεῖ τὸν παῖδα Κυρίου, δηλαδὴ τὸν «δοῦλον τοῦ Κυρίου» καὶ τὰ παθήματά Του.

Γιὰ τὸ Πάθος τοῦ «δούλου τοῦ Κυρίου», προφητεύει ὁ Προφήτης Ἑσαΐας, ὅτι αὐτὸς θὰ ὑποφέρει γιὰ μᾶς καὶ ὅτι θὰ ὀδηγηθεῖ στὸν θάνατο, ὅπως τὸ πρόβατο στὴν σφαγή.

«Ὅλοι σὰν πρόβατα ἔχουμε πλανηθεῖ. Κάθε ἄνθρωπος ἔχει πλανηθεῖ στὴν πορεία τῆς ζωῆς του. Ἀλλὰ γιὰ τὶς δικές μας ἁμαρτίες ὁ Κύριος παρέδωσε αὐτὸν σὲ παθήματα καὶ θάνατο. Καὶ αὐτός, παρ' ὅλες τὶς κακώσεις ποὺ ὑπέφερε, δὲν ἄνοιξε τὸ στόμα αὐτοῦ· σὰν πρόβατο ὀδηγήθηκε στὴν σφαγή (χωρὶς ἀντίσταση) καὶ σὰν πρόβατο ποὺ μένει ἄφωνο ἐνώπιον ἐκείνου ποὺ τὸν κουρεύει, ἔτσι καὶ αὐτὸς δὲν ἀνοίγει τὸ στόμα του»⁷⁸.

Πρόκειται περὶ τῆς περικοπῆς ἐκείνης, ποὺ κατὰ τὶς Πράξεις τῶν Ἀποστόλων διάβαζε ὁ Αἰθίοπας ἀξιωμα-

---

78. «Πάντες ὡς πρόβατα ἐπλανήθημεν, ἄνθρωπος τῆ ὁδῷ αὐτοῦ ἐπλανήθη· καὶ Κύριος παρέδωκεν αὐτὸν ταῖς ἁμαρτίαις ἡμῶν. καὶ αὐτὸς διὰ τὸ κεκακῶσθαι οὐκ ἀνοίγει τὸ στόμα αὐτοῦ· ὡς πρόβατον ἐπὶ σφαγὴν ἤχθη καὶ ὡς ἄμνος ἐναντίον τοῦ κείροντος αὐτὸν ἄφωνος, οὕτως οὐκ ἀνοίγει τὸ στόμα» (Ἑσαΐου νγ' 6-7).

τοῦχος, ὅταν ἐπέστρεφε στὴν πατρίδα του μετὰ τὸ προσκύνημά του στὰ Ἱεροσόλυμα:

«Καὶ νά, ἓνας Αἰθίοπας εὐνοῦχος, ἀξιωματικὸς στὴν ὑπηρεσία τῆς Κανδάκης, δηλαδὴ τῆς βασίλισσας τῶν Αἰθιοπῶν, καὶ ὑπεύθυνος τοῦ θησαυροφυλακίου της, ποὺ εἶχε ἔρθει νὰ προσκυνήσῃ στὴν Ἱερουσαλήμ»⁷⁹.

Στὴν συνέχεια ὁ διάκονος Φίλιππος «παίρνοντας εὐκαιρία ἀπὸ τὸ κομμάτι αὐτὸ τῆς Γραφῆς, ἄρχισε νὰ τοῦ κηρύττει τὸ χαρμόσυνο μήνυμα γιὰ τὸν Ἰησοῦ»⁸⁰.

Ἡ θεολογία τῆς Ἐκκλησίας μας θεωρεῖ, ὅτι στὰ πάθη τοῦ δούλου τοῦ Θεοῦ προτυποῦνται τὰ πάθη καὶ ὁ σταυρικὸς θάνατος τοῦ Κυρίου μας Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Γιὰ τὸν λόγο αὐτὸ κατὰ τὴν Μεγάλῃ Παρασκευῇ διαβάζεται δύο φορές τὸ τέταρτο μέρος τοῦ ὕμνου τοῦ Ἡσαΐα γιὰ τὸν δούλο τοῦ Θεοῦ.

---

79. «Καὶ ἰδοὺ ἀνὴρ Αἰθίοψ εὐνοῦχος δυνάστης Κανδάκης τῆς βασιλείσσης Αἰθιοπῶν, ὃς ἦν ἐπὶ πάσης τῆς γάζης αὐτῆς, ὃς ἐληλύθει προσκυνήσων εἰς Ἱερουσαλήμ» (Πράξεων ἡ' 27).

80. «Ἀνοίξας τὸ στόμα αὐτοῦ καὶ ἀρξάμενος ἀπὸ τῆς γραφῆς ταύτης εὐηγγελίσαστο αὐτῷ τὸν Ἰησοῦν» (Πράξεων ἡ' 35).

ιγ'. Ὁ ἄνθραξ ποὺ ἔδωσε τὸ Σεραφεῖμ στὸν Ἡσαΐα

Ὁ προφήτης Ἡσαΐας στὸ ἕκτο κεφάλαιο τοῦ βιβλίου του περιγράφει τὸ ὄραμα τῆς κλήσεώς του στὸ προφητικὸ ἀξίωμα, ὅταν εἶδε τὸν Κύριο τῆς δόξης καθήμενο πάνω σὲ ὑπερυψωμένο καὶ μεγαλόπρεπο θρόνο, ὅπως καὶ τὸ οὐράνιο θυσιαστήριο, καὶ τοῦ ζήτησε νὰ κηρύξει στὸν Ἰσραηλιτικὸ λαὸ νὰ ἐπιστρέψει στὸν ἀληθινὸ καὶ ζωντανὸ Θεό, ἐπειδὴ εἶχαν παρασυρθεῖ στὴν εἰδωλολατρία. Ὁ Προφήτης ἔφερε ἀντιρρήσεις, ὅτι εἶναι ἀμαρτωλός. Τότε ὁ Θεὸς ἔστειλε ἕνα ἀπὸ τὰ Σεραφίμ, ποὺ περικύκλωναν τὸν θρόνο τοῦ Θεοῦ, νὰ πάρει ἕνα κάρβουνο ἀπὸ τὸ οὐράνιο θυσιαστήριο καὶ νὰ τὸ ἀκουμπήσει στὰ χεῖλη τοῦ προφήτου, γιὰ νὰ τὸν καθαρῶσει ἀπὸ τὶς ἀμαρτίες του.

«Τὴν χρονιὰ ποὺ πέθανε ὁ βασιλιὰς Ὀζίας, εἶδα σὲ ὄραμα τὸν Κύριο νὰ κάθεται πάνω σ' ἕνα θρόνο ὑψηλὸ καὶ ὑπερυψωμένο· καὶ εἶδα ἀκόμη νὰ εἶναι γεμάτος ἀπὸ ἀπερίγραπτη λαμπρότητα ὁ ναὸς αὐτός. Καὶ γύρω ἀπὸ τὸν θρόνο στέκονταν τὰ Σεραφίμ καὶ εἶχε ἕξι πτέρυγες τὸ καθένα ἀπὸ αὐτά· μὲ τὶς δύο πτέρυγες σκέπαζαν τελείως τὸ πρόσωπό τους, μὲ τὶς δύο ἄλλες σκέπαζαν τὰ πόδια τους καὶ μὲ τὶς δύο ἄλλες πετοῦσαν. Καὶ φώναζε δυνατὰ ὁ ἕνας ἄγγελος στὸν ἄλλον καὶ ἔλεγαν· ἅγιος, ἅγιος, ἅγιος εἶναι ὁ Κύριος ὁ παντοκράτωρ, γεμάτη εἶναι ὅλη ἡ γῆ ἀπὸ τὴν δόξα του! Καὶ ἀπὸ τὴν δύναμη τῶν φωνῶν ποὺ κραύγαζαν σηκώθηκε ψηλότερα ὁ γεῖσος τοῦ ναοῦ καὶ ὅλος ὁ ναὸς γέμισε ἀπὸ καπνὸ (τοῦ θυμιάμα-

τος). Καὶ εἶπα ἐγὼ τότε· ὦ ἐγὼ ὁ ταλαίπωρος! Ἔχω συγκλονιστεῖ ἐντελῶς, διότι, ἐνῶ εἶμαι ἄνθρωπος ἁμαρτωλὸς καὶ ἔχω ἀκάθαρτα χεῖλη καὶ κατοικῶ ἀνάμεσα σὲ λαὸ πού ἔχει ἐπίσης ἀκάθαρτα χεῖλη, ἐντούτοις εἶδα μὲ τὰ μάτια μου τὸν βασιλέα καὶ Κύριο τῶν ἀγγελικῶν δυνάμεων! Τότε ἐστάλη σὲ μένα ἕνα ἀπὸ τὰ Σεραφίμ· καὶ κρατοῦσε στὸ χέρι του (ἀναμμένο) κάρβουνο, τὸ ὁποῖο μὲ τὴν λαβίδα εἶχε λάβει ἀπὸ τὸ θυσιαστήριο· καὶ ἄγγιξε τὸ στόμα μου καὶ εἶπε· νά, αὐτὸ ἄγγιξε τὰ χεῖλη σου καὶ θὰ ἀφαιρέσει τὶς ἀνομίες σου καὶ τελείως θὰ ἐξαλείψει τὶς ἁμαρτίες σου. Καὶ ἄκουσα τὴν φωνὴ τοῦ Κυρίου, καθὼς μιλοῦσε ὁ ἴδιος· ποιόν νὰ ἀποστείλω; Ποιὸς θὰ πάει πρὸς τὸν λαὸ αὐτόν; Καὶ ἐγὼ εἶπα· νά, ἐγὼ εἶμαι ἐδῶ· στείλε με. Καὶ εἶπε (ὁ Κύριος)· πῆγαινε καὶ πὲς σ' αὐτόν τὸν λαό· συνεχῶς θὰ ἀκούετε καὶ δὲν θὰ κατανοήσετε, θὰ βλέπετε μὲ τὰ μάτια σας καὶ δὲν θὰ ἀντιληφθεῖτε. Διότι ἡ καρδιὰ τοῦ λαοῦ αὐτοῦ ἔγινε χοντρή. Μὲ τὰ αὐτιά τους δύσκολα ἀκοῦνε καὶ τὰ μάτια τους τὰ ἔκλεισαν, ὥστε νὰ μὴ δοῦν μὲ τὰ μάτια καὶ νὰ μὴν ἀκούσουν μὲ τὰ αὐτιά καὶ μὲ τὴν καρδιὰ νὰ μὴν καταλάβουν, γιὰ νὰ μὴ μετανοήσουν καὶ ἐπιστρέψουν, καὶ ἐγὼ τοὺς γιατρέψω»⁸¹.

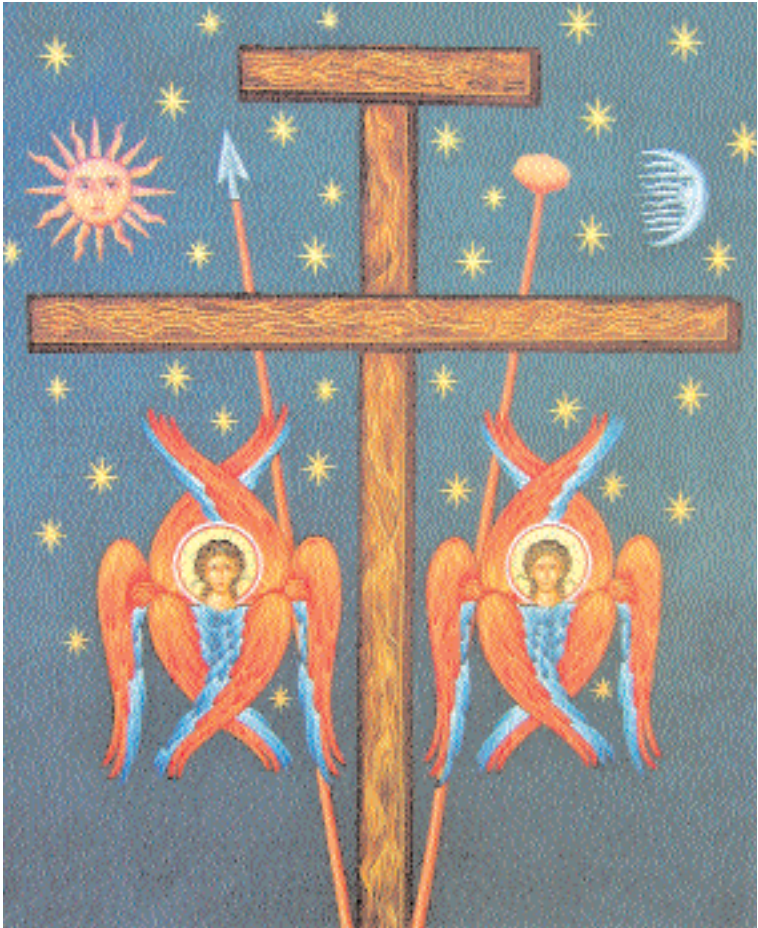
81. «Καὶ ἐγένετο τοῦ ἐνιαυτοῦ, οὗ ἀπέθανεν Ὁζίας ὁ βασιλεὺς, εἶδον τὸν Κύριον καθήμενον ἐπὶ θρόνου ὑψηλοῦ καὶ ἐπηρομένου καὶ πλήρης ὁ οἶκος τῆς δόξης αὐτοῦ. καὶ Σεραφίμ εἰσθήκεισαν κύκλω αὐτοῦ, ἕξ πτέρυγες τῷ ἐνὶ καὶ ἕξ πτέρυγες τῷ ἐνί, καὶ ταῖς μὲν δυσὶ κατεκάλυπτον τὸ πρόσωπον, ταῖς δὲ δυσὶ κατεκάλυπτον τοὺς πόδας καὶ ταῖς δυσὶν ἐπέταντο. καὶ ἐκέκραγεν ἔτερος πρὸς τὸν ἕτερον καὶ ἔλεγον· ἅγιος, ἅγιος, ἅγιος Κύριος σα-

Ὁ ἅγιος Γερμανὸς ὁ Κωνσταντινουπόλεως (ζ' αἰ. μ.Χ.) μιλώντας για τὸ γεγονός παρατηρεῖ:

«Τί εἶναι ἀρβουνο, παρὰ ξύλο γεμάτο φωτιά ὀλο-
τελῶς. Διότι ἡ φωτιά τῆς ἀπαθοῦς θεότητος τοῦ Ἄμνου
ποὺ θυσιάστηκε πάνω στὸ ξύλο μεταβάλλει σὲ ἀναμμέ-
νο ἄνθρακα χωρὶς ὅμως νὰ κατακαίει, καὶ ἐμεῖς ποὺ σὲ
ἀκουμπᾶμε σήμερα μὲ τὰ χεῖλη (σὲ ἀσπαζόμεστε) λαμ-
βάνουμε τὴν κάθαρση τῶν ἀμαρτημάτων μας ποὺ τὰ
καίει τὸ πῦρ τῆς θεότητος»⁸².

βιώθ, πλήρης πᾶσα ἡ γῆ τῆς δόξης αὐτοῦ. καὶ ἐπήρθη τὸ ὑπέρθυ-
ρον ἀπὸ τῆς φωνῆς, ἧς ἐκέκραγον, καὶ ὁ οἶκος ἐπλήσθη καπνοῦ.
καὶ εἶπον· ὦ τάλας ἐγώ, ὅτι κατανένυγμαί, ὅτι ἄνθρωπος ὢν, καὶ
ἀκάθαρτα χεῖλη ἔχων, ἐν μέσῳ λαοῦ ἀκάθαρτα χεῖλη ἔχοντος ἐγώ
οἰκῶ, καὶ τὸν βασιλέα Κύριον σαβαὼθ εἶδον τοῖς ὀφθαλμοῖς μου.
καὶ ἀπεστάλη πρὸς με ἐν τῶν Σεραφίμ, καὶ ἐν τῇ χειρὶ εἶχεν ἄν-
θρακα, ὃν τῇ λαβίδι ἔλαβεν ἀπὸ τοῦ θυσιαστηρίου, καὶ ἤψατο τοῦ
στόματός μου καὶ εἶπεν· ἰδοὺ ἤψατο τοῦτο τῶν χειλέων σου καὶ
ἀφελεῖ τὰς ἀνομίας σου καὶ τὰς ἀμαρτίας σου περικαθαριεῖ. καὶ
ἤκουσα τῆς φωνῆς Κυρίου λέγοντος· τίνα ἀποστείλω καὶ τίς πο-
ρευσεται πρὸς τὸν λαὸν τοῦτον; καὶ εἶπα· ἰδοὺ ἐγώ εἰμι· ἀπόστει-
λόν με. καὶ εἶπε· πορευθήτι καὶ εἰπὸν τῷ λαῷ τούτῳ· ἀκοῆ ἀκού-
σετε καὶ οὐ μὴ συνῆτε καὶ βλέποντες βλέψετε καὶ οὐ μὴ ἴδητε·
ἐπαχύνθη γὰρ ἡ καρδιά τοῦ λαοῦ τούτου, καὶ τοῖς ὠσίν αὐτῶν
βαρέως ἤκουσαν καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτῶν ἐκάμμυσαν μήποτε
ἴδωσι τοῖς ὀφθαλμοῖς καὶ τοῖς ὠσίν ἀκούσωσι καὶ τῇ καρδίᾳ συνῶσι,
καὶ ἐπιστρέψωσι, καὶ ἴασομαι αὐτούς» (Ἠσαΐου στ' 1-10).

82. «Τίς γάρ ἐστιν ἄνθραξ, ἢ ξύλον ἐμπεπρωμένον ὀλοτε-
λῶς· τὸ γὰρ πῦρ τῆς ἀπαθοῦς Θεότητος τοῦ ἐν αὐτῷ τυθέντος
Ἄμνου ἀκατακαύστως κατηνθράκωσε, καὶ ἡμεῖς οἱ τὰ χεῖλη σήμε-
ρόν σοι προσψάυοντες ἔμπυρον κάθαρσιν τῶν ἀμαρτημάτων λαμ-
βάνομεν» (P.G. 98, 241).

*Λεπτομέρεια από την εικόνα των Αγίων Πάντων.
(Έργο των αδελφών της Ίερᾶς Μονῆς Ἀγ. Ἰωάννου Προδρόμου Καρέα).*

ιδ'. Τὸ σημεῖο τῆς νίκης - ἡ ράβδος τῆς ἰσχύος

* Καὶ στοὺς Ψαλμοὺς τοῦ Δαυὶδ ἀναφέρονται προ-
τυπώσεις τοῦ Σταυροῦ, ποὺ ἀναγράφεται ὡς σημεῖο
νίκης ἢ ράβδος ἰσχύος:

«Ἐδωσες σὲ ὅσους σὲ φοβοῦνται σημεῖο, γιὰ νὰ ἀ-
ποφύγουν τὸ ἐχθρικὸ τόξο καὶ διασωθοῦν»⁸³.

«Σὲ μᾶς, Κύριε, ἔδωσες ὡς σημεῖο σου τὸ φῶς τοῦ
προσώπου σου»⁸⁴.

«Νὰ ἐξυψώνετε (μὲ ὕμνους) τὸν Κύριο τὸν Θεό μας
καὶ νὰ προσκυνεῖτε τὸ ὑποπόδιο τῶν ποδιῶν του, διότι
εἶναι ἅγιος»⁸⁵.

«Εἶπε ὁ Κύριος στὸν Κύριό μου· κάθησε στὰ δεξιά
μου, μέχρι νὰ θέσω ὅλους τοὺς ἐχθρούς σου ὡς ὑποπό-
διο τῶν ποδιῶν σου. Σκῆπτρο ἰσχυρῆς ἐξουσίας θὰ σοῦ
χορηγήσει ὁ Κύριος ἀπὸ τὴν Σιών· καὶ σὺ μένε ἀπόλυ-
τος ἐξουσιαστὴς ἐν μέσῳ ὄλων τῶν ἐχθρῶν σου»⁸⁶.

* Ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ ἀρχιεπίσκοπος Θεσσαλονί-

---

83. «Ἐδωκας τοῖς φοβουμένοις σε σημειώσιν τοῦ φυγεῖν ἀπὸ
προσώπου τόξου» (Ψαλμοῦ νθ' (ξ) 59, 6).

84. «Ἐσημειώθη ἐφ' ἡμᾶς τὸ φῶς τοῦ προσώπου σου» (Ψαλ-
μοῦ δ' 7).

85. «Ἰψοῦτε Κύριον τὸν Θεὸν ἡμῶν καὶ προσκυνεῖτε τῷ
ὑποποδίῳ τῶν ποδῶν αὐτοῦ, ὅτι ἅγιός ἐστι» (Ψαλμοῦ 4η' (4θ')
98, 5).

86. «Εἶπεν ὁ Κύριος τῷ Κυρίῳ μου· κάθου ἐκ δεξιῶν μου,
ἕως ἂν θῶ τοὺς ἐχθρούς σου ὑποπόδιον τῶν ποδῶν σου. ῥάβδον
δυνάμεως ἐξαποστελεῖ σοι Κύριος ἐκ Σιών, καὶ κατακυριεύει ἐν
μέσῳ τῶν ἐχθρῶν σου» (Ψαλμοῦ ρθ' (ρι') 109, 1-2).

κης ὁ Παλαμᾶς (ιδ' αἰ. μ.Χ.) ἀνακεφαλαιώνει τὰ περι τὸ μυστήριον τοῦ Σταυροῦ, ἰδιαιτέρως τὶς θαυμαστὰς ἐνεργειὰς Του στὸν καιρὸ τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης ὡς ἐξῆς:

«Δὲν θὰ μοῦ φτάσει ὁ χρόνος νὰ διηγηθῶ περὶ τοῦ Ἰησοῦ καὶ τῶν ἔπειτα ἀπὸ αὐτὸν κριτῶν καὶ προφητῶν, τοῦ Δαυὶδ καὶ τῶν ἔπειτα ἀπὸ αὐτόν, οἱ ὅποιοι, ἐνεργώντας μυστικὰ μὲ τὴν δύναμιν τοῦ Σταυροῦ, ἀνέκοψαν ποταμούς, σταμάτησαν τὸν ἥλιον, κατεδάφισαν πόλεις ἀσεβῶν, ἐγέναν νικηφόροι στὸν πόλεμον, κατέστρεψαν στρατόπεδα ἀντιπάλων, ἀπέφυγαν κοφτερὰ σπαθιά, ἔσβησαν τὴν δύναμιν τῆς φωτιᾶς, ἔφραξαν στόματα λεόντων, ἤλεγξαν βασιλεῖς, τέφρωσαν πεντηκοντάρχους, ἀνάστησαν νεκρούς, σταμάτησαν μὲ τὸν λόγον τὸν οὐρανὸν καὶ πάλιν τὸν ἀπέλυσαν, καθιστώντας ἄγονα καὶ πάλιν γόνιμα τὰ σύννεφα σ' αὐτόν. Διότι, ἂν ὁ Παῦλος λέει ὅτι αὐτὰ τὰ ἐνήργησε ἡ πίστις, καὶ ἡ πίστις εἶναι δύναμιν γιὰ τὴν σωτηρίαν, γι' αὐτὸ ὅλα εἶναι δυνατὰ σ' ἐκεῖνον ποὺ πιστεύει. Τέτοιο εἶναι ὅπωςδήποτε καὶ ὁ Σταυρὸς τοῦ Χριστοῦ γιὰ τοὺς πιστεύοντας διότι ὁ λόγος τοῦ Σταυροῦ, γιὰ νὰ μιλήσουμε πάλιν κατὰ τὸν Παῦλον, γιὰ τοὺς ἀφανιζόμενους εἶναι μωρία, ἐνῶ γιὰ μᾶς τοὺς σωζόμενους εἶναι δύναμιν Θεοῦ»⁸⁷.

87. «Ἐπιλείπει δέ με ὁ χρόνος διηγούμενον περὶ Ἰησοῦ καὶ τῶν μετ' αὐτόν, οἳ τῷ μυστηρίῳ τοῦ σταυροῦ ἐνεργούμενοι, ποταμούς ἀνέκοψαν, ἥλιον ἔστησαν, ἀσεβῶν πόλεις κατεδάφισαν, ἐγενήθησαν ἰσχυροὶ ἐν πολέμῳ, παρεμβολὰς ἐκκλιναν ἀλλοτρίων, ἔφυγον στόματα μαχαίρας, ἔσβεσαν δύνάμιν πυρός, ἔφραξαν στόματα λεόντων, βασιλεῖς ἤλεγξαν, πεντηκοντάρχους ἐτέφρωσαν, νεκρούς ἤγειραν, οὐρανὸν ἔστησαν λόγῳ, καὶ πάλιν ἔλυσαν, ἀγόνους

✱ Ὁ ἀπόστολος Παῦλος διδάσκει ὅτι οἱ Χριστιανοί, γιὰ νὰ ζωοποιηθοῦν, πρέπει νὰ σταυρώσουν (νὰ νεκρώσουν) τὰ πάθη καὶ τὶς ἁμαρτωλὲς ἐπιθυμίες τους:

«Ἄλλωστε ὅσοι εἶναι τοῦ Χριστοῦ ἔχουν σταυρώσει τὸν ἁμαρτωλὸ ἑαυτὸ τους μαζὶ μὲ τὰ πάθη καὶ τὶς ἐπιθυμίες του»⁸⁸.

«Πράγματι βάσει τοῦ νόμου, ἔχω πεθάνει γιὰ τὴν θρησκεία τοῦ νόμου, γιὰ νὰ βρῶ τὴν ζωὴ κοντὰ στὸν Θεό. Ἔχω πεθάνει στὸν σταυρὸ μαζὶ μὲ τὸν Χριστό. Καὶ δὲν ζῶ πιὰ ἐγώ, ἀλλὰ ζεῖ στὸ πρόσωπό μου ὁ Χριστός. Καὶ ἡ τωρινὴ σωματικὴ μου ζωὴ εἶναι ζωὴ βασισμένη στὴν πίστη μου στὸν Υἱὸ τοῦ Θεοῦ, ποὺ μὲ ἀγάπησε καὶ πέθανε ἔκουσίως γιὰ χάρη μου»⁸⁹.

Γιὰ τὸν μαθητὴ τοῦ Χριστοῦ ἰσχύει πάντοτε ὁ λόγος Του:

«Ὅποιος θέλει νὰ μὲ ἀκολουθήσει, ἄς ἀπαρνηθεῖ τὸν

τε καὶ πάλιν γονίμους τὰς ἐν αὐτῷ νεφέλας ἀπεργασάμενοι· εἰ γὰρ καὶ τὴν πίστιν ἐνηργηκέναι ταῦτα, φησὶν ὁ Παῦλος, ἀλλ' ἡ πίστις δύναμις ἐστὶν εἰς σωτηρίαν· διὸ καὶ πάντα δυνατὰ τῷ πιστεύοντι. Τιοιοῦτον δὲ πάντως καὶ ὁ τοῦ Χριστοῦ σταυρὸς τοῖς πιστεύουσιν· «Ὁ γὰρ λόγος ὁ τοῦ σταυροῦ, πάλιν κατὰ Παῦλον εἶπεῖν, τοῖς μὲν ἀπολλυμένοις μωρία ἐστὶ, τοῖς δὲ σωζομένοις ἡμῖν δύναμις Θεοῦ ἐστίν» (P.G. 151, 136).

88. «Οἱ δὲ τοῦ Χριστοῦ τὴν σάρκα ἐσταύρωσαν σὺν τοῖς παθήμασι καὶ ταῖς ἐπιθυμίαις» (πρὸς Γαλάτας ε' 24).

89. «Ἐγὼ γὰρ διὰ νόμου νόμῳ ἀπέθανον, ἵνα Θεῷ ζήσω. Χριστῷ συνεσταύρωμαι· ζῶ δὲ οὐκέτι ἐγώ, ζῆ δὲ ἐν ἐμοὶ Χριστός· ὁ δὲ νῦν ζῶ ἐν σαρκί, ἐν πίστει ζῶ τῇ τοῦ υἱοῦ τοῦ Θεοῦ τοῦ ἀγαπήσαντός με καὶ παραδόντος ἑαυτὸν ὑπὲρ ἐμοῦ» (πρὸς Γαλάτας β' 19-20).

ἑαυτό του, ἃς σηκώσῃ τὸν σταυρό του καὶ ἃς μὲ ἀκολουθεῖ»⁹⁰.

Μὲ τὴν ἐκούσια αὐτῆ νέκρωση τῶν παθῶν καὶ τῆς ἁμαρτίας ἀξιωνόμαστε τῆς αἰωνίου ζωῆς σύμφωνα μὲ τὴν ὑπόσχεση τοῦ Κυρίου:

«Διότι ὅποιος θέλει νὰ σώσῃ τὴν ζωὴ του θὰ τὴν χάσῃ, ἐνῶ ὅποιος ἐξαιτίας μου χάσῃ τὴν ζωὴ του, θὰ τὴν σώσῃ»⁹¹.

---

90. «Ὅστις θέλει ὀπίσω μου ἀκολουθεῖν, ἀπαρνησάσθω ἑαυτόν καὶ ἀράτω τὸν σταυρὸν αὐτοῦ, καὶ ἀκολουθεῖτω μοι» (Μάρκου γ' 34).

91. «Ὅς γὰρ ἂν θέλῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ σῶσαι, ἀπολέσει αὐτήν· ὃς δ' ἂν ἀπολέσῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἕνεκεν ἐμοῦ, εὕρήσει αὐτήν» (Ματθαίου ιστ' 25).

*«Μνήσθητι Χριστέ,
ἧς ἐκτήσω ποιμένης τῷ πάθει σου,
τῆς δεδοξασμένης σου Μητρὸς
τὰς συμπαθεῖς ἐντεύξεις δεξάμενος,
καὶ ἐπισκεψάμενος, κεκακωμένην
ῥῦσαι, τῇ δυνάμει σου Κύριε».*

